

Mitä kuuluu nuorille ja nuorisoalalle?

Vuosikatsaus 2025

**Euroopan unionin
osarahoittama**

**Mitä kuuluu nuorille ja nuorisoalalle?
– Vuosikatsaus 2025**

Julkaisija: Nuorisoala ry
Syyskuu 2025

ISBN 978-952-7106-91-4

**Mitä kuuluu
nuorille?**

MITÄ KUULUU NUORILLE?

Esipuhe	4
Millainen maailma nuoria odottaa?	5
Miten puhumme nuorista?	5
Nuorten tulevaisuususkko horjuu – haaveet pysyvät arkisina, mutta näkymät sumenevat	5
Taloudellinen epävarmuus ja perheen perustamisen haasteet	6
Turvallisuustilanteen heikkeneminen kytkeytyy perhehaaveiden kanssa kipuiluun	6
Rikollisuuden lisääntyminen edellyttää uusia ratkaisuja nuorten tukemiseen	7
Sosioekonominen tausta ohjaa vahvasti nuorten elämäntulkua	8
Miten nuoret pärjäävät muuttuvan sosiaaliturvan keskellä?	10
Nuoret aikuiset verrokkimaita pienituloisempia	10
Toimeentulo huolettaa nuoria	10
Pikavippejä otetaan harvemmin, mutta opintolainakanta kasvaa	10
Hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset osuvat eniten nuoriin	11
Sosiaaliturvan sanktiot eivät edistä nuorten työllistymistä	11
Nuoret ovat ylläpidettyinä toimeentulotuen saajissa	12
Nuorten asuminen puhututtaa	13
Nuoret kokevat sosiaaliturvajärjestelmän hankalaksi ja monimutkaiseksi	13
Nuoret haluavat tulla kuulluiksi, mutta kuunteleeko kukaan?	16
Nuorten miesten yhteiskunnallisen osallisuuden eriytyminen huolestuttaa	16
Demokratiakasvatuksella osallisuuden ja osallistumisen eriytymistä vastaan	16
Nuorten äänestysaktiivisuus kasvaa	17
Nuoret ilmoittavat olevansa kiinnostuneita, mutta eivät lopulta äänestä	18
Mistä lisää nuoria ehdokkaita?	18
Nuorten arvopohjat eroavat ja polarisoituvat	19
Nuorten vaikuttaminen on monimuotoista ja eriytyvää	19
Onko Suomessa pysyvä yhteisöllisyysvaje?	22
Nuoret ovat yksinäisiä	22
Yhteisöllisyysvaje on hyvinvointiriski	22
Koulukiusaamista voidaan vähentää	23
Lähes kaikki nuoret harrastavat	23
Harrastamisessa on eriarvoisuutta	24

Suhdanteiden alla piilee kroonistunut nuorisotyöttömyys	26
Nuorisotyöttömyys ei ole vain suhdanteista kiinni	26
Koulutus edistää työllistymistä	26
Oman alan työt saavat opiskelijat työskentelemään enemmän	26
NEET-nuoret ovat moninainen joukko	27
Työelämästä ulosjääminen syrjäyttää ja lannistaa	28
Kilpailu kesätöistä on kovaa	29
Yrittäjyys houkuttelee työelämää pelkääviä nuoria	29
Nuorten aikuisten työhyvinvointi on heikkoa	29
Koulutukseen panostamalla voitaisiin ratkoa Suomen kohtalonkysymykset	32
Viidennes nuorista on pelkän peruskoulun varassa	32
Osaamiserot oppilaiden välillä ovat huomattavat	33
Koulutuspoluissa on eroa sosioekonomisen taustan mukaan	34
Oppilaat kaipaavat tukea oppimiseen	34
Onko nuorten elämä yhä kuormittuneempaa vai löytyykö käänne kohti tasapainoa?	38
Hyvinvointi rakentuu tasapainosta unen, liikunnan ja sosiaalisten suhteiden välillä	38
Klamydiatapausten määrä on laskussa	39
Alkoholin ja nikotiinin uudet trendit kertovat nuorten arjen muutoksesta	39
Palvelujärjestelmä ei vielä toimi nuorilähtöisesti	40

Esipuhe

Nuorten hyvinvoinnista puhuminen ei ole vain keskustelua yksilöiden elämäntilanteista, vaan se on keskustelua koko yhteiskuntamme tulevaisuudesta. Nuoruus on ajanjakso, jolloin rakennetaan itsetuntoa, muovataan identiteettiä ja luodaan perusta aikuisuudelle. Siksi se, millaisissa olosuhteissa nuoret kasvavat, oppivat ja kokevat maailmaa, ei ole sivuseikka vaan keskeinen kysymys yhteiskuntamme kestävyiden, tasa-arvon ja tulevaisuuden kannalta.

Tällä hetkellä monen nuoren tulevaisuus näyttää epävarmalta. Esimerkiksi korkea nuorisotyöttömyys, sosiaaliturvaan kohdistuneet leikkaukset ja mielenterveyspalvelujen kuormitus muovaavat monien arkea ja odotuksia elämästä. Näiden päätösten vaikutukset eivät ole hetkellisiä, sillä ne kantavat pitkälle aikuisuuteen ja voivat määrittää nuorten koko tulevaisuudennäkymiä. Kun nuori ei saa ensimmäistä kesätyöpaikkaa tai toimeentulo on epävarmaa heti täysi-ikäisyyden kynnyksellä, voi syntyä kokemus ulkopuolisuudesta ja yhteiskunnallisesta osattomuudesta. Tätä kokemusta on vaikea lähteä korjaamaan ja luottamusta tulevaisuudessa pärjäämiseen palauttaa. Myös kansainväliset kehityskulut vaikuttavat nuorten suunnitelmiin ja vaikuttaakin siltä, että emme ole onnistuneet luomaan nuorille uskoa siihen, että tulevaisuus on tätä hetkeä parempi.

Nuorten usko tulevaisuuteen on yhteiskuntamme elinvoiman mittari. Kun se murenee, murenee myös yhteiskunnallinen luottamus. Siksi jokainen tehty poliittinen päätös, oli kyseessä sitten koulutukseen, sosiaaliturvaan tai työllistämiseen liittyvä linjaus, on myös päätös siitä, millaisen viestin lähetämme nuorille. Rakennammeko heille kirkkaita tulevaisuudennäkymiä vai maalaammeko kuvaa sellaisesta tulevaisuudesta, jossa nuorilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa oman elämänsä kulkuun? Tutkimusten mukaan nuorten tulevaisuususkon on globaalien kriisien aikakaudella ollut koetuksella eivätkä viimeaikaiset yhteiskunnalliset kehityskulut ole antaneet syytä tämän uskon parantumiselle. On aika pohdinnalle siitä, millaista viestiä kerromme nuorille heidän paikastaan ja arvostaan tulevaisuuden rakentajina ja kansalaisina.

On tärkeää ymmärtää, että suomalaiset nuoret eivät muodosta yhtenäistä joukkoa. He elävät erilaisissa ympäristöissä ja tulevat erilaisista perheitaustoista ja olosuhteista. Nuoret elävät elämäänsä kaupunkien keskustoissa, lähiöissä ja maaseudulla. Nuorten arki rakentuu koulun, vapaa-ajan ja ihmissuhteiden ympärille, mutta näiden rakenteiden

laatu ja saatavuus vaihtelevat merkittävästi. Osa nuorista saa tarvitsemansa tuen ja mahdollisuudet, kun taas osa jää niistä paitsi ja mahdollisuuksien ulkopuolelle. On tärkeää, että riippumatta siitä, millaisesta taustasta tai ympäristöstä nuori tulee, yhteiskuntamme pystyy tarjoamaan kaikille tasavertaisia mahdollisuuksia rakentaa omanlaista tulevaisuutta.

Nuorten hyvinvointi ei ole irrallinen osa yhteiskunnassamme vaan sen ytimessä. Nuorten pahoinvointi ei synny tyhjiössä, vaan on usein seurausta kasautuvasta epävarmuudesta, rakenteellisista syistä ja siitä, että heidän ääntään ei kuulla tarpeeksi. Siksi nuorten osallisuus, kuulluksi tuleminen ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäristöönsä on paitsi nuorten oikeus myös yhteiskunnallinen välttämättömyys. Vain antamalla nuorille mahdollisuuden harjoitella yhteiskunnalliseen osallistumiseen tarvittavia taitoja kasvatamme tulevaisuuden kansalaisia.

Nuorten hyvinvoinnin turvaaminen on arvovalinta, jonka seuraukset ulottuvat kauas. Kyse ei ole vain yksittäisistä palveluista tai rakenteista, vaan kokonaisvaltaisesti yhteiskuntamme suunnasta. Meidän on yhdessä päätettävä, rakennammeko yhteiskuntaa, jossa jokainen nuori voi nähdä tulevaisuuden mahdollisuutena vai yhteiskuntaa, jossa usko huomiseen jää yhä harvemman etuoikeudeksi. Panostukset nuoriin eivät ole kulueriä, vaan ne ovat investointeja, jotka maksavat itsensä takaisin inhimillisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti tulevaisuudessa. On aika tehdä niitä valintoja, jotka osoittavat nuorille, että yhteiskunta haluaa turvata heidän tulevaisuutensa.

Tämä tietopaketti tarjoaa ajankohtaista ja monipuolista tietoa nuorten hyvinvoinnista. Sen luvuissa tarkastellaan nuorten elämää eri näkökulmista, kuten koulutuksesta, työllisyydestä, mielenterveydestä, toimeentulosta ja osallisuudesta. Kirjoittajat ovat nuorisoalan asiantuntijoita, ja heidän työnsä tavoitteena on tuoda päätöksenteon tueksi tutkittua tietoa, joka auttaa rakentamaan reilumpaa ja kestävämpää yhteiskuntaa kaikille nuorille. Toivomme, että tietopakettia käytetään päätöksenteon tukena kaikilla sen tasoilla.

Millainen maailma nuoria odottaa?

Nuria tulevaisuudessa odottava maailma voi olla entistä epävarmempi, jakautuneempi ja myrskyisämpi tai vaihtoehtoisesti innostavampi, myönteistä muutosta ja kansainvälisyyttä korostava.

Tutkimusten mukaan nuorten toiveet ovat edelleen varsin tavallisia. He kaipaavat turvallisuutta, merkityksellistä työtä ja arjen perustan vakautta. Yhteiskunnan velvollisuus on varmistaa, että nämä perusasiat ovat kunnossa. Nuorilla on jatkossakin oltava syy luottaa siihen, että kouluttautuminen kannattaa ja että työelämään kiinnittymisessä on järkeä.

Miten puhumme nuorista?

Kansanedustajien lapsia, nuoria ja lapsiperheitä koskeva puhe on muuttunut viimeisten viidenkymmenen vuoden aikana selvästi huolipainotteisemmaksi. 1970–1980-luvuilla lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin liittyvillä salipuheilla tavoiteltiin ennen kaikkea hyvinvointivaltion rakenteiden vahvistamista, elintason nostamista ja sosiaalisen turvallisuuden lisäämistä. Sen sijaan 1990-luvun laman jälkeen painopiste on siirtynyt tuesta ongelmien torjuntaan, ja esityksissä on alettu korostaa lasten ja nuorten pahoinvointia. Tämä näkyy erityisesti siinä, että puhe on keskittynyt mielenterveyteen, lastensuojeluun ja koulukiusaamiseen. (Harrikari ym. 2024.)

Muutos voi heijastaa kahta erilaista kehityskulkua. On mahdollista, että lasten ja nuorten elinolot ja kasvuympäristöt ovat todella kriisiytyneet, mikä selittää huolipuheen lisääntymistä. Toisaalta kyse voi olla myös poliittisen keskustelukulttuurin muutoksesta, jossa on yhä vahvemmin tapana reagoida uhkakuviin ja painottaa riskejä. (Harrikari ym. 2024.) Näin ollen lapsia ja nuoria käsittelevä poliittinen puhe toimii paitsi yhteiskunnallisten ongelmien peilinä

myös osana retoriikkaa, jossa korostuu huolen ja pahoinvoinnin näkökulma uusien poliittisten avauksien sijaan.

Nuorten tulevaisuusko horjuu – haaveet pysyvät arkisina, mutta näkymät sumenevat

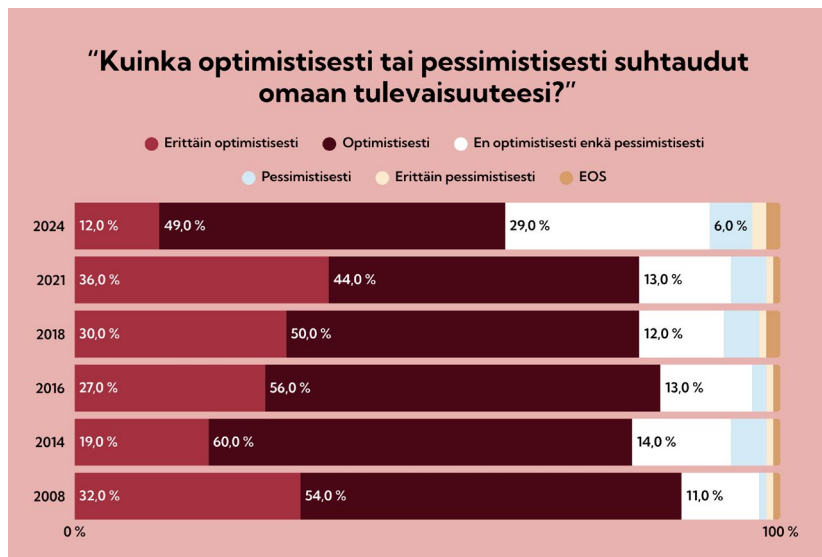
Nuorten tyytyväisyys elämäänsä ja luottamus tulevaisuuteen on laskenut huomattavasti (Happonen & Kiilakoski 2025 & kuvaaja 1). Nuorten tulevaisuusodotukset ovat tärkeä yhteiskunnallinen kysymys, koska ne heijastavat sekä yksittäisten nuorten hyvinvointia että koko yhteiskunnan kykyä tarjota turvallisia ja toiveikkaita näkymiä tulevaan. Tämän lisäksi nuoret ovat huolissaan Suomen turvallisuustilanteen heikkenemisestä (Nuorisola 2025).

Toisaalta Sitran (2025) Tulevaisuusbarometrin mukaan nuorilla (15–24-vuotiailla) on muihin ikäryhmiin verrattuna vahvempi usko siihen, että heidän oma tulevaisuutensa on nykyhetkeä parempi, ja he kokevat myös voivansa vaikuttaa siihen. Tämä erottaa heidät selvästi vanhemmista vastaajista, joiden arviot omasta, Suomen ja ihmiskunnan tulevaisuudesta ovat pessimistisempiä. Toisaalta pessimistisimmin suhtautuu toiseksi nuorin vastaajaryhmä

(25–34-vuotiaat), joista noin 70 prosenttia arvioi ihmiskunnan tulevaisuuden nykyistä huonommaksi. Nuorten vahva tulevaisuusko ja toimijuuden kokemus ovat merkittävä voimavara, jota tulisi hyödyntää yhteiskunnan uudistumisessa ja toivottavien ratkaisujen rakentamisessa epävarmassa ajassa.

Tutkimusten mukaan nuorten

tulevaisuudenhaaveet ovat pääosin tavallisia ja arkeen kiinnittyviä: työ ja työllistyminen, taloudellinen pärjääminen, asuminen, perhe ja ystävät, harrastukset ja vapaa-aika sekä onnellinen ja terve elämä (Moisala & Saari 2025). Myös Nuorisobarometrin tulokset vahvistavat tätä kuvaa, sillä nuorten tärkeimpiä toiveita ovat läheiset ystävyysuhteet,

Kuvaaja 1: Nuorten tulevaisuusko. Nuorisobarometri 2024.

hyvä fyysinen kunto ja pysyvä työsuhde (Happonen & Kiilakoski 2025). Näiden tutkimusten valossa voidaan sanoa, että nuoret siis arvostavat vakaata elämää ja hyvinvointia, kun he pohtivat omaa tulevaisuuttaan.

Nuorten käsitys maailmasta rakentuu eri tavoin kuin vanhemmilla sukupolvilla, ja Tiktok on noussut heidän tärkeimmäksi uutiskanavakseen. Nuorten mediaympäristölle on ominaista lyhyisiin ja helposti lähestyttäviin sisältöihin keskittyminen sekä kiinnostus erityisesti omaan elämään liittyviin uutisiin (Uutismediat ry 2025). Tämä voi vahvistaa tulevaisuususkoa tarjoamalla samaistuttavia näkökulmia ja kokemuksia, mutta se voi myös kaventaa sitä, jos yhteiskunnallisia teemoja käsitellään pinnallisesti tai jos uutisten välttely yleistyy esimerkiksi sotaa koskevien aiheiden vuoksi. Nuorten tulevaisuususkon rakentuu siten henkilökohtaisten haaveiden, yhteiskunnallisen vakauden ja mediaympäristön tarjoaman tiedon välisessä jännitteessä.

Taloudellinen epävarmuus ja perheen perustamisen haasteet

Lasten saaminen ja oman perheen perustaminen ei ole enää yhtä yleinen haave kuin aiempina vuosikymmeninä. Nuorten tulevaisuusodotuksista, asioista joita he haluavat saavuttaa 35 ikävuoteen mennessä, perheen merkitys on vähentynyt merkittävästi. Kun vuonna 1998 perheen saavuttamista tärkeänä piti 86 prosenttia nuorista, oli osuus vuonna 2024 enää 69 prosenttia (Happonen & Kiilakoski 2025).

Tämä muutos heijastuu laajemmin myös yhteiskunnalliseen keskusteluun. Syntyvyys on Suomessa laskenut ennätyksellisen matalalle tasolle, mikä heikentää väestön huoltosuhdetta ja haastaa yhteiskunnan kestävyttä tulevaisuudessa. On kuitenkin samaan aikaan huomioitava, että kyseessä on herkkä aihe, jolloin kaikkien eri toimijoiden tulee myös tiedostaa vastuunsa keskustelun laadusta. Nuorten syyllistäminen ei edistä syntyvyyttä, ja on tunnistettava, että nuoret elävät jo monenlaisten paineiden ristiaallokossa.

Korkeakouluopiskelijoista kaksi kolmesta toivoo saavansa lapsia tulevaisuudessa, mutta toiveiden tiellä on useita esteitä. Yleisimpiä syitä lykätä lapsen hankintaa ovat keskenkäiset opinnot, taloudellinen tilanne ja huoli sitoutumisesta pienten lasten hoitoon. Psykkisesti kuormittuneilla opiskelijoilla lapsitoiveet ovat muita vähäisemmät. (Närvi ym. 2025). Useissa tutkimuksissa toistuu havainto, että taloudellinen epävarmuus muodostaa nuorten lapsihaaveiden merkittävimmän esteen.

Kunnallisuuden kehittämissäätiön tutkimusten mukaan nuorten mielipiteet syntyvyydestä poikkeavat monin tavoin muista ikäryhmistä. 18–30-vuotiaat vastaajat nostavat muita useammin esiin sen, ettei monilla nuorilla ole taloudellisia edellytyksiä saada lapsia ja perustaa perhettä. Kaksi kolmesta suomalaisesta on samaa mieltä tästä väitteestä, mutta nuoret ja lapsettomat kokevat sen muita useammin henkilökohtaiseksi todellisuudekseen. Lisäksi joka toinen suomalainen arvioi, että elämä on nykyään niin epävarmaa,

ettei lapsia kannata hankkia, ja tämä kokemus on erityisen vahva nuorilla aikuisilla. (KAKS 2024a; KAKS 2024b.)

Nuorten näkemyksissä näkyy myös jakautuneisuus. Vaikka enemmistö kaikissa väestöryhmissä pitää alhaista syntyvyyttä vakavana ongelmana, 18–30-vuotiaiden keskuudessa on keskimäärää enemmän niitä, jotka eivät tunnista syntyvyyden laskua ongelmaksi lainkaan. Tämä kertoo osaltaan siitä, että nuorten kokemukset nyky-yhteiskunnan epävarmuudesta ja tulevaisuudennäkymistä muoovavat heidän suhtautumistaan lasten hankintaan eri tavoin kuin vanhemmissa ikäryhmissä. Keskustelu syntyvyydestä kytkeytyy nuorten kohdalla yhtä aikaa sekä toiveisiin perheestä että epävarmuuteen elinoloista ja tulevaisuudesta. (KAKS 2024c.)

Nuorten syyllistäminen ei edistä syntyvyyttä, ja on tunnistettava, että nuoret elävät jo monenlaisten paineiden ristiaallokossa.

Lapsihaaveiden toteutuminen kytkeytyy myös koulutustasoon. Kaksi kolmesta yli 30-vuotiaasta korkeakoulutetusta on avioliitossa samalla, kun pelkän perusasteen suorittaneista kaksi kolmesta elää ilman parisuhdetta. Kuitenkin noin 80 prosenttia ilman parisuhdetta elävistä toivoisi pitkällä aikavälillä löytävänsä rinnalleen kumppanin. Matalasti koulutettujen näyttää olevan vaikeampi toteuttaa tätä toivetta. (Sorsa ym. 2025.)

Nuorten näkemykset kertovat, että perheen perustamiseen liittyvät ratkaisut kietoutuvat vahvasti taloudelliseen turvallisuuteen, elämänhallinnan kokemuksiin ja jaksamiseen. Tämä merkitsee, että syntyvyyden tukeminen ei ole vain yksittäisten taloudellisten kannustimien kysymys, vaan liittyy laajemmin siihen, millaisia tulevaisuuden näkymiä ja turvaa yhteiskunta pystyy nuorille tarjoamaan.

Turvallisuustilanteen heikkeneminen kytkeytyy perhehaaveiden kanssa kipuiluun

Tutkimusten mukaan epävarmuus, oli sen taustalla sitten sota, kriisi tai pandemia, tiikuu yleiseen yhteiskunnalliseen levottomuuteen ja tulevaisuutta koskevaan huoleen, mikä puolestaan vaikuttaa ihmisten päätöksiin hankkia lapsia. Epävarma tulevaisuus voi synnyttää epävarmuutta sekä arjen että eksistentiaalisen turvallisuuden tasolla, ja tällä on laajoja vaikutuksia lapsihaaveisiin ja perheellistymispäätöksiin (Perelli-Harris ym. 2024).

Laskevat syntyvyysluvut liittyvät läheisesti suomalaisten nuorten kokemuksiin yhteiskunnallisesta epävarmuudesta ja turvallisuuden heikkenemisestä. Joka kolmas Nuorisolan teettämään kyselyyn vastanneista nuorista kertoo, että maailman turvallisuustilanne on vaikuttanut heidän lapsihaaveisiinsa kielteisesti. Erityisen selvästi tämä näkyy 25–30-vuotiailla, joista 34 prosenttia on siirtänyt lapsihaaveitaan myöhemmäksi tai luopunut niistä kokonaan, kun

vastaava osuus 15–24-vuotiailla on 32 prosenttia. (Nuorisola 2025.)

Alueelliset erot ovat myös merkittäviä. Uudellamaalla peräti 43 prosenttia nuorista kertoo siirtäneensä tai luopuneensa lapsihaaveista turvallisuustilanteen vuoksi, mikä on selvästi enemmän kuin koko maan keskiarvo, joka on 38 prosenttia.

Itä-Suomessa tilanne on päinvastainen: vain 30 prosenttia nuorista on muuttanut suunnitelmiaan, mikä jää selvästi alle valtakunnallisen keskiarvon. (Nuorisola 2025.)

Vaikka turvallisuustilanne on vaikuttanut monien nuorten lapsihaaveisiin, suurin osa kaikista ikäryhmistä kertoo, ettei sillä ole ollut vaikutusta heidän suunnitelmiinsa. Turvallisuustilanteen vaikutukset näkyvät kuitenkin useammin naisten kuin miesten vastauksissa. Tilanne on jyrkimmillään niiden nuorten keskuudessa, jotka uskovat myös Suomen turvallisuustilanteen heikkenevän täysin: heistä jopa 64 prosenttia on muuttanut suunnitelmiaan perheen perustamisen suhteen. (Nuorisola 2025 & kuvaaja 2.)

Nuorten lapsihaaveiden väheneminen ei ole irrallinen ilmiö, vaan se heijastaa laajempaa epävarmuuden kokemusta ja tulevaisuususkon horjumista. Turvallisuuden tunne, luottamus tulevaisuuteen ja syntyvyyskehitys liittyvät toisiinsa, ja niiden negatiiviset trendit muodostavat yhteiskunnallisen haasteen, johon ei ole olemassa nopeita ratkaisuja. Nuoret kaipaavat samoja asioita kuin muutkin väestöryhmät: rauhaa, kodin, työn ja merkityksellisiä ihmissuhteita.

Rikollisuuden lisääntyminen edellyttää uusia ratkaisuja nuorten tukemiseen

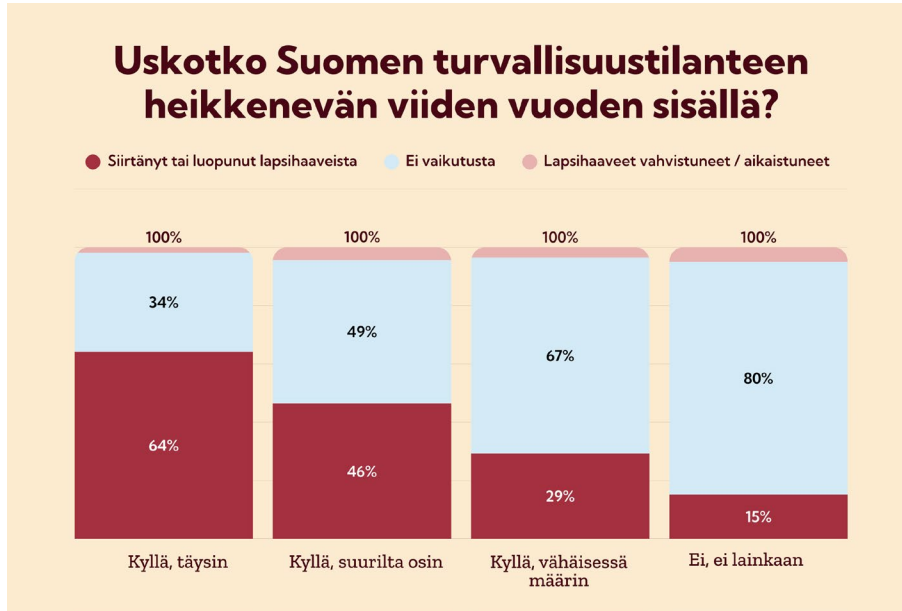
Alle 18-vuotiaiden epäiltyjen osuus poliisin tietoon tulleissa rikoksissa on kääntynyt viime vuosina nousuun useissa rikoslajeissa. Erityisen paljon ovat lisääntyneet alle 18-vuotiaiden pahoinpitely- ja ryöstörikokset, ja voimakkainta kasvu on ollut alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä (Koltola 2024).

Samaan aikaan kuitenkin suurin osa nuorista suhtautuu nuorisorikollisuuteen tuomitsevasti, ja kielteiset asenteet rikoksiin ovat voimistuneet viime vuosina (Suonpää ym. 2024). Nuorisorikollisuudella tarkoitetaan yleensä alle

21-vuotiaiden rikollisuutta (Sutela 2024).

Uusilla kuljettajilla on aluksi keskivertokuljettajia korkeampi riski joutua onnettomuuteen, mutta poliisin tietoon tulleet nuorten loukkaantumiset henkilöautossa ovat vähentyneet selvästi viimeisen kymmenen vuoden aikana (Traficom 2022/2025). Toisaalta nuoret ovat edelleen yliedustettuina

liikenne-rikoksissa: vuonna 2023 nuorten (15–24-vuotiaiden) osuus kaikista liikenne-rikoksista epäillyistä oli noin 29 prosenttia, ja tärkeissä liikenneturvallisuuden vaarantamisissa heidän osuutensa nousi jopa 53 prosenttiin. Yhdeksän kymmenestä näistä nuorista oli miehiä (Koltola 2024).

Kuvaaja 2: Turvallisuustilanne ja lapsihaaveet. Nuorisola ry (Norstat Finland Oy), N=868.

Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat, että väkivallan uhkaa kokeneiden yhdeksäsluokkalaisten osuus on kasvanut. Sen sijaan päiheteisiin liittyvät rikokset ovat vähentyneet, mutta esimerkiksi kaupasta varastaminen on lisääntynyt. Kokonaisuutena nuorten rikoksia tehneiden osuus on pysynyt samalla tasolla vuodesta 2020, mutta uhrien määrä on kasvanut (Suonpää ym. 2024). Usein samat nuoret ovat sekä rikosten tekijöitä että uhreja.

Nuorten rikoksista vain pieni osa päättyy poliisin tietoon. Kuitenkin yhä useampi rikoksen uhri ottaa yhteyttä poliisiin, mikä kertoo muuttuneista toimintatavoista. (Suonpää ym. 2024.) Nuorten tekemän väkivallan kasvussa voi myös olla kyse siitä, että väkivaltarikoksia tulee aiempaa useammin poliisin tietoon. Toisaalta tutkimuksessa on todettu, että mitä vakavammasta rikoksesta on kyse, sitä todennäköisemmin se raportoidaan poliisille. Siten havainto väkivaltarikollisuuden kasvusta törkeiden tekemuotojen osalta viittaa siihen, että kyse on todellisesta väkivallan lisääntymisestä. (THL 2024.)

Heikoista sosioekonomisista lähtökohdista tulevat nuoret kiinnittyvät muita vahvemmin omiin asuinalueisiinsa ja niiden vertaisyhteisöihin, jolloin paikallisen nuorisotyön ja harrastusmahdollisuuksien merkitys korostuu turvallisten ja myönteisten ajanviettopojen tarjoajana.

Nuoruusvuosina vietetään runsaasti aikaa toisten nuorten kanssa sekä oppilaitoksissa että vapaa-ajalla, mikä heijas-

tuu myös rikoskäyttäytymiseen. Rikokset tehdään usein yhdessä kaverin kanssa tai osana ryhmää, ja kaverisuhteilla on erityisen merkittävä vaikutus heikossa asemassa olevien nuorten väkivaltarikollisuuteen. Myös asuinalueet ja niillä elävät muut nuoret vaikuttavat rikoskäyttäytymiseen. (Fransberg & Kivijärvi 2024). Heikoista sosioekonomisista lähtökohdista tulevat nuoret kiinnittyvät muita vahvemmin omiin asuinalueisiinsa ja niiden vertaisyhteisöihin, jolloin paikallisen nuorisotyön ja harrastusmahdollisuuksien merkitys korostuu turvallisten ja myönteisten ajanviettotapojen tarjoajana.

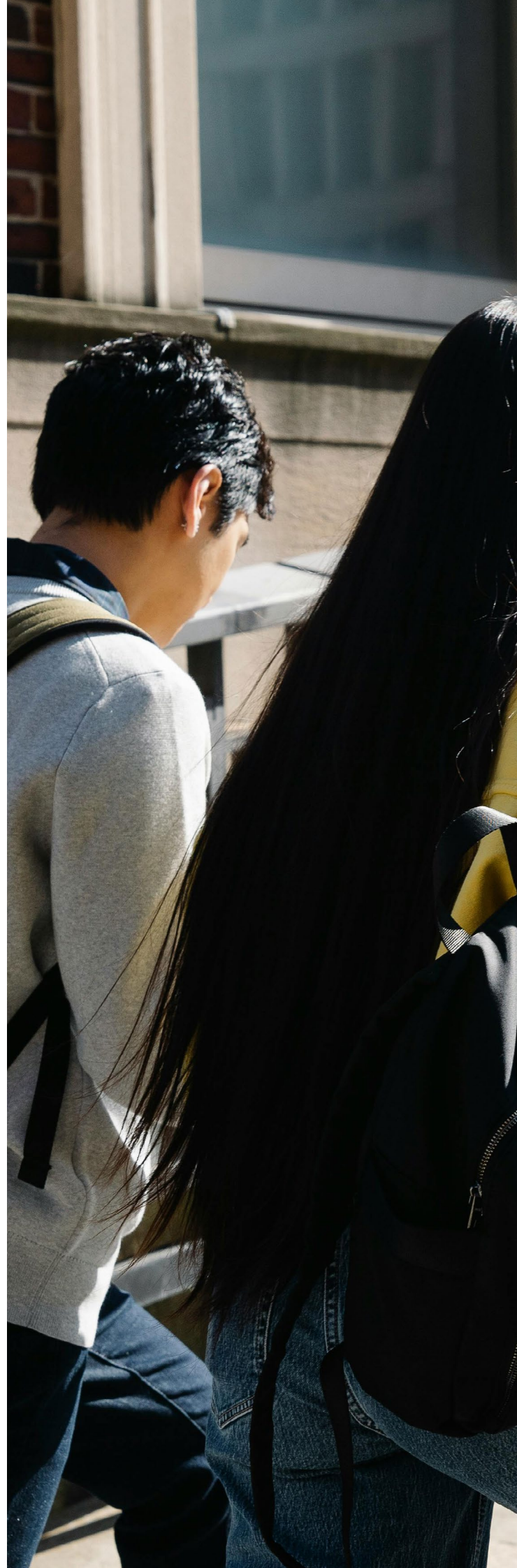
Sosioekonominen tausta ohjaa vahvasti nuorten elämäntapaa

Työttömyys, toimeentulotukiasiakkuus, pienituloisuus ja matala koulutus ovat huono-osaisuuden riskitekijöitä, ja niiden kasautuminen alle 30-vuotiaille on yleistynyt vuosikymmeniä. Erityisen voimakasta kasautumisen yleistymisen on ollut 2010-luvulta lähtien. Ilmiö on hyvin sukupuolittunut ja koskettaa ennen kaikkea matalasti koulutettuja. Siksi erityisesti miehet kärsivät kasautuneesta huono-osaisuudesta. (Rintala ym. 2025.)

Vaikka yhteiskunnallinen osallistuminen eriytyy erityisesti sosioekonomisen taustan mukaan, suomalaisnuorten yhteiskuntatiedot ovat kansainvälisesti hyvällä tasolla (Mehtäläinen ym. 2017). Oppimistulosten erot ovat kuitenkin kasvaneet, ja koulutus periytyy yhä vahvemmin perhetaustan mukaan. Koronapandemia voimisti eroja, koska perheiden mahdollisuudet tukea lapsiaan etäopetuksessa vaihtelivat suuresti. Perhetausta ohjaa siis edelleen nuorten koulutus- ja siten myös työllisyyspolkuja pitkälle aikuisuuteen. (Hiltunen ym. 2023; Eid & Castaneda 2023; Karvi 2023.)

Terveys ja hyvinvointi heijastavat samaa kehitystä. Vähävaraisista perheistä tulevat nuoret arvioivat terveytensä useammin huonoksi tai kohtalaiseksi ja kärsivät useammin unen ja liikkumisen puutteesta sekä sosiaalisen tuen vähäisyydestä (Paakkari 2025). Nuorten lääkkeiden käyttö ei myöskään jakaudu tarpeen mukaan. Suurituloisista perheistä tulevat nuoret käyttävät enemmän reseptilääkkeitä, mutta psyykenlääkkeiden kohdalla tilanne kääntyy toisin päin, sillä pienituloisimpien nuorten käyttö on kaksinkertainen verrattuna suurituloisiin (Moustgaard ym. 2024).

Sosioekonominen tausta näkyy myös nuorten elämäntavoissa ja vapaa-ajassa. Hyvässä taloudellisessa asemassa olevat nuoret täyttävät useammin liikkumissuosituksen ja harrastavat urheiluseuroissa. Hyvässä taloudellisessa asemassa olevista alaikäisistä nuorista lähes kaikilla oli polkupyörä, kun taas heikoimmassa asemassa olevista vain noin kolmella neljästä. Erot näkyivät selvästi myös huoltajien koulutustason mukaan. Matalampi sosioekonominen asema liittyy lisäksi merkittävästi korkeampaan ruutu-aikaan ja yleisempään ylipainoon, mikä heijastaa laajasti elämäntapojen eroja eri perheiden välillä. (Asunta ym. 2025).

Politiikkasuositukset

- Valtiontalouden johtamisessa otetaan käyttöön lasten ja nuorten edun ensisijaisuusperiaate. Päätöksenteossa ja yhteiskunnan eri toimintojen rahoittamisessa priorisoidaan lapsia, nuoria ja tulevia sukupolvia tarvittaessa ohi muiden väestöryhmien.
- Nuorten hyvinvointia aletaan johtaa tavoitteellisesti. Nuorten hyvinvointiin liittyvät asiat kootaan eri hallinnonaloilta yhteen ministeriöön ja yhden ministerin vastuulle.
- Osaamisvajaseen, mielenterveyden haasteisiin ja nuorten työllistymiseen panostamalla voidaan ratkaista juuri niitä ongelmia, jotka nuoret aikuiset nostavat tärkeiksi perheellistymisen esteiksi.
- Nuorisotyö nähdään tärkeänä osana nuorisorikollisuuden ja jengiytymisen vähentämisessä ja ehkäisyssä. Tähän työhön varataan riittävästi rahoitusta muuta nuorisotalon rahoitusta vähentämättä.
- Turvallista opiskeluympäristöä rakennetaan antirasistisella ja sateenkaarisensitiivisellä työllä sekä pedagogiikalla. Kasvatus- ja nuorisotalon henkilöstö on koulutettu toteuttamaan nuorisotasa- ja yhdenvertaisuuslainsäädäntöjen velvoitteita.

Osion lähteet

Asunta, P., Huhtiniemi, M., Huovinen, T., Hakonen, H., & Tammelin, T. (2025). Perheen sosioekonomisen aseman yhteys liikuntakäyttäytymiseen. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.), Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024 (s. 129–136). Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2025:1.

Castaneda, A., & Eid, M. (2025). Lasten ja nuorten yhdenvertainen Suomi? Selvitys alle 30-vuotiaiden etnisen yhdenvertaisuuden toteutumisesta Suomessa. Valtioneuvoston julkaisu 2025:32. Valtioneuvosto & Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Eid, M., & Castaneda, A. (2023). Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi tutkimusten ja tilastojen valossa. Valtion nuorisoneuvoston julkaisu 73. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Fransberg, M., & Kivijärvi, A. (2024). Mitä tiedämme nuorten väkivallan yhteisöluottavuuksista? – kuvaileva katsaus aiempiin tutkimuksiin. Työpaperi. Nuorisotutkimusverkosto.

Harrikari, T., Määttä, L., & Julin, E. (2024). Sukupolvi-politiikkaa signaloimassa: Kansanedustajien lapsia, nuoria ja lapsiperheitä käsittelevät eduskuntaesitykset vuosina 1970–2020. Yhteiskuntapolitiikka, 89(5–6), 497–511.

Hiltunen, J., Ahonen, A., Hienonen, N., Kauppinen, H., Kotila, J., Lehtola, P., Leino, K., Lintuvuori, M., Nissinen, K., Puhakka, E., Sirén, M., Vainikainen, M.-P., & Vetterranta, J. (2023). PISA 2022 tuloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2023:49. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Huovinen, T., Asunta, P., Hakamäki, M., Huhtiniemi, M., Hakonen, H., & Tammelin, T. (2025). Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.), Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024 (s. 145–153). Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2025:1.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. (2023). Kansallisia arviointituloksia koulutuskeskusteluun ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Koltola, I. (toim.). (2024). Rikollisuustilanne 2023. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 65/2024. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto.

Kunnallisanalyyttämiskeskus (KAKS). (2024a). Kansalaiset luottavat taloudellisiin tukiin sekä koulutusta ja työllisyyttä edistäviin toimiin syntyyden laskun pysäyttämiseksi. Tiedote 1/3.

Kunnallisanalyyttämiskeskus (KAKS). (2024b). Enemmistö nuorista ja lapsittomista ajattelee, ettei lapsia kannata nykyisin hankkia – kolme neljästä pitää alentunutta syntyvyyttä pysyvänä ilmiönä. Tiedote 2/3.

Kunnallisanalyyttämiskeskus (KAKS). (2024c). Syntyvyyden alenemisen koetaan vakavaksi ongelmaksi etenkin maaseutumaisissa kunnissa.

Tiedote 3/3.

Moisala, M., & Saari, K. (2025). Itä-Suomen nuorisopartti 2024. Teemoina alueellisuus ja työelämäodotukset. Itä-Suomen yliopisto.

Närvi, J., Kiviruusu, O., Pohjola, V., & Parikka, S. (2025). Korkeakouluopiskelijoiden lapsitavoitteet, ajankohtaiset lasten hankinnan esteet ja mielenterveys. Tutkimuksesta tiiviisti 16/2025. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Nuorisotalo. (2025). Nuoret odottavat vakaampaa maailmaa – turvallisuudentunne kytkeytyy perhehaaveisiin. EU-nuorisodialogi. Suomen nuorisotalon kattojärjestö.

Paakkari, L., Kulmala, M., Markkanen, I., Lyyra, N., & Ojala, K. (2025). Eriarvoisuus näkyy lasten ja nuorten itsearvioidussa terveydessä. Suomen Lääkärilehti, 80, e42560.

Perelli-Harris, B., Gerber, T., & Hilevych, Y. (2024). Uncertainty and Fertility in Ukraine on the Eve of Russia's Full-Scale Invasion: The Impact of Armed Conflict and Economic Crisis. European journal of population = Revue européenne de démographie, 40(1), 28.

Rintala, L., Eskelinen, N., & Sirniö, O. (2025). Sosioekonomisen huono-osaisuuden riskitekijöiden kasautuminen rekisteritietojen valossa 1987–2022. Tutkimuksesta tiiviisti 17/2025. Suomen sosiaalinen tila 1/2025. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Sitra. (2025). Tulevaisuusbarometri 2025. Sitra.

Sorsa, T., Kuokkanen, S., Lehtonen, N., & Berg, V. (2025). Tahdotko? Suomalaisen parisuhteen, sinkkuuden ja seksielämän. Perhebarometri 2024. Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos, Katsauksia E59/2025.

Suonpää, K., Raeste, A., & Saartenoja, K. (2024). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2024. Katsauksia 64/2024. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Sutela, M. (2024). Nuorisorikollisuus: Taktinen teema-analyysi – määritelmät, tilannekuva ja toimintamallit. Poliisihallitus, analyysitoiminnot.

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2024). Tilastot ja kyselytutkimukset antavat eri kuvan nuorten väkivallan lisääntymisestä. THL-blogi (14.11.2024).

Traficom. (2022/2025). Uusien henkilöautonkuljettajien liikenneturvallisuus.

Uutismediat ry. (2025). Uutisten viikon tutkimus: TikTok on noussut nuorten tärkeimmäksi uutiskanavaksi – kiinnostus omaan elämään liittyviin uutisiin kasvussa.

Miten nuoret pärjäävät muuttuvan sosiaaliturvan keskellä?

Sosiaaliturva muuttuu alati, mutta nuorten toimeentulohaasteet ei. Tässä luvussa käydään läpi nuorten taloudellista tilannetta, etuuksien käyttöä ja asumisen ratkaisuja sekä nuorten ajatuksia liittyen toimeentuloon ja eri etuuksiin.

Nuoret aikuiset verrokkimaita pienituloisempia

Pienituloisuus ja köyhyys heikentävät arjessa selviytymistä ja yhteiskuntaan kiinnittymistä. Osa nuorista pärjää hyvin, mutta moni kokee kasautuvia mielenterveyden ja toimeentulon haasteita sekä vaikeuksia kiinnittyä työelämään. Tästä saattaa seurata se, että nuorten koulutustaso ja toimeentulo jäävät aiempia sukupolvia heikommaksi. (Mikkola ym. 2024.)

Toimeentulon vaikeudet ovat yleisimpiä nuoremmissa ikäryhmissä. 20–39-vuotiaista miehistä 26 prosenttia ja naisista 33 prosenttia kertoi joutuneensa tinkimään ruoasta, lääkkeitä tai lääkärikäynneistä rahanpuutteen vuoksi. Nuoret, naiset ja matalasti koulutetut kokevat toimeentulovaikeuksia vanhempiin ikäryhmiin kuuluvia, miehiä ja korkeasti koulutettuja useammin. (THL 2023a.)

Suomalaisista 20–29-vuotiaista nuorista 29 prosenttia on pienituloisia. Verrattaessa tilannetta Ruotsiin, Tanskaan, Viroon ja Alankomaihin, vain Tanskassa nuoret ovat tätäkin pienituloisempia. Suomessa pienituloiset nuoret eivät ole kuitenkaan yhtä kaukana pienituloisuusrajasta, erityisesti asumisen tukien ansiosta. Koska sosiaaliturvatuudet muodostavat merkittävän osan suomalaisnuorten tuloista, on etuusmuutoksilla erityisen suuri merkitys nuorten toimeentulolle. (Kela 2025a.)

Nuorilla oli Suomessa 2010-luvulla kaikista ikäryhmistä heikoin tulokehitys. Eurooppalaisessa vertailussa suoma-

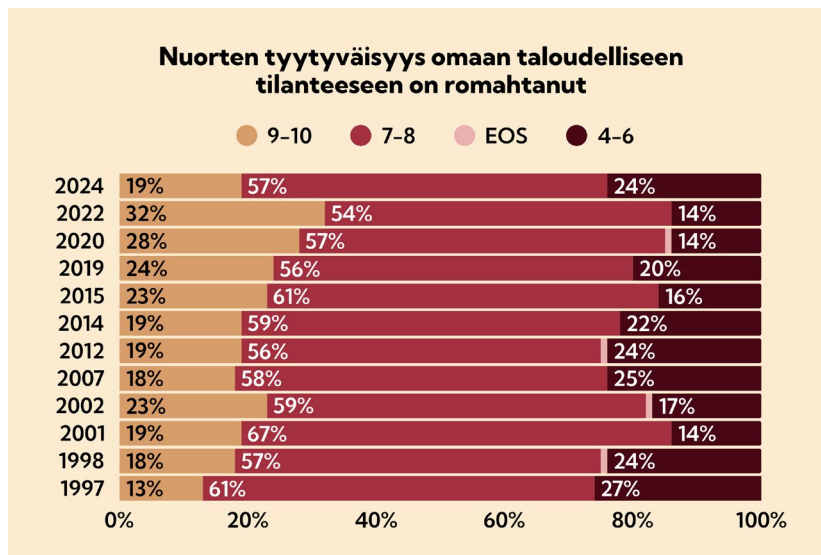
laisnuorilla on ollut myös jo pidemmän aikaa kärkipaikka eniten köyhyysriskiä kokevana ryhmänä. Osin tämä liittyy siihen, että Suomessa nuoret itsenäistyvät varhain. Yksinasuvilla opiskelijoilla, työttömillä tai muista syistä työvoiman ulkopuolella olevilla on korkeimmat pienituloisuusasteet. (Mikkola ym. 2024.)

Toimeentulo huolettaa nuoria

Nuoret ovat tyypillisesti tyytymättömiä omaan taloudelliseen tilanteeseensa, koska siinä elämänvaiheessa usein varallisuutta ei ole ja työelämään ollaan vasta siirtymässä. Nuorten tyytyväisyys omaan taloudelliseen tilanteeseensa on noussut 1990-luvun laman jälkeisestä alhosta 2000-luvulla, vaikka tyytyväisyys onkin vuosien saatossa vaihdellut. Eniten tilanteeseensa tyytyväisiä oli vuonna 2022, minkä jälkeen on nähty huomattava tyytyväisyyden lasku (kuvaaja 3). Yhä useampi nuori kokee tulevaisuuden keskituloista heikommalla toimeentulolla. (Happonen & Kiilakoski 2025.)

Verrattuna edelliseen kolmen vuoden takaiseen tutkimukseen, toimeentulonsa erittäin niukaksi ja epävarmaksi kokevien korkeakouluopiskelijoiden osuus oli noussut 13

prosentista 19 prosenttiin. Toimeentulovaikeudet olivat yleisempiä ammattikorkeakoulussa opiskelevilla. Lähes neljännes kertoi pelänneensä ruuan loppuvan rahanpuutteen vuoksi ja lähes viidennes tinnineensä lääkkeitä ostosta. Vastaavan suuntaisia tuloksia on saatu muissa tutkimuksissa myös muiden nuorten aikuisten osalta. (THL 2024a.)

Pikavippejä otetaan harvemmin, mutta opintolainakanta kasvaa

Nuorten taloustaidoista ollaan usein huolissaan erityisesti heidän kulutuskäyttäytymisen, eli impulsiivisen verkko-os-

telun ja pikavippien, vuoksi. Tosiasiassa ultrapikamuotia shoppailee Suomessa eniten keski-ikäiset ja nuorten keskimääräinen velkasumma on laskenut vuodesta 2021 lähtien. Pikavippifirmojen nuorille myöntämien lainojen

Opiskelijat ovat aiempaa enemmän huolissaan siitä, etteivät selviä luotoistaan ja lainoistaan. Näin ajattelee jo joka kuudes opiskelija. Korkojen nousu ja yhä suuremmat opintolainat ovat lisänneet taloudellisen epävarmuuden kokemusta.

kokonaismäärä on myös laskenut huomattavasti, eli nuoret velkaantuvat ennen kaikkea opinnoissaan. Vaikka ihan niin moni ei enää nosta opintolainaa, on keskimääräinen lainamäärä noussut. Koko väestön opintolainakanta on noussut 20 prosenttia vuosien 2021–2024 aikana. (Happonen & Kiilakoski 2025.)

Nostettujen opintolainojen keskiprosentti oli 4,46 prosenttia tammikuussa 2024. Viimeksi opintolainojen uusien nostojen keskiprosentti oli tätä korkeampi marraskuussa 2008. (Suomen Pankki 2024.) Kelan (2025b) mukaan vuoden 2024 lopussa opintovelallisten keskimääräinen lainasumma oli 12 071 euroa. Summa on noin 600 euroa enemmän kuin vuotta aiemmin, kun summia tarkastellaan vuoden 2024 rahassa.

Opiskelijat ovat aiempaa enemmän huolissaan siitä, etteivät selviä luotoistaan ja lainoistaan. Näin ajattelee jo joka kuudes opiskelija. Korkojen nousu ja yhä suuremmat opintolainat ovat lisänneet taloudellisen epävarmuuden kokemusta. (Danske Bank 2023.) Kasvavien opintolainamäärien sukupolvioliittisia vaikutuksia ei ole toistaiseksi arvioitu, mutta voidaan olettaa velan vaikuttavan monien nuorten tulevaisuuteen ja esimerkiksi asunnonostomahdollisuuksiin kielteisesti.

Nähtävästä positiivisesta kehityksestä huolimatta osalla nuorista on huomattavia velkahaasteita. Intrumin (2023) perintätiedon analyysin mukaan nuorten aikuisten ikäryhmässä vaikeasti velkaantuneiden osuus on kasvanut suhteessa sekä saman ikäryhmän että kaikkien ikäryhmien velkaantuneisiin. Vuonna 2019 perinnän kohteena olevista nuorista vaikeasti velkaantuneita oli 9 prosenttia, kun taas vuonna 2022 osuus oli noussut jo 22 prosenttiin. Myös perintätöi-

meksiantojen määrät ja pääomat ovat kasvaneet erityisesti 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä.

Hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset osuvat eniten nuoriin

16–29-vuotiaista joka viides kuuluu pienituloiseen kotitalouteen ja nuorten pienituloisuus on muita väestöryhmiä yleisempää. Vuonna 2023 lähes kaksi kolmesta 16–29-vuotiaasta nuoresta sai Kelan etuuksia, yhteensä 3,1 miljardin euron arvosta. Yleinen asumistuki, opintotuki, perustoimeentulotuki ja työttömyysturva ovat nuorten käytyimpiä etuuksia. Toisin kuin joskus luullaan, vieraskieliset nuoret eivät saa enempää sosiaaliturvaa kuin muut nuoret. (Mikkola ym. 2024.)

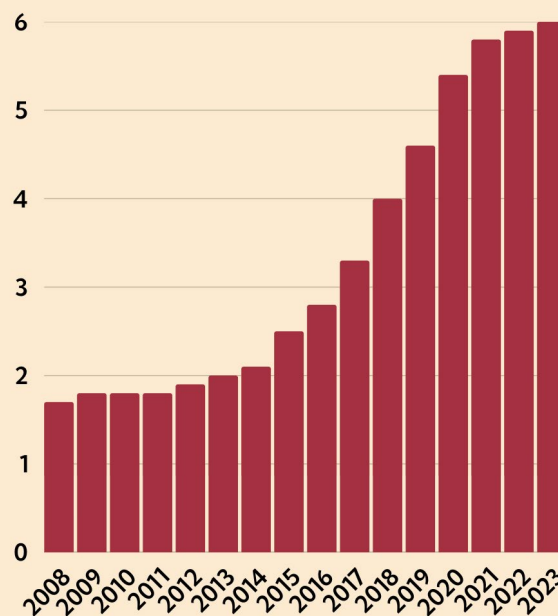
Orpon hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset ovat poikkeuksellisen suuria, lisäävät eriarvoisuutta ja kasautuvat heikoimmassa asemassa oleville ihmisille. Kun leikkausten vaikutuksia tarkastellaan kotitaloustasolla, tulot pienenevät eniten 18–24-vuotiailla. Yhteisvaikutukset kohdistuvat suhteellisesti eniten työttömiin ja opiskelijoihin. (THL 2023b.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2024) arvion mukaan vuosien 2024 ja 2025 muutosten seurauksena myös lasten ja nuorten syrjäytymisen riski saattaa kasvaa ja perus-

toimeentulotuen menot kasvavat laskennallisesti runsaat 30 prosenttia. Tuoreimman arvion mukaan muutokset lisäisivät perustoimeentulotuen saajia noin 32 000 henkilön verran ja leikkaukset lisäisivät pienituloisuutta aiemmin arvioitua enemmän. Vaikutukset lasten osalta olisi jopa kaksinkertaisia. (Tervola & Ollonqvist 2025.)

Kelan (2024a) mukaan leikkausten vaikutukset ovat erityisen suuria niissä nuorten ryhmissä, joissa pienituloisuus on jo valmiiksi yleistä, kuten yksinhuoltajilla, yksinasuvilla ja työttömillä nuorilla. Leikkaukset lisäävät pienituloisuutta eniten erityisesti lasten ja puolison kanssa asuvilla työttömillä nuorilla.

Valtion takaama opintolainakanta on kolminkertaistunut

Kuvaaja 4: Valtion takaamien opintolainojen kokonaispääoma, mrd €. 2008–2023. Kela.

Sosiaaliturvan sanktiot eivät edistä nuorten työllistymistä

Vailla ammatillisia valmiuksia antavaa tutkintoa olevilla alle 25-vuotiailla työttömyysturvan saaminen edellyttää 21

viikon eli 5 kuukauden odotusaikaa. Tuen saamisen ehtona on myös hakea keväisin tutkintoon johtavaan koulutukseen, tai hänelle tulee viiden kuukauden karenssi hakuvelvoitteen laiminlyönnistä. Työttömyysturvan saanti on siksi kouluttamattomilla nuorilla harvinaisempaa ja työllistymistä edistäviin palveluihin osallistuminen yleisempää kuin tutkinnon suorittaneilla. 19–22-vuotiailla vailla tutkintoa olevilla yleisin palvelu on työ- tai koulutuskokeilu, mikä viittaa pyrkimykseen löytää oma alansa. (Uusikangas ym. 2022.)

Valtaosa hakuvelvoitteen piirissä olevista nuorista opiskelee. Negatiivisimmaksi velvoitteen kokevat suunnastaan epävarmat ja haastavassa elämäntilanteessa olevat nuoret. Hakuvelvoitteen päättyessä 25-vuotiaana vailla tutkintoa olevien nuorten työttömyysturvan saanti yleistyy ja on yleisempää kuin tutkinnon suorittaneilla. Perustoimeentulotuen saanti on näiden ehtojen vuoksi yleisempää vailla tutkintoa olevilla nuorilla. Varsinkin pitkittynyt toimeentulotuen saanti voi vähentää kannustimia siirtyä opintoihin tai ottaa vastaan pienipalkkaista työtä. (Uusikangas ym. 2022.)

Ylistön (2023) mukaan pitkäaikaistyöttömillä nuorilla puuttuu usein realistiset mahdollisuudet noudattaa heihin kohdistuvia työvoimapolitiittisia velvoitteita. Siksi toimeentulotuen sanktiot osoittautuvat erittäin ongelmallisiksi, koska ne eivät edistä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työllistymistä, vaan johtavat ongelmien kasautumiseen.

Sanktioihin valmistellaan kuitenkin kiristyksiä, joilla tavoitellaan työntekoon kannustamista. Sosiaalibarometriin (Eronen ym. 2025.) vastanneista sosiaalityöntekijöistä ja Kelan toimi- sekä esihenkilöistä valtaosa on kuitenkin sitä mieltä, ettei hallituksen ehdottama toimeentulotuen aleneminen edistä työllistymistä.

Nuoret ovat yliedustettuina toimeentulotuen saajissa

Perustoimeentulotuen saajissa nuoret, erityisesti 18–25-vuotiaat, ovat yliedustettuina. Syitä nuorten toimeentulotuen saannille ovat esimerkiksi epävarmempi työmarkkina-asema, alle 25-vuotiaiden vailla ammatillisten nuorten muita tiukemmat työttömyysturvan ehdot sekä vähäiset säästöt. (Raittila ym. 2018.) Hallituksen leikkaukset yleiseen asumistukeen, työttömyysturvaan ja muihin nuorten käyttämiin etuuksiin todennäköisesti lisäävät nuorten toimeentulotuen käyttöä.

Perustoimeentulotuen yleisin saajaryhmä on 20–24-vuotiaat miehet. Nuorista noin 12 prosenttia sai toimeentulotukea ainakin jossain vaiheessa vuotta 2023. Tuen käyttö on kuitenkin usein lyhytaikaista ja korostuu kesäkuukausina, sillä tuen saajista puolet on työssäkäyviä tai opiskelee. (Mikkola ym. 2024.)

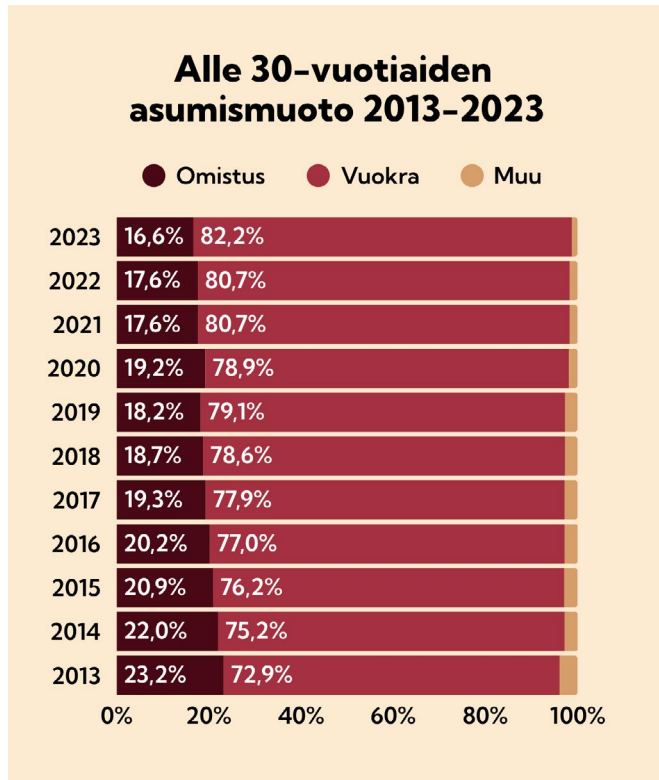
Toimeentulotuen perusosaa alennetaan Kelan (2024b) mukaan huomattavasti useammin miehiltä ja on sitä yleisempää, mitä nuoremasta ikäluokasta on kyse. Siksi myös hallituksen suunnittelemat toimeentulotukiudistukset kohdistuvat erityisesti nuoriin.

Tähän liittyy se, että toimeentulotukea saavilla nuorilla on muita useammin terveysongelmia, joista korostuvat erityisesti mielenterveys- ja päihdeongelmat. Mitä pitkäkestoisempaa toimeentulotuen saanti on, sitä yleisempää terveyspalveluiden ja reseptilääkkeiden käyttö sekä mielenterveysongelmat ovat. Peruskoulun jälkeinen tutkinto ja työssäkäynti ovat erityisesti pidempään tukea saaneilla muita nuoria harvinaisempia. Toimeentulotuen käyttö on yleisempää niillä nuorilla, jotka tulevat pienituloisista perheistä tai joilla on ollut mielenterveysongelmia jo 16–17-vuotiaana. (Vaalavuo ym. 2020.)

Nuorten asuminen puhututtaa

Yleisen asumistuen saajista suuri osa on nuoria: vuonna 2023 joka kolmas 16–29-vuotias nuori sai asumistukea. Valtaosa kaikista yleistä asumistukea saaneista ruokakunnista koostui joko opiskelijoista (42 %) tai työttömistä (31 %). (Kela 2024c; Kela 2024d.) Tähän tulee kuitenkin muutos, sillä opiskelijat siirrettiin yleiseltä asumistuelta takaisin opintotuen asumislisän piiriin syksystä 2025 lähtien.

Kuvaaja 5. Alle 30-vuotiaiden asumismuoto 2013–2023. Tilastokeskus 115z.

Siirron taustalla vaikuttaa viime aikoina käyty keskustelu siitä, että yleinen asumistuki kannustaa nuoria asumaan yksin ja että nimenomaan opiskelijoiden siirto yleiseen asumistukeen vuonna 2017 olisi kiihdyttänyt yksinasumisen yleistymistä merkittävästi. Kuitenkin tilastoista (Mikkola ym. 2024) havaitaan, että 16–29-vuotiaiden yksinasuminen on yleistynyt läpi koko 2000-luvun ja vuoden 2017 ja 2023 välillä yksinasuvien yleistä asumistukea saavien nuorten määrä kasvoi vain 3 prosenttiyksikköä.

Aran asunnottomuusselvityksen (2025) mukaan pitkään laskussa ollut asunnottomuus on kääntynyt nousuun ensimmäistä kertaa sitten vuoden 2012. Alle 25-vuotiaiden nuorten osuus kaikista yksinelävistä asunnottomista oli 15 prosenttia. Asunnottomuus koskettaa erityisesti miehiä ja on yleisintä suurimmissa kaupungeissa. Valtaosa kunnista, joissa asunnottomuus oli kasvanut, kertoivat pääasiallisiksi syiksi pienten ja kohtuuhintaisten asuntojen puutteen, heikennykset Kelan tuissa sekä korkeat asumis- ja muut elinkustannukset.

Nuorten korkeakoulutettujen halu ostaa oma koti on vähentynyt merkittävästi viime vuosina. Keväällä 2023 vain noin 36 prosenttia korkeakoulutetuista 18–34-vuotiaista

nuorista harkitsi asunnon ostoa, kun taas vuonna 2021 asunnon ostoa harkitsi yli puolet korkeakoulutetuista (54 %). Vastaavasti 48 prosenttia nuorista ei harkinnut asunnon ostoa lainkaan, kun taas vuonna 2021 luku oli 34 prosenttia. Nuorten asunnon ostohaluihin on vaikuttanut esimerkiksi korkojen nousu. (Danske Bank 2023.) Vuonna 2023 alle 30-vuotiaiden asuntokunnista 82 % asui vuokralla, eli omistusasuminen on vähentynyt. (Kuvaaja 5, Tilastokeskus 2025.)

Nuoret kokevat sosiaaliturvajärjestelmän hankalaksi ja monimutkaiseksi

Ohjaamojen asiakkaina olevien nuorten näkemyksiä sosiaaliturvasta on kerätty osana sosiaaliturvauudistuksen kuulemisia. Nuoret kokevat palvelu- ja etuusjärjestelmän hankalaksi ja vaikeaksi ymmärtää. He eivät myös välttämättä ymmärrä etuuksien ja palvelujen tarkoitusta, eivätkä omia oikeuksiaan, jolloin esimerkiksi yksittäisten etuuksien tarkoitus on jäänyt pimentoon. Tyytymättömyyttä aiheuttaa palveluihin pääsyn vaikeus, niiden tarjonta ja henkilöstön suuri vaihtuvuus. (THL 2024b.)

Sosiaaliturvakomitean toteuttamassa lasten ja nuorten kuulemisessa nousi esiin, että nuoret haluavat jatkossakin sellaisen sosiaaliturvajärjestelmän, jossa heikossa asemassa olevista pidetään huolta, joskin jonkinlainen vastikkeellisuus esimerkiksi työttömien kohdalla oli myös suhteellisen suosittua. Vastaajista puolet oli ollut huolissaan omasta tai perheen taloudellisesta tilanteesta. Taloudellisesta tilanteesta huolissaan olleet myös odottivat tulevaisuudelta harvemmin positiivisia asioita. Tulevaisuususkon ja kokemuksen yhteiskunnan oikeudenmukaisuudesta olivat myös yhteydessä kokemuksiin siitä, että tukia ei ole saanut, vaikka niitä olisi tarvinnut. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022.)

Politiikkasuositukset

- Taataan nuorten oikeus välttämättömään toimeentuloon ja vahvistetaan nuorten oikeutta ensisijaisiin, riittäviin etuuksiin. Vähennetään nuoriso- ja opiskelijaköyhyyttä sekä pitkäaikaiselle toimeentulotuelle joutumista.
- Kehitetään nuorten sosiaaliturvaa kohti selkeämpää ja kattavampaa kokonaisuutta, joka palvelee eri elämäntilanteissa. Kokeillaan ja arvioidaan perustulomalleja erityisesti nuorten epävarman työmarkkina-aseman ja toimeentulon turvaamiseksi.
- Tehdään sosiaaliturvan uudistuksia tutkitun tiedon ja laadukkaan vaikutusarvioinnin perusteella. Arvioidaan leikkausten vaikutuksia nuorten terveyteen ja hyvinvointiin.
- Kohdellaan nuoria sosiaaliturvajärjestelmässä yhdenvertaisesti muihin väestöryhmiin nähden. Poistetaan ikään perustuvia syrjiviä elementtejä.
- Yhdenmukaistetaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämiskäytännöt. Taataan toimeentulotuelle elämiseen riittävä taso.
- Ennaltaehkäistään nuorten ylivelkaantumista. Vähennetään opintotuen lainapainotteisuutta ja arvioidaan opiskelijoiden velkaantumisen seurauksia. Kehitetään opintolainahyvitystä vastaamaan paremmin opintolainatakauksen tasoa.
- Taataan jokaiselle nuorelle koti. Torjutaan nuorten keskuudessa yleistä piiloasunnottomuutta ja varmistetaan myös luottotiedottomien nuorten mahdollisuus kotiin. Tarjotaan asumisneuvontaa.
- Varmistetaan kohtuuhintaisten asuntojen riittävyys ja rakennetaan myös tulevaisuudessa riittävästi vuokra-asuntoja myös pienituloisille nuorille ja opiskelijoille.

Osion lähteet

Asunta, P., Huhtiniemi, M., Huovinen, T., Hakonen, H., & Tammelin, T. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Ara (2025). Asunnottomat 2024. Selvitys 2/2025.

Danske Bank (2023). Taloudellinen mielenrauha – tutkimus.

Eronen, Anne; Londén, Pia; Palanne, Anne; Peltosalmi, Juha & Teittinen, Antti (2025). Sosiaalibarometri 2025.

Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (2025). Tilasto-osio. Teoksessa Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (toim.), Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024.

Intrum (2023). Nuorten aikuisten vaikea velkaantuminen kasvaa – tarvitaan uusia toimia, joilla ongelmia voidaan ehkäistä. Intrumin perintätalouden analyysi 22.5.2023.

Kela (2025a). Nuorten aikuisten pienituloisuus on Suomessa verrattain yleistä, mutta ei niin syvää kuin verrokkimaissa. Tutkimusblogi 23.4.2025.

Kela (2025b). Opintolainaa nostaneiden määrä laski vuonna 2024 toista vuotta peräkkäin. Tiedote 8.4.2025.

Kela (2024a). Kela laskee, miten sosiaaliturvavaikeudet vaikuttavat nuoriin – köyhtyminen yleisintä yhden aikuisen talouksissa ja työttömillä. Tiedote 23.1.2024.

Kela (2024b). Toimeentulotuen perusosan alentaminen on melko harvinaista ja kohdistuu useimmin yksin asuviin miehiin. Tutkimusblogi 19.11.2024, päivitetty 22.1.2025. Noudettu 13.6.2025.

Kela (2024c). Nuoret aikuiset saavat Kelan tukia enemmän kuin suomalaiset keskimäärin. Tiedote 20.10.2024.

Kela (2024d). Kelan asumistukitilasto 2023. Saatavilla: <http://hdl.handle.net/10138/585613>.

Mikkola, Hennemari, Sihvonen, Ella & Korpela, Tuija (2024). Sosiaaliturvan toimivuus nuorten erilaisissa ja muuttuvissa elämäntilanteissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:40.

Raittila, Simo; Korpela, Tuija; Ylikännö, Minna; Laatu, Markku; Heinonen, Hanna-Mari; Jauhiainen, Signe & Helne, Tuula (2018). Nuoret ja perustulojen saanti. Rekisteriselvitys. Kela. Työpapereita 138/2018.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2024). Vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2022). Nuorten näkemyksiä sosiaaliturvasta ja sen kehittämisestä – Lasten ja nuorten kuuleminen sosiaaliturvauudistuksessa. Sosiaaliturvauudistuksen raportti 8.12.2022.

Suomen Pankki (2024). Opintolainoja nostettiin tammikuussa vähemmän kuin vuosi sitten. Tiedote 28.2.2024.

Tervola, Jussi & Ollonqvist, Joonas (2025). Muuttuuko arvio sosiaaliturvavaikeuksien vaikutuksista, kun toimeentulotuen simulointia tarkennetaan? INVEST Working Papers 127/2025.

THL (2023a). Terve Suomi – tutkimus 2023.

THL (2023b). Hallitusohjelman mukaisten sosiaaliturvan leikkausten vaikutukset vuoteen 2027. Työpapereita 45/2023.

THL (2024a). Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulovaikeudet ovat lisääntyneet – jo viidenneksellä toimeentulo niukka. Tiedote 1.10.2024.

THL (2024b). Ohjaamojen nuorten kuuleminen sosiaaliturvauudistuksessa.

Tilastokeskus (2025). 115z -- Asuntokunnat ja asuntoväestö hallintapiireittäin, asuntokunnan koon ja vanhimman iän mukaan. Tilastokeskuksen tulostaulukko. Noudettu 13.8.2025.

Uusikangas, Silja; Haikkola, Lotta; Korpela, Tuija; Jauhiainen, Signe & Hiilamo, Heikki (2022). Koulutukseen hakuvelvoite nuorten työttömyysturvan ehtona. Tarkoituksenmukaisuuden tarkastelua rekisteriaineistojen, TE-palvelujen, oppilaitosten ja nuorten näkökulmista. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:2.

Vaalavuo, Maria; Haula, Taru & Bakkum, Boris (2020). Nuoret aikuiset, terveys ja toimeentulotuki. THL. Raportti 4/2020.

Ylistö, Sami (2023). Työttömyys, nuoret ja aktiivointi. Tutkimus pitkäaikaisesti työttömien nuorten elämäntilanteista valinnoista työmarkkinoilla. Väitöskirja. University of Jyväskylä, Faculty of Humanities and Social Sciences.

Nuoret haluavat tulla kuulluiksi, mutta kuunteleeko kukaan?

Nuorten osallisuus on keskeinen osa toimivaa demokratiaa ja merkitsee oikeutta sekä mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämään ja ympäröivään yhteiskuntaan. Samalla lainsäädäntö edellyttää nuorten osallisuuden edistämistä aktiivisesti kaikilla päätöksenteon tasoilla.

Suomessa nuorten kiinnostus yhteiskunnallisiin kysymyksiin on tutkimusten mukaan kasvanut, mutta osallistuminen ja sen muodot jakautuvat epätasaisesti eri ryhmien välillä. Tämä luku tarkastelee ajankohtaista tutkimustietoa nuorten osallisuudesta, äänestämisestä ja demokratian tilasta sekä siitä, miten erot osallistumisessa ja vaikuttamisessa näkyvät ja mitä niiden kaventamiseksi voidaan tehdä.

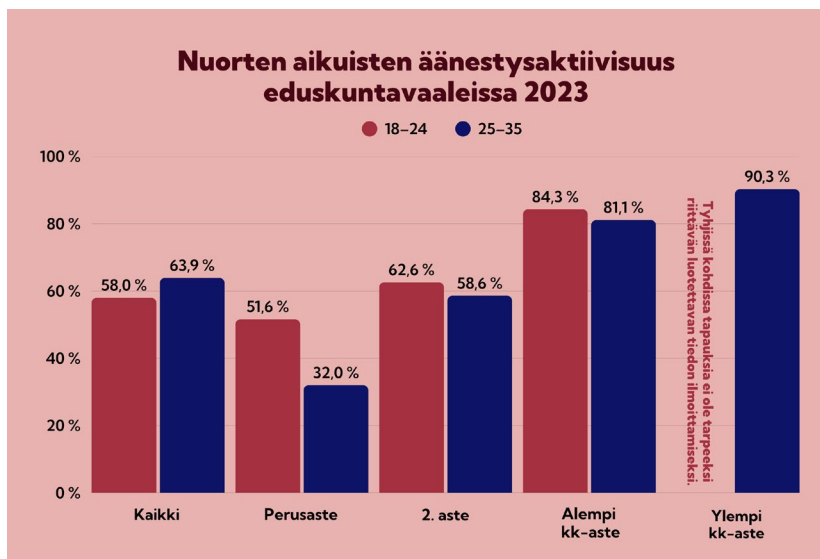
Nuorten miesten yhteiskunnallisen osallisuuden eriytyminen huolestuttaa

Nuorten kiinnostus politiikkaa kohtaan on kasvanut merkittävästi viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana. Vuonna 1997 politiikka kiinnosti vain noin kolmasosaa nuorista, mutta vuoteen 2024 mennessä osuus oli noussut 63 prosenttiin. Kiinnostus oli alhaisimmillaan vuonna 2008. Tutkimusten perusteella kiinnostuksen kasvu näyttäisi liittyvän myös nuorten aktiivisempaan osallistumiseen vaaleihin. Samalla huoli siitä, että nuoret vetäytyisivät yhteiskunnallisesta osallistumisesta tai suhtautuisivat välinpitämättömästi politiikkaan, ei vaikuta olevan perusteltu Nuorisobarometrien valossa. (Happonen & Kiilakoski 2025.)

On kuitenkin syytä huolestua nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden eriytymisestä. Nuoret miehet äänestävät vähiten kaikista ikä- ja sukupuoliryhmistä. Kevään 2024 presidentinvaaleissa nuorten miesten äänestysaktiivisuus laski ensimmäisen ja toisen kierroksen välillä jopa 12 prosenttiyksikköä. Sukupuolten välinen ero nuorten äänestämässä on kasvanut erityisesti kuntavaaleissa:

vuonna 2017 18–24-vuotiaiden naisten ja miesten välillä ero oli 6,9 prosenttiyksikköä, mutta kevään 2025 vaaleissa 20–24-vuotiaiden ryhmässä se oli jo 12,6 prosenttiyksikköä. (Tilastokeskus 2024b; Nuorisola 2025b.)

Äänestyskäyttäytyminen eriytyy koulutuksen perusteella erityisen vahvasti juuri nuoremmassa ikäryhmissä. Esimerkiksi pelkän peruskoulun käyneistä 25–34-vuotiaista vain noin joka kolmas kävi äänestämässä viime eduskuntavaaleissa. (Borg 2024 & kuvaaja 6.) Lisäksi äänestäminen on sukupolvikysymys: siinä missä vanhimmat ikäryhmät ovat äänestäjinä edelleen yhtä aktiivisia kuin 30 vuotta sitten, nuoret ja keski-ikäiset äänestävät kaikkiaan vähemmän. (Wass & Helimäki 2023.)

Kuvaaja 6: Nuorten aikuisten äänestysaktiivisuus eduskuntavaaleissa 2023. Tilastokeskus.

Demokratia- ja osallisuuden kasvatuksella osallistumisen eriytymistä vastaan

Nuoret suhtautuvat äänestämiseen eri tavalla kuin vanhemmat sukupolvet. Harvempi 1990- ja 2000-luvulla syntyneistä pitää äänestämistä vahvasti kansalaisvelvollisuutena verrattuna vanhempiin ikäluokkiin. Vuoden

2023 vaaleissa vain alle puolet 2000-luvulla syntyneistä oli täysin samaa mieltä siitä, että äänestäminen kuuluu hyvän kansalaisen rooliin, vaikka heidän näkemyksensä asiasta olivat silti myönteisempiä kuin edellisten nuorten ikäluokkien aiemmissa vaaleissa. Myös usko siihen, että oma ääni vaikuttaa asioiden kulkuun, on nuorten keskuudessa heikompi ja harvinaisempaa kuin vanhemmilla. (Borg 2024.)

Demokraattisia arvoja, asenteita ja taitoja on opittava myös käytännössä, jotta käsitys oman äänen merkityksestä vahvistuu. Demokratiasvatuksen tulisi olla olennainen osa koulujen toimintaa, sillä pelkkä teoreettinen tieto ei riitä. Demokratiasvatuksen avulla voidaan myös tutkitusti kaventaa taustasta johtuvia eroja osallistumisessa ja sisäisessä kansalaispätevyudessa. (Rautiainen & Vetter 2024; Kesti-

lä-Kekkonen ym. 2022; Kestilä-Kekkonen ym. 2024).

Suomessa demokratiakasvatuksen taso vaihtelee paljon riippuen opettajien ja nuorten kanssa työskentelevien aikuisten valmiuksista. Valtioneuvoston selvityksen mukaan opettajankoulutukseen tulisi panostaa nykyistä enemmän ja sen laadun varmistamiseksi tarvitaan kansallista koordinaatiota. Myös lasten ja nuorten osallistuminen kasvatuksen arviointiin on tärkeää, jotta heidän näkemyksensä ja kokemuksensa tulevat osaksi kehittämistyötä. (Gretschel ym. 2023.) Tutkimusten mukaan opettajat kokevat saaneensa koulutuksessaan liian vähän tukea demokratiakasvatukseen, vaikka opettajat uskovat sen merkittävästi vahvistavan nuorten yhteiskunnallista osallistumista (Kestilä-Kekkonen ym. 2024).

Nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamiseksi voidaan hyödyntää erilaisia keinoja. Esimerkiksi niillä nuorilla, joita äänestäminen kiinnosti, mutta joiden lähipiiri ei tukenut äänestämistä, ennen eduskuntavaaleja lähetetyllä tekstiviestimuistutuksella oli selvästi myönteinen vaikutus. Muistutuksilla havaittiin olevan positiivinen vaikutus myös muihin samassa taloudessa asuviin. Oikeusministeriön selvityksen mukaan nuorilla on vahva halu osallistua päätöksentekoon, ja he kaipaavat selkeämpää viestintää siitä, miten heidän näkemyksiään otetaan huomioon. Avoin viestintä nuorten kuulemisten tuloksista ja niiden toimeenpanosta voi vahvistaa nuorten uskoa siihen, että heidän äänensä ja osallistumisensa ovat merkityksellisiä. (Valtioneuvosto 2024; Haltia-Nurmi et al. 2025.)

Nuorten äänestysaktiivisuus kasvaa

Nuorten äänestysaktiivisuus on ollut kasvussa eduskuntavaaleissa. Alle 25-vuotiaiden äänestysprosentti nousi vuosien 2015 ja 2023 välillä 11 prosenttiyksikköä ja myös 25–34-vuotiaiden osallistuminen vaaleihin lisääntyi selvästi. Kevään 2023 eduskuntavaaleissa 18–24-vuotiaiden äänestysaktiivisuus nousi 58 prosenttiin, mikä oli selvästi korkeampi kuin vuosina 2019 ja 2015. Kuten lähes kaikissa tämän vuosikymmenen vaaleissa 18-vuotiaat äänestivät aktiivisemmin (61,1 %) kuin muut alle 25-vuotiaat nuoret. 25–29-vuotiaiden aktiivisuus laski prosenttiyksikön verran, 62 prosenttiin. Nuoret naiset äänestivät aiempien eduskuntavaalien tapaan nuoria miehiä selvästi aktiivisemmin. (Allianssi 2023; Borg 2024.)

Kevään 2024 presidentinvaaleissa nuorimpien äänestäjien aktiivisuus oli selvästi muita 2020-luvun vaaleja korkeampaa. Ensimmäisellä kierroksella 18-vuotiaista äänesti 68 prosenttia ja 19–24-vuotiaista noin 61 prosenttia. Toisella kierroksella nuorten äänestysaktiivisuus laski: 18-vuotiaista äänesti 60 prosenttia ja 19–24-vuotiaista 55 prosenttia. Vaikka nuorten osallistuminen parani vuoden 2018 vaaleihin verrattuna, se jäi kauas koko väestön äänestysprosentista, joka oli 72 prosenttia ensimmäisellä ja 68 prosenttia toisella kierroksella. Aktiivisimpia äänestäjiä olivat 65–69-vuotiaat. (Tilastokeskus 2024g.)

Kevään 2024 EU-vaaleissa matalin äänestysaktiivisuus oli 20- ja 21-vuotiailla, vain 21,3 prosenttia. Nuoret naiset

äänestivät selvästi aktiivisemmin kuin nuoret miehet ja 20–24-vuotiailla ero äänestysaktiivisuudessa oli yli 10 prosenttiyksikköä. Kaikkien muiden nuorten ikäryhmien äänestysaktiivisuus jäi alle vuoden 2019 tason, paitsi 18-vuotiaiden, joiden äänestysaktiivisuus oli 25,8 prosenttia. Tämä vahvistaa kehitystä, jossa ensimmäistä kertaa äänestävät ovat muita nuoria aktiivisempia. Koko väestön äänestysaktiivisuus oli 40,1 prosenttia. (Tilastokeskus 2024.)

Kevään 2021 kuntavaaleissa 18–24-vuotiaista äänioikeutetuista äänesti 35,4 prosenttia. Vaikka koko maan äänestysaktiivisuus laski, nuorten äänestysprosentti kasvoi lievästi verrattuna vuoden 2017 kuntavaaleihin. Nuoret äänestivät ennakkoon aiempaa enemmän, mutta äänestysaktiivisuus jatkaa eriytymistään nuorten keskuudessa. (Allianssi 2021.)

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää vieraskielisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten äänestysaktiivisuuden ja osallisuuden tukemiseen, sillä heidän osuutensa äänioikeutetuista kasvaa nopeasti.

Kevään 2025 kunta- ja aluevaaleissa nuorten äänestysaktiivisuus jatkoi kasvuaan erityisesti 18-vuotiaiden keskuudessa. Heistä 41,9 prosenttia äänesti kuntavaaleissa ja 39,6 prosenttia aluevaaleissa. Muiden nuorten ikäryhmien aktiivisuus jäi tätä selvästi heikommaksi. Alle 30-vuotiaat äänestivät lähes 32 prosenttiyksikköä vähemmän kuin aktiivisimmat 65–69-vuotiaat. Nuoret naiset äänestivät selvästi useammin kuin nuoret miehet: 18-vuotiailla ero oli 9,7 prosenttiyksikköä ja 20–24-vuotiailla jo 12,6 prosenttiyksikköä. Aluevaaleissa suurin alueellinen ero oli 21-vuotiaiden miesten joukossa ja Pohjois-Savossa heistä äänesti vain 13,5 prosenttia, kun Pirkanmaalla vastaava luku oli 31,3 prosenttia. (Nuorisola 2025b.)

Vuosikymmenen aikana järjestettyjen vaalien tulokset antavat pohjaa arvioida eduskuntavaalien äänestysnäkyviä. Yleisesti eduskuntavaalien äänestysaktiivisuus voi jatkaa myönteistä kehitystään, mutta yhteiskunnallisen polarisaation myötä nuorten väliset erot äänestämässä saattavat kasvaa. On siis todennäköistä, että nuoret miehet jatkavat harvemmin äänestämistä verrattuna nuoriin naisiin. Mikäli 18-vuotiaiden äänestysaktiivisuutta tukevia toimia jatketaan nykyisellä tavalla, heidän muita alle 25-vuotiaita korkeampi äänestysprosenttinsa todennäköisesti säilyy.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää vieraskielisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten äänestysaktiivisuuden ja osallisuuden tukemiseen, sillä heidän osuutensa äänioikeutetuista kasvaa nopeasti. Useiden tutkimusten mukaan he ovat muihin nuoriin verrattuna heikommassa asemassa monilla mittareilla ja ulkomaalaistaustaiset nuoret ovat ikätovereitaan useammin esimerkiksi työttömänä tai ilman tutkintoa (Alasalmi & Busk 2025). Sosioekonomisella taustalla on todettu olevan yhteyttä äänestysaktiivisuuteen.

Nuoret ilmoittavat olevansa kiinnostuneita, mutta eivät lopulta äänestä

Helmikuussa 2024 kerätyn Eurobarometri-kyselyn mukaan 67 prosenttia 15–24-vuotiaista nuorista kertoi olevansa kiinnostunut tulevista EU-vaaleista. Silti 59 prosenttia heistä ei tiennyt, milloin vaalit järjestetään, ja vain 38 prosenttia piti äänestämistä EU-vaaleissa merkityksellisenä. Yli 55-vuotiaista äänestämistä merkityksellisenä piti selvästi useampi, 65 prosenttia. Lopullinen äänestysaktiivisuus jäi nuorilla matalaksi: kaikista ikäryhmistä ja sukupuolista alhaisin äänestysprosentti oli 20–24-vuotiailla miehillä, vain 17,2 prosenttia (Eurobarometri 2024; Tilastokeskus 2024b).

Samaa kehitystä näkyy myös kuntatasolla. Alle 30-vuotiaat osallistuvat kuntapolitiikkaan selvästi muita ikäryhmiä vähemmän ja kokevat siihen vähemmän kiinnostusta. Vain noin kaksi kolmesta alle 29-vuotiaasta ilmoitti aikovansa äänestää vuoden 2025 kuntavaaleissa, kun esimerkiksi 70–79-vuotiaista äänestämisaikeita ilmoitti 88 prosenttia. Aluevaaleissa äänestämistä suunnitteli vain puolet nuorista. Varsinainen äänestysaktiivisuus jäi matalaksi: 20–24-vuotiaista äänesti kuntavaaleissa lopulta 32,3 prosenttia ja aluevaaleissa 31,2 prosenttia (Nuorisoala 2025b, Kuntaliitto 2024).

Mistä lisää nuoria ehdokkaita?

Nuoret ehdokkaat ovat olleet aliedustettuina niin aluevaaleissa kuin kuntavaaleissakin. Ensimmäisissä aluevaaleissa vuonna 2022 alle 30-vuotiaiden osuus ehdokkaista oli vain 7,6 prosenttia, kun vastaava väestöosuus oli 14 prosenttia. Esimerkiksi 50–59-vuotiaiden ehdokasosuus oli lähes kaksinkertainen heidän väestöosuutensa nähden. Vuoden 2025 aluevaaleissa nuorten osuus ehdokkaista nousi hieman, 8,2 prosenttiin, mutta jäi edelleen puoleen heidän väestöosuudestaan. Vuonna 2025 kokoomus asetti määrällisesti eniten nuoria ehdokkaita ja vihreät erottuivat korkeimmalla suhteellisella osuudella. Suurinta kasvua nuorten ehdokkaiden määrässä nähtiin perussuomalaisilla, mutta nuorten kokonaisuus puolueen ehdokkaista jäi silti pieneksi. (Allianssi 2021, Nuorisoala 2025a.)

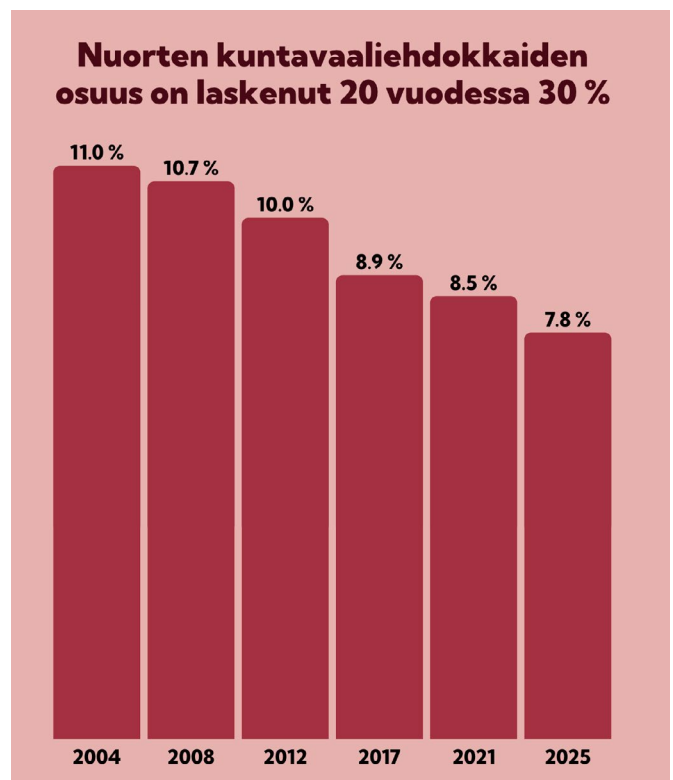
Kuntavaaleissa nuorten asema on vielä heikompi. Vuoden 2021 vaaleissa nuorten ehdokkaiden osuus oli 8,5 prosenttia ja vuoden 2025 vaaleissa osuus laski edelleen 7,8 prosenttiin. Vuonna 2025 kokoomuksella oli jälleen eniten nuoria ehdokkaita määrällisesti, kun taas suhteellisesti korkeimman osuuden saavutti RKP. Monilla puolueilla nuorten osuus laski selvästi edellisiin vaaleihin verrattuna. SDP oli ainoa puolue, jossa nuorten osuus kasvoi, vaikka ehdokkaiden kokonaismäärä väheni. Nuorten ehdokkaiden osuus kuntavaaleissa on ollut laskusuunnassa jo pitkään: vuodesta 2004 vuoteen 2025 se on vähentynyt 30 prosenttia. (Allianssi 2022, Nuorisoala 2025a.)

Vuoden 2023 eduskuntavaaleissa alle 30-vuotiaita oli ehdolla 11 prosenttia kaikista ehdokkaista. Määrällisesti eniten nuoria ehdokkaita asettivat vihreät ja suhteellisesti puolestaan eniten vihreät ja RKP. Nuorten osuus nousi hieman vuoden 2019 vaaleista. Eduskuntaan valittiin kuitenkin

vain seitsemän alle 30-vuotiaista ehdokasta, mikä on yksi vähemmän kuin vuoden 2019 vaaleissa, jolloin läpi meni kahdeksan nuorta kansanedustajaa. (Nuorisoala 2023.)

Kevään 2024 EU-vaaleissa nuorten ehdokkaiden osuus nousi noin kuusi prosenttiyksikköä edellisiin vaaleihin verrattuna, 9,3 prosentista 15,5 prosenttiin. Eniten nuoria ehdokkaita asettivat Vasemmistoliitto ja RKP, joiden ehdokkaista 35 prosenttia oli alle 30-vuotiaita. Kristillisdemokraateilla ja Liike Nytillä sen sijaan ei ollut yhtään nuorta ehdokasta. Sekä vuoden 2019 että 2024 EU-vaaleissa yksikään nuori ehdokas ei tullut valituksi. (Nuorisoala 2024.)

Esteet nuorten ehdokkuudelle ovat monisyisiä ja liittyvät sekä itseluottamukseen että rakenteellisiin ja kulttuurisiin esteisiin. Nuorten ikäryhmä erottui muusta väestöstä siten, että he valitsivat yleisimmäksi ehdolle asettumisen esteeksi sen, etteivät usko tulewansa valituiksi. Muita yleisiä esteitä olivat lisäksi se, ettei ehdokkuus ollut edes tullut mieleen sekä tukiryhmän puute. Kaikissa alle 60-vuotiaiden ikäryhmissä yksi tärkeimmistä syistä oli myös se, että politiikka koetaan ajallisesti liian kuormittavaksi. (Sipinen ym. 2022.)

Kuvaaja 7. Nuorten kuntavaaliehdokkaiden osuus. Tilastokeskus.

Nuoret ehdokkaat erottuvat toisaalta muista ikäryhmistä myös osaamiseltaan. Vuoden 2023 eduskuntavaalit osoittivat selvästi, että nuoret ehdokkaat ovat siirtyneet politiikan digitaaliseen eturintamaan. He käyttävät uusimpia digitaalisia medioita vaaleihin osallistumisessa aktiivisemmin kuin mikään muu ikäryhmä, ja heidän kampanjointinsa tapahtuu aiempaa tasa-arvoisemmassa kentässä: puolueen koko, ehdokkaan asema tai sukupuoli eivät määritä sosiaalisen median käyttöä yhtä vahvasti kuin vanhemmilla ehdokkaila. (Strandberg, Carlson & Snickars 2024.)

Nuorten arvopohjat eroavat ja polarisoituvat

Viime vuosina on keskusteltu nuorten miesten ja naisten arvomaailmojen eriytymisestä. Alle 25-vuotiaiden keskuudessa nuoret naiset sijoittuvat yhä useammin vasemmistoon ja liberaaleihin arvoihin, kun taas nuoret miehet kallistuvat oikealle. Muihin Euroopan maihin verrattuna Suomessa on sekä yksi syvimmistä sukupuolten välisistä ideologisista eroista tällä vasemmisto-oikeisto-akselilla että yksi merkittävin kuilun syventyminen vuodesta 2010 lähtien (Nennstiel & Hudde 2025).

Ero näkyy myös liberaali-konservatiivi-akselilla. Kuitenkin arvopoliittisissa asiakysymyksissä, kuten kehitysavussa, sukupuolten ja ikäryhmien välillä on enemmän samanmielisyyttä kuin poliittisessa itseidentifikaatiossa. Ilmiössä voi olla kyse ennen kaikkea identiteettiin ja identifioitumiseen liittyvistä kehityskuluista, joita on havaittu myös muissa länsimaissa. (Wass & Kauppinen 2024, 75; Kiilakoski & Happonen 2024.)

Vuoden 2023 eduskuntavaaleissa nuorimmassa äänestäjäryhmässä (18–24-vuotiaat) suosituimmat puolueet olivat perussuomalaiset ja kokoomus sekä SDP, vihreät ja vasemmistoliitto (Grönlund 2023). Voidaan siis todeta, että sen lisäksi, että eri ikäiset äänestävät eri puolueita, hajontaa löytyy myös ikäluokkien sisällä. Nuorten keskuudessa äänestettiin sekä oikeistolaisia puolueita (KOK, PS) että niistä poliittisilla akseleilla kauas sijoittuvia ja tutkimusten mukaan erityisesti nuoria puhuttelevia vasemmistoliittoa ja vihreitä. (Rapeli 2023.)

Myös Nuorisobarometrin tuloksista voidaan huomata, että nuoret jakautuvat aikaisempaa vahvemmin vasemmisto-oikeisto-akselin eri päihin. Siinä missä vuonna 2021 38 prosenttia nuorista asemoi itsensä vasemmisto-oikeisto-akselilla keskelle, vuonna 2023 näin ajatteli enää 27 prosenttia. Vastaavasti vasemmistoon itsensä identifioivia nuoria on barometrin mittaushistorian suurin määrä (35 %). Suurin piirtein yhtä iso osa nuorista sijoittaa itsensä oikeistoon (33 %). (Kiilakoski & Happonen 2024.)

Nuorten vaikuttaminen on monimuotoista ja eriytyvää

Vaikka nuorten kiinnostus politiikkaan on kasvussa, vaikuttaminen ja luottamus sen keinoihin kasautuvat ja eriytyvät. Vaikuttamisessa on eroja paitsi aktiivisuuden, myös vaikuttamisen tapojen suhteen nuorten taustojen mukaan (ks. Harrinvirta 2019; Myllyniemi & Kiilakoski 2019).

Täysi-ikäiset nuoret suosivat usein vaikuttamisen muotoja, jotka eivät ole sidoksissa institutionaalisiin rakenteisiin, kuten vaikuttamista sosiaalisessa mediassa (Huttunen 2023). Kuluttajademokratia on erityisen suosittua ja ainakin joskus ostopäätöksillään on vaikuttanut peräti 88 prosenttia nuorista (Happonen & Kiilakoski 2025). Nuoret pitävät perinteisiä osallistumisen muotoja vaikuttavina, mutta eivät silti aina valitse niitä omaksi tavakseen osallistua yhteiskuntaan (Kiilakoski & Laine 2022). Nuoret kuitenkin tuntevat kuuluvansa kiinteästi suomalaiseen yhteiskuntaan. Vuonna

2024 72 prosenttia nuorista koki kuuluvansa kiinteästi suomalaiseen yhteiskuntaan. (Happonen & Kiilakoski 2025.)

Nuoret kokevat myös muita ikäryhmiä useammin olevansa aliedustettuina demokraattisessa päätöksenteossa ja yhteiskunnassa laajemmin.

Osa nuorista valitsee olla osallistumatta täysin yhteiskunnalliseen keskusteluun tai toimintaan. Nuorten miesten tapauksessa huono keskustelukulttuuri on ylivoimaisesti yleisin syy, jonka he kertovat vetäytyvänsä yhteiskunnallisesta keskustelusta. Hyvin sanottu -kyselytutkimuksen mukaan 15–29-vuotiaat pojat ja miehet vetäytyvät yhteiskunnallisesta keskustelusta muita nuoria useammin. Tutkijoiden mukaan vetäytymistä saattavat selittää vähäinen kiinnostus yhteiskunnallisiin teemoihin tai kokemus siitä, ettei ole tarvetta puuttua epäkohtiin. (Yle 2024.)

Nuoret kokevat myös muita ikäryhmiä useammin olevansa aliedustettuina demokraattisessa päätöksenteossa ja yhteiskunnassa laajemmin. Vain 19 prosenttia 18–24-vuotiaista arvioi ikäistensä olevan riittävästi edustettuina demokratiassa ja poliittisessa vaikuttamisessa. Myös 25–34-vuotiailla vastaava osuus on matala, 27 prosenttia. Lisäksi 30 prosenttia suomalaisista on sitä mieltä, että suuret ikäluokat hyötyvät nuorempien kustannuksella. Näkemys on yleisempi nuorten aikuisten keskuudessa ja noin puolet 25–34-vuotiaista on väitteen kanssa samaa mieltä. (E2 Tutkimus 2025.)

Toisaalta sosiaalinen media voi olla lisäämässä nuorten poliittisen osallisuuden määrää ja vähentämässä polarisaatiota. Eduskuntavaalitutkimuksen (2024) mukaan alle 29-vuotiaiden äänestäjien poliittinen käyttäytyminen ei noudata perinteisiä malleja, kuten sukupuolen tai koulutustason vaikutusta kiinnostukseen, mikä viittaa siihen, että digitaalinen media madaltaa osallistumisen kynnyksiä ja tuo mukaan uusia ryhmiä.

Eryteisesti aidosti digitaalisessa ympäristössä syntyneet mediat, kuten sosiaalisen median alustat, näyttävät tukevan tätä osallistumista tehokkaammin kuin perinteinen media digitaalisessa muodossa. Tämä korostaa tarvetta ottaa nuoret vakavasti mukaan poliittiseen päätöksentekoon ja varmistaa, että heidän käyttämänsä kanavat ja osallistumisen tavat huomioidaan täysimääräisesti.

Politiikkasuositukset

- Nuorten äänestysaktiivisuus eduskuntavaaleissa kasvaa ja äänestämisen kynnystä madalletaan. Äänestysaktiivisuutta lisätään muun muassa viestinnällä, äänestyspaikkojen sijoittamisella nuorten lähelle, äänestyspaikkojen riittävän pitkillä aukioloajoilla, vaalikoneilla ja nuorten ehdokkaiden tuella. Etsitään keinoja kaventaa äänestysaktiivisuuden eriytymistä ja eriarvoisuutta.
- Nuorten ehdokkaiden määrä eduskuntavaaleissa lisääntyy. Puolueet tukevat korostetusti nuoria ehdokkaita ja puolueiden nuorisojärjestöjä esimerkiksi ehdokasmaksujen poistolla nuorilta, panostamalla nuorten ehdokkaiden rekrytointiin vaaleissa ja torjumalla aktiivisesti nuoriin ehdokkasiin kohdistuvaa häirintää, vihapuhetta ja maalittamista.
- Pilotoidaan nuorten valtakunnallisen kuulemisen malli. Nuoria kuullaan säännöllisesti ja systemaattisesti valtakunnallisessa päätöksenteossa. Valtakunnalliseen päätöksentekoon luodaan pysyvät rakenteet nuorten kuulemiseen ja osallistamiseen laajasti. Valtioneuvosto ja eduskunta sitoutuvat huomioimaan järjestelmän kautta kerätyn nuorten näkemyksen päätöksenteossa.
- Nuorten sisäisen kansalaispätevyyden vahvistumista tuetaan erityisesti demokratiakasvatuksella sekä nuorten osallisuuden rakenteilla. Kavennetaan sisäiseen kansalaispätevyyteen liittyviä eroja.
- Äänestysikäraja ja vaalikelpoisuuden ikäraja kaikissa vaaleissa sekä kansalaisaloitteen allekirjoittamisen ikäraja lasketaan 16 ikävuoteen. Edistetään kansallisen nuorisaloitteen käyttöönottoa.
- Nuorivaikutusten arviointi on osa kaikkea päätöksentekoa. Toteutetaan arviointia sekä ennakoivasti että jo toteutettuun päätöksentekoon liittyen.

Osion lähteet

Alasalmi, J., & Busk, H. (2025). Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset nuoret koulutuksessa ja työmarkkinoilla (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2025:13). Työ- ja elinkeinoministeriö.

Allianssi. (2021). Kuntavaalien ehdokkaista 8,5 prosenttia on alle 30-vuotiaita.

Allianssi. (2022). Nuoret aliedustettuina aluevaalien ehdokkaissa – demokratian kannalta huolestuttavaa.

Appelqvist-Schmidlechner, K., Kangasniemi, A., Ikonen, J., Lahti, J., & Parikka, S. (2025). Korkeakouluopiskelijoiden fyysinen aktiivisuus ja mielenterveysoireilu koronapandemian aikana. *Liikunta ja tiede*, 62(3), 89–97. Liikuntatieteellinen seura.

Borg, S. (2024). Äänestysaktiivisuus ja suhtautuminen äänioikeuden käyttöön. Teoksessa S. Borg & E. Kestilä-Kekkonen (toim.), *Politiikan paluu – Eduskuntavaalitutkimus 2023* (s. 107–119). Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:10. Valtioneuvoston kanslia.

E2 Tutkimus. (2025). Sukupolvibarometri 2025. Miina Sillanpään säätiö, TELA ry & E2 Tutkimus.

Gretschel, A., Rautiainen, M., Vanhanen-Nuutinen, L., & Tarvainen, K. (2023). Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus Suomessa: Tilannekuva ja suositukset 2023. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:24. Valtioneuvosto.

Haltia-Nurmi, M., Merenheimo, T., & Litja, H. (2025). Yhteistyöllä vaikuttavampia kuulemisia: Lasten ja nuorten osallistumista ja vaikuttamista tulevan palvelukokonaisuuden loppuraportti. Oikeusministeriö.

Happonen, K., & Kiilakoski, T. (2025). Tilasto-osio. Teoksessa K. Happonen & T. Kiilakoski (toim.), *Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024*.

Kestilä-Kekkonen, E., Sipinen, J., & Tiihonen, A. (2024). Yläkoulun opettajat ja demokratiakasvatus: Käsitukset, resurssit ja toteuttamismahdollisuudet (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:3). Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kestilä-Kekkonen, E., Tiihonen, A., Sipinen, J., Vaden, S., Korventausta, M., Söderlund, P., Kestilä, L., Hannuksela, V., & Borg, S. (2022). Nuoret kansalaiset: Tilastollinen tutkimus yhdeksäsluokkalaisten kansalaispätevyydestä (Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita; 2022:11). Oikeusministeriö.

Kuntaliitto. (2024). Kuntalaiset ja kuntavaalit – Tiedotteen liitteet 18.9.2024.

Nennstiel, R., & Hudde, A. (2025). Is there a growing gender divide among young adults in regard to ideological left-right self-placement? *European Sociological Review*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1093/esr/jcaf021>

Nuorisola. (2023). Nuoret eduskuntavaaleissa 2023.

Nuorisola. (2024). Nuoria EU-vaaliehdokkaita prosentuaalisesti enemmän kuin Suomessa on nuoria.

Nuorisola. (2025a). Nuoret ovat aliedustettuina kunta- ja aluevaaleissa.

Nuorisola. (2025b). Nuoret äänestivät aktiivisemmin kunta- ja aluevaaleissa – mutta kuilu alueiden ja sukupuolten välillä syveni.

Rautiainen, M., & Vetter, D. (2024). Towards stronger education for democracy in Finnish and German teacher education. *Human Security Europe* -blogi.

Sipinen, J., Laine, J., Kestilä-Kekkonen, E., Borg, S., & von Schoultz, Å. (2022). Kampanja poikkeusolosuhteissa: Kuntavaalit 2021. KAKS – Kunnallisanalan kehittämissäätiö.

Strandberg, K., Carlson, T., & Snickars, W. (2024). Nuoret ehdokkaat ja kansalaiset sosiaalisessa mediassa (s. 66–83). Teoksessa S. Borg & E. Kestilä-Kekkonen (toim.), *Politiikan paluu – Eduskuntavaalitutkimus 2023*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:30. Valtioneuvoston kanslia.

Tilastokeskus. (2024a). Eläkeläiset aktiivisia äänestäjiä europarlamenttivaaleissa 2024 (Tiedote 5.9.2024).

Tilastokeskus. (2024b). Nuorten miesten äänestysaktiivisuus väheni selvästi presidentinvaalin 2024 toisessa vaalissa.

Valtioneuvosto. (2024). Eduskuntavaalien tekstiviestikokeilu 2023 (Policy Brief 1/2024). Käyttätymistieteellinen ennakointi ja tieto tulevaisuuden hallinnossa (KETTU).

Wass, H., & Helimäki, T. (2023). FNES Vaalivälähdykset 2023:3 Ääntä äänestämisestä.

Wass, H., & Kauppinen, T. M. (2024). Sukupuoliset äänestyslipulla: sukupuolen ja iän yhteys äänestäjien poliittisiin valintoihin. Teoksessa A. Rajavuori (toim.), *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2024* (s. 73–103). Kalevi Sorsa -säätiö.

Yle. (2024). 15–29-vuotiaiden kokemuksia yhteiskunnallisesta keskustelusta: Kyselytutkimus syksyllä 2024. Yle & Erätukosäätiö.

Onko Suomessa pysyvä yhteisöllisyysvaje?

Kokemus yhteisöön kuulumisesta sekä mielekkäät harrastukset suojaavat mielenterveyden haasteilta ja tukevat oppimista. Tässä luvussa tarkastellaan nuorten kokemaa yksinäisyyttä ja kiusaamista sekä harrastamisen tapoja.

Nuoret ovat yksinäisiä

Nuorten ja nuorten aikuisten yksinäisyys on lisääntynyt ja tämä on aiheuttanut myös mielenterveyden ongelmia. Noin kaksi kolmesta 16–24-vuotiaasta kokee yksinäisyyttä säännöllisesti ja yhä useampi tuntee itsensä eristäytyneeksi ja ulkopuolelle jätetyksi. Syitä olla hakematta apua yksinäisyyteen on 16–24-vuotiailla erityisesti huonot kokemukset avun hakemisesta ja 25–34-vuotiailla taas yksinäisyyteen liittyvä häpeä sekä epätietoisuus siitä, mistä saisi apua. (Suomen Punainen Risti 2025.)

Tytöt kokevat yksinäisyyttä poikia useammin, mutta pojilla erot korostuvat heidän taustan mukaan. Ulkomaalaistaustaisia nuoria tarkastellessa pojat ovat yksinäisempiä kuin samanlaisesta taustasta tulevat tytöt, mikäli heidän tausta on muualta kuin Euroopasta. Eniten yksinäisyyttä kokevat Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta Suomeen muuttaneet nuoret miehet. (Castaneda & Eid 2025.)

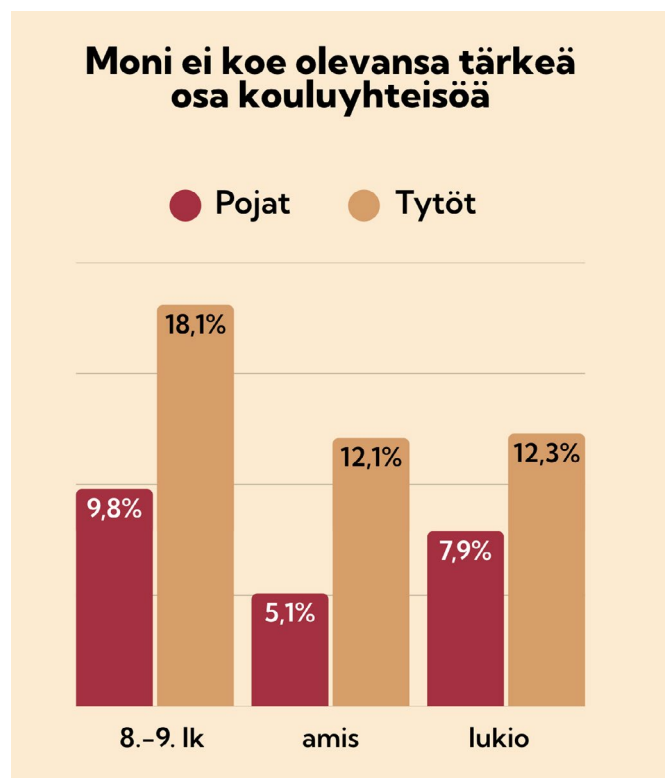
Kouluterveyskyselyn (THL 2023a) mukaan noin joka kymmenennellä nuorella ei ole yhtään läheistä ystävää yläkoulun 8. ja 9. luokalla sekä toisen asteen 1. ja 2. luokalla. Korkeakouluissa itsensä tuntee yksinäiseksi viidennes opiskelijoista, mikä on noin viisi prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2021. Naiset kokevat yksinäisyyttä miehiä enemmän, mutta heillä yksinäisyys on myös vähentynyt huomattavasti enemmän. Erityisesti yliopistossa opiskelevien 18–21-vuotiaiden naisten yksinäisyys on laskenut huomattavasti vuodesta 2021, lähes kymmenen prosenttiyksikköä. Toisaalta 30–34-vuotiaiden miesopiskelijoiden yksinäisyys on kasvanut huomattavasti, ammattikorkeakouluissa lähes kaksinkertaiseksi. (THL 2024a.)

Yhteisöllisyysvaje on hyvinvointiriski

Yksinäisyys linkittyy usein kokemukseen yhteisöön kuulumattomuudesta ja sen tiedetään olevan vahvasti yhteydessä korkeakouluopiskelijoiden psyykkiseen kuormittuneisuuteen. Psyykinen kuormittuneisuus vaihtelee korkeakouluissa suuresti sen mukaan, kuinka yksinäiseksi henkilö tunsi itsensä. Ammattikorkeakouluissa 40 prosent-

tia ja yliopistoissa 29 prosenttia opiskelijoista ei koe kuuluvansa mihinkään opiskeluun liittyvään ryhmään. Kokemus korostuu vanhemmissa ikäluokissa sekä miehillä että naisilla. (Appelqvist-Schmidlechner ym. 2025; THL 2024b.)

Yläkoulussa ja toisella asteella erityisesti tytöt eivät koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä (kuvaaja 8). Näin kokee 8. ja 9. luokan tytöistä lähes viidennes. Lukiolaisista kolmannes kokee vaikeuksia läheisten ystävyyssuhteiden solmimisessa. Moni heistä myös kokee, ettei heillä ole ympärillään tarpeeksi ihmisiä, joihin tukeutua, kun on huolia tai ongelmia. Ammatillisissa oppilaitoksissa taas erityisesti naiset kokevat, etteivät ole riittävästi tutustuneet opiskelutovereihinsa. (THL 2023b; Suomalainen tiedeakatemia 2024.)

Kuvaaja 7. Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, 2023. Kouluterveyskysely.

Yksin jääminen vapaa-ajalla ei johdu aina sosiaalisista suhteista. Maaseudulla asuvat nuoret ovat pitkien etäisyyksien vuoksi riskissä jäädä syrjään vapaa-ajan aktiviteeteista, sosiaalisesta elämästä ja harrastuksista. Myös harrastamiseen ja sosiaaliseen kanssakäyntiin sopivia tiloja on vähemmän

tarjolla ja kunnalliset nuorisotalot ovat harvassa maaseudulla. (Julkunen 2024.)

Mahdollisuudet toisten nuorten kohtaamiseen ja vapaa-ajan tekemiseen voivat etäisyyksien lisäksi heiketä myös esimerkiksi taloudellisista syistä. Kulutuspainotteisessa kulttuurissa nuoren heikko taloudellinen tilanne johtaa usein ulkopuolisuuteen, kiusatuksi tulemiseen sekä rajattuihin mahdollisuuksiin osallistua erilaisiin tapahtumiin ja aktiviteetteihin. Kokemus ulkopuolisuudesta aiheuttaa stressiä ja pelkoa, mikä nostaa psyykkisen sairastumisen riskiä. Pitkittyessään ulkopuolisuuden kokemus voi myös johtaa voimakkaaseen eristäytymiseen, väkivaltaisuuteen, radikalisoituneeseen toimintaan tai jopa ääritekoihin. (Suomalainen tiedeakatemia 2024.)

Koulukiusaamista voidaan vähentää

Viikoittaista kiusaamista kokeneiden määrä on kasvussa. Pojat kokevat kiusaamista ja fyysistä uhkaa enemmän kuin tytöt, mutta kaikista eniten viikoittaista kiusaamista kokevat 4. ja 5. luokkalaiset tytöt (9%). Fyysisen uhan kokemukset olivat yleisimpiä 8. ja 9. luokan pojilla (21%). (THL 2023c.)

Häiritsevää seksuaalista ahdistelua ja ehdottelua oli kokenut lähes puolet (45–49 %) tytöistä 8. ja 9. luokalla sekä toisella asteella, samanikäisistä pojista taas 8–12 prosenttia (kuvaaja 8). Seksuaalista häirintää koki 45–48 prosenttia sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvista 8. ja 9. luokan oppilaista. (Helenius 2024.)

Kiusaamisen kohteeksi joutuu muita useammin lapsi tai nuori, joka kuuluu sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön tai on ulkomaalaistaustainen. Sukupuolivähemmistöjen kokema kiusaaminen on noin kolme kertaa yleisempää kuin cis-sukupuolisten kokema kiusaaminen, ja seksuaalivähemmistöjen kokema kiusaaminen noin kaksinkertaista heterojen kokemaan kiusaamiseen verrattuna kaikilla koulutusasteilla. (Opetushallitus 2024.)

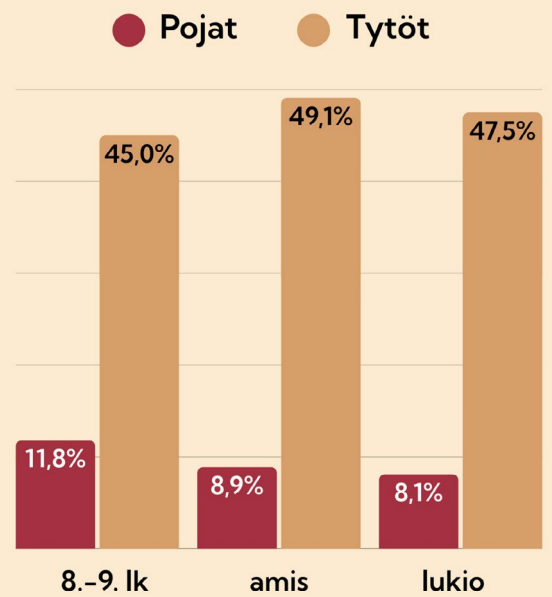
Koulukiusaamista voidaan vähentää ja luokkahenkeä parantaa koulunuorisotyöllä. Pitkäjänteisyys, nuorisotyön kiinnittyminen koulun arkeen ja vakiintuneet moniammatillisen yhteistyön rakenteet edistävät koulunuorisotyön onnistumista. Arvion mukaan pienilläkin panostuksilla voidaan saada tuloksia, kunhan työssä on pysyvyyttä ja työtä tukevia rakenteita. (Kivijärvi, Kiilakoski & Kauppinen 2024.)

Lähes kaikki nuoret harrastavat

Vuonna 2022 lapsista ja nuorista yhdeksän kymmenestä kertoi, että heillä on harrastus. Osuus on pysynyt kutakuinkin samana kymmenen viime vuoden ajan. (Tarvainen ym. 2022.) Nuorten harrastus- ja järjestötoimintaa selvittäneessä tutkimuksessa (Kaunismaa 2022) nuoret nostivat harrastamisessa tärkeimpinä asioina esille onnistumisen kokemukset, uuden oppimisen sekä kavereiden saamisen.

Vuonna 2024 joka viidenneltä yläkoululaiselta puuttui harrastus kokonaan. Yläkoululaisista tytöistä hieman alle

Puolet tytöistä kokee seksuaalista häirintää

Kuvaaja 8: Kokenut häiritsevää seksuaalista ahdistelua tai ehdottelua, 2023. Kouluterveyskysely.

kolmannes ja pojista reilui viidennes on pohtinut harrastuksen lopettamista. Ensisijaisiksi harrastamattomuuden syiksi kerrottiin kustannukset sekä aikatauluihin ja välimatkoihin liittyvät haasteet. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2025.) Tämä on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, jonka mukaan nuorten harrastamattomuuden syitä ovat ajanpuute, kiinnostuksen puute sekä taloudelliset syyt. (Tarvainen ym. 2022.)

Harrastaminen on vähäisintä työttömien nuorten sekä sellaisten lasten ja nuorten parissa, joilla on jokin toimintatavoite. Vähiten harrastavat 15–19-vuotiaat: ikäryhmän tytöistä 87 prosenttia ja pojista 88 prosenttia kertoi, että heillä on harrastus. Kielellä on myös vaikutusta harrastamiseen: suomenkielisistä useampi kuin yhdeksän kymmenestä harrastaa (92 %), ruotsinkielisistä 84 prosenttia ja muunkielisistä 79 prosenttia. (Tarvainen ym. 2022.)

Peruskoululaisille maksutonta harrastamista koulupäivien oheen tuova Harrastamisen Suomen malli pyrkii taklaamaan harrastamattomuutta tekemällä harrastamisesta saavutettavaa. Malli tavoittaa noin neljänneksen peruskoululaisista ja moni osallistuneista kertoi, ettei heillä ollut ollut ohjattua harrastusta aiemmin. Pienituloisissa perheissä maksuttomuus on tärkein osallistumissyynä mallin kautta tarjottuihin harrastuksiin, kun taas muissa perheissä syynä korostuu se, että harrastaminen tapahtuu koulupäivän yhteydessä. (ME-säätiö 2024.)

Kansallisen osaamisen arviointikeskus Karvin arvioinnissa harrastamisen Suomen mallista (Laimi ym. 2023) todetaan, että harrastamisella on lapsille ja nuorille monenlaisia hyötyjä. Harrastamisen hyödyt liittyvät niin fyysiseen, psyykkiseen kuin sosiaaliseenkin hyvinvointiin. Osa hyödyistä näkyy välittömästi lasten ja nuorten hyvinvoinnissa ja osalla on pidemmän aikavälin vaikutuksia. Esimerkiksi sosiaalisesti aktiivinen vapaa-aika nuoruudessa näyttää tukevan mielenterveyttä myös aikuisuudessa.

Harrastamisessa on eriarvoisuutta

Lähes jokainen (99 %) suomalaistaustainen lukiolaispoika harrastaa jotain, siinä missä vain 81 prosenttia ulkomaalaistaustaisista ammattiin opiskelevista tytöistä harrastaa. Ulkomaalaistaustaisista nuorista kolmannes kokee harrastukset liian kalliiksi ja enemmistö ei koe alueellaan järjestettävän mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Myös tietämättömyys harrastamisen mahdollisuuksista on yleistä, erityisesti tytöillä. Peruskoulussa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat ulkomaalaistaustaiset pojat harrastavat kuitenkin koko ikäluokkaan verrattuna enemmän ohjattua liikuntaa. (Eid & Castaneda 2023.)

Erilaisiin vähemmistöihin kuulumisen tai kokemus niihin kuulumisesta lisää merkittävästi lasten ja nuorten kohtamaa epäasiallista kohtelua harrastuksissa. Heistä epäasiallista kohtelua harrastuksissa on kokenut jopa 45 prosenttia. Etniseen vähemmistöön kuuluvista nuorista 12 prosenttia on kokenut fyysistä väkivaltaa ja 15 prosenttia seksuaalista ahdistelua liikuntaharrastuksessa. Väkivalta ja seksuaalinen ahdistelu ovatkin yksi 15–29-vuotiaiden yleisimmistä syistä

lopettaa liikuntaharrastus. (Eid & Castaneda 2023.)

Eri taustaisten nuorten harrastamisen tukemisesta olisi myös muuta kuin sosiaalista hyötyä. Karvin valmistavan opetuksen ja oman äidinkielen opetuksen arvioinnin (Venäläinen ym. 2022) mukaan vielä opetuskieltä opetteleville oppilaille tarvittaisiin enemmän harrastamisen kaltaista arkista vuorovaikutusta suomeksi tai ruotsiksi. Kielen oppimisen kannalta vertaisuuhteet tukevat arkikielen oppimista ja integroivat omaan ikäryhmään ja kouluun. Harrastamisen Suomen malli ei kuitenkaan kata perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaita, mikä estää konkreettisesti osaa lapsista ja nuorista osallistumasta harrastuksiin.

Kielitaustan lisäksi Harrastamisen Suomen mallissa olisi myös lukuisia muita saavutettavuustekijöitä kehitettävänä, jotta jokainen nuori saisi aidon mahdollisuuden harrastaa. Karvin harrastamisen Suomen mallin arvioinnissa (Laimi ym. 2023) korjaustarpeita havaittiin erityisesti harrastusten saavutettavuudessa, lasten ja nuorten osallisuudessa, mallin paikallisessa koordinaatiossa sekä harrastustoimijoiden ja koulujen välisessä yhteistyössä. Harrastukseen osallistumista voi estää vamma, sairaus, toimintakyvyn fyysinen tekijä tai kognitiiviset, psyykkiset tai sosiaaliset tekijät.

Ohjattujen harrastusten puute on yhteydessä lasten ja nuorten koulussa pärjäämiseen. Omaehtoisesta harrastamisesta voi kuitenkin saada myös samanlaisia hyötyjä kuin ohjatuista harrastuksista. Erityisesti lukemisharrastus on selvästi yhteydessä osaamistasoon.

Ohjattujen harrastusten puute on yhteydessä lasten ja nuorten koulussa pärjäämiseen. Omaehtoisesta harrastamisesta voi kuitenkin saada myös samanlaisia hyötyjä kuin ohjatuista harrastuksista. Erityisesti lukemisharrastus on selvästi yhteydessä osaamistasoon. Ohjattuja harrastuksia on selvästi enemmän korkeasti koulutettujen kuin matalasti koulutettujen huoltajien lapsilla. Harrastaminen ei itsessään ole välttämättä syy osaamisen hyvään kehittymiseen, vaan ohjattujen harrastusten määrä voi osittain kertoa myös kotioloista, huoltajien ajatusmaailmasta tai perheen taloudellisesta tilanteesta. (Ukkola & Metsämuuronen 2023.)

Politiikkasuositukset

- Tehdään toimintasuunnitelma nuorten syrjäytymisen ja yksinäisyyden ehkäisyyn. Taataan ennaltaehkäisyyn ja korjaaviin toimenpiteisiin riittävät nuorisotyön resurssit. Huolehditaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksistä ja tuetaan nuorten omaehtoista sekä harrastus- ja järjestötoimintaa avustuksilla.
- Resursoidaan nuorisoalaa niin, että se vastaa yhteiskunnallista tarvetta. Nuorisotyön valtionrahoituksen ja julkisen kokonaisrahoituksen tulee säilyä vähintään vuoden 2022 tasoa vastaavalla tasolla.
- Luodaan palveluihin ja esimerkiksi kunnan yhdenvertaisuussuunnitelmiin rakenteet yksinäisyyden sekä syrjäytymisriskissä olevien nuorten tunnistamiseen sekä heistä kopin ottamiseen. Lisätään monialaista otetta sosiaali- ja terveydenhuollon ja nuorisotyön välillä. Vahvistetaan perhekeskusten ja neuvoloiden roolia perheiden tukemisessa ylisukupolvisen yksinäisyyden ja eristäytyneisyyden ehkäisyyn.
- Panostetaan eri ikäisten, myös nuorten aikuisten harrastusmahdollisuuksiin. Käynnistetään kokeilu nuorten harrastussetelistä ja valmistellaan kunnille suositukset sekä rahoitusta setelin käyttöönottoon. Kehitetään Harrastamisen Suomen mallia osana harrastamisen kokonaisuutta ja laajennetaan se toiselle ja korkeaa-asteelle. Kerätään tilasto- ja seurantatietoa mallin vaikuttavuudesta esimerkiksi Karvin ehdottamalla kansallisella ilmoittautumisjärjestelmällä.

Osion lähteet

Appelqvist-Schmidlechner, K.; Kangasniemi, A.; Ikonen, J.; Lahti, J. & Parikka, S. (2025). Korkeakouluopiskelijoiden fyysinen aktiivisuus ja mielenterveysoireilu koronapandemian aikana. *Liikunta & Tiede* 62 (3), 89–97.

Castaneda, Anu & Eid, Mona (2025). Lasten ja nuorten yhdenvertainen Suomi? Selvitys alle 30-vuotiaiden etnisen yhdenvertaisuuden toteutumisesta Suomessa. Valtioneuvoston julkaisuja 2025:32. THL.

Eid, Mona & Castaneda, Anu (2023). Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi tutkimusten ja tilastojen valossa. THL. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 73.

Helenius, Jenni (2024). Kouluterveyskysely 2023: kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän kokemukset. Haaste 1/2024.

Julkunen, Lauri (2024). Nuoret ja muuttuva maaseutu: Katsaus historiaan ja tutkimuksen painopisteisiin. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 183. Kenttä.

Kaunismaa, Pekka (2022). Yleiskuva nuorten harrastuksista ja järjestöiminnasta. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 142. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Kiilakoski, Tomi & Happonen, Konsta (2024). Tilasto-osuus. Teoksessa Kiilakoski, Tomi (toim.) Katsomusaiheita. Nuorisobarometri 2023.

Kivijärvi, Antti; Kiilakoski, Tomi & Kauppinen, Eila (2024). Poikkeusoloista uuden kynnykselle – kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023. Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura) nro 186, Kenttä.

Laimi, Tanja; Pusa, Aino-Maria; Rajala, Katja & Stenvall, Elina (2023). Mielekästä vapaa-aikaa, kavereita ja koordinaatiota. Harrastamisen Suomen mallin arviointi. Julkaisut 12:2023. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

ME-säätiö (2024). Suurta suomalaista innovaatiota rakentamassa? Harrastamisen Suomen malli lisää harrastamisen yhdenvertaisuutta.

Opetushallitus (2024). Kiusaamisen yleisyys lasten ja nuorten kokemana. Noudettu 18.6.2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2025). Koululaiskyselyn 2024 tulokset.

Suomalainen tiedeakatemia (2024). Tiedettä tiiviisti: 15–19-vuotiaiden nuorten hyvinvointi ja erityispiirteet Suomessa.

Suomen Punainen Risti (2025). Yksinäisyysbarometri 2025.

Tarvainen, Kai; Manner, Joel; Myllyniemi, Sami & Salasuo Mikko (2022). Tilasto-osio. Teoksessa Sinikka Aapola-Kari (toim.) Vaihteleva vapaa-aika. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2022.

THL (2023a). Kouluterveyskysely 2023. Sotkanetin tulostaulukko, indikaattorit 292, 3932 & 3917.

THL (2023b). Kouluterveyskysely 2023. Sotkanetin tulostaulukko, indikaattorit 4704–4705.

THL (2023c). Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2023. Tilastoraportti 48/2023.

THL (2024a). Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus (KOTT) 2024: taulukkoraportti. Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%).

THL (2024b). Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus (KOTT) 2024: taulukkoraportti. Ei koe kuuluvansa mihinkään opiskeluun liittyvään ryhmään (%).

Ukkola, Anette & Metsämuuronen, Jari (2023). Matematiikan ja äidinkielen taidot alkuopetuksen aikana. Perusopetuksen oppimistulosten pitkittäisarviointi 2018–2020. Julkaisut 1:2023. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Venäläinen, Salla; Laimi, Tanja; Seppälä, Saana; Vuojus, Taneli; Viitala, Mikko; Ahlholm, Maria; Latomaa, Sirkku; Märd-Miettinen, Karita; Nirkkonen, Markku; Huhtanen, Mari & Metsämuuronen, Jari (2022). Kielellisiä taitoja ja koulunkäyntivalmiuksia – Valmistavan opetuksen ja oman äidinkielen opetuksen tila ja vaikuttavuus – arviointi. Julkaisut 19:2022. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Suhdanteiden alla piilee kroonistunut nuorisotyöttömyys

Tässä luvussa tarkastellaan nuorten työllisyyslannetta ja pidemmän aikavälin trendejä, joista on havaittavissa huolestuttavia, rakenteellisia kehityssuuntia. Näiden ohella tutustutaan myös nuorten ajatuksia työelämästä ja oman työllistymisen mahdollisuuksista.

Nuorisotyöttömyys ei ole vain suhdanteista kiinni

Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna nuorten työttömyysasteessa ei ole tapahtunut 2000-luvulla huomattavia muutoksia. Nuorten työllistymismahdollisuuksiin vaikuttavat kuitenkin muita ikäryhmiä enemmän taloudelliset suhdanteet, ja taantumien ja kriisien vaikutukset näkyvät usein ensimmäisinä heidän tilanteessaan (Alatalo ym. 2017).

Samalla työelämää muokkaavat muun muassa alustatalouden yleistymisen, vuokratyösuhteet sekä jatkuva osaamisen kehittämisen vaatimus. Epätavalliset työsuhteet sekä yrittäjämäiset työn muodot ovat yleistyneet ja epävarma työmarkkina-asema on tavallista varsinkin uran alkuvaiheissa. (Ojala ym. 2018.)

Kuten koko väestön tasolla, myös nuorten työttömyysaste heikkeni huomattavasti pandemian aikana. Tilanne ehti jo helpottaa hetkeksi: vuoden 2022 toisella kvartaalilla nuorten työttömyysaste oli 17,8 prosenttia. Samalla ajanjaksolla vuonna 2025 se oli kuitenkin jo 25,9 prosenttia (Tilastokeskus 2025a, kuvaaja 9). Kesäkuussa 2025 alle 25-vuotiaiden työttömien määrä oli kasvanut vuoden 2024 kesään verrattuna eniten Pohjois-Savossa, Hämeessä ja Uudellamaalla (KEHA-keskus 2025).

2000-luvun melko tasaisesta työttömyystrendistä huolimatta nuorten työttömyysjaksojen kesto sekä pitkäaikaistyöttömien nuorten määrä ovat kasvaneet huomattavasti finanssikriisistä tähän päivään. Kesän 2025 tilastojen mukaan yli puolet nuorten työttömyyksistä kestää yli 3 kuukautta (Tilastokeskus 2025b, kuvaaja 10) ja pitkäaikaistyöttömien nuorten määrä on yli kymmenkertaistunut vajaassa 20 vuodessa (Tilastokeskus 2025c, kuvaaja 11).

Siinä missä pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut, on yli kahden vuoden työttömyysjaksot kasvaneet vielä nopeammin. Kun vielä vuonna 2007 ikäluokasta yli kaksi vuotta työttömänä oli ollut 60–70 henkilöä, oli syksyllä 2024 lähes tuhat nuorta ollut yli kaksi vuotta työttömänä. Pitkäaikaistyöttömistä nuorista 95 prosenttia on perus- tai toisen asteen

koulutuksen varassa, ja yleensä he ovat kaupungissa asuvia miehiä. (STTK 2025.)

Koulutus edistää työllistymistä

Koulutustaso vaikuttaa merkittävästi työmarkkina-asemaan erityisesti nuorena. Ero pelkän perusasteen varassa olevien ja korkeakoulutettujen 26-vuotiaiden miesten välillä on yli 50 prosenttiyksikköä, kun tarkastellaan koulutustason perusteella työllisten osuutta eri ikäryhmissä (Tilastokeskus 2025d). Suomessa ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllisyysaste (79 %) jää kuitenkin nuorilla aikuisilla (25–34 -vuotiaat) verraten matalaksi, selvästi yleisen pohjoismaisen (87–93 %) sekä EU- ja OECD-maiden (83 %) tason alle (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023).

Toiselta asteelta valmistuneiden nuorten työttömyyden taustalla ei kuitenkaan ole ensisijaisesti työkokemuksen puute. Verrattuna muihin EU-maihin, Suomessa on todella harvinaista, että 25–29-vuotiaille ei olisi kertynyt minkäänlaista työkokemusta. Esimerkiksi vuonna 2012 EU-maissa 25–29-vuotiaista keskimäärin reilu neljännes nuorista ei ollut vielä kerryttänyt työkokemusta, mutta Suomessa vastaava osuus oli harvempi kuin joka kymmenes nuori. (Eurofound 2012.)

Nuoret ovat aina uskoneet Suomessa vahvasti siihen, että koulutus takaa töitä. Verrattuna vuoteen 2007 on kuitenkin vahvimmin koulutuksen työllisyttä edistävään voimaan uskovien nuorten osuus laskenut kymmenen prosenttiyksikköä. Tutkijoiden mukaan lasku saattaa liittyä siihen, että nuoret ovat yhä tietoisempia työelämän epävarmuuksista. (Happonen & Kiilakoski 2024.)

Oman alan työt saavat opiskelijat työskentelemään enemmän

Suomessa moni työskentelee jo opintojen ohella ja opintojen aikaisen työssäkäynnin laadulla on myös merkittävä yhteys opiskelijan työllistymisuskoon. Mitä enemmän korkeakouluopiskelijoiden työt liittyvät opintoihin, sitä enemmän niitä myös tehdään. Opintojen ohella omaan alaan liittyviä töitä tehdään viikkotasolla keskimäärin 9–10 tuntia opintoihin liittymättömiä töitä enemmän. (Saari, Koivuranta & Nevalainen 2023.)

Vuonna 2023 ammattikorkeakouluopiskelijoista työssäkäyviä oli 58,1 prosenttia, alempaa korkeakoulututkintoa suorittavista yliopisto-opiskelijoista 45,5 prosenttia ja mais-

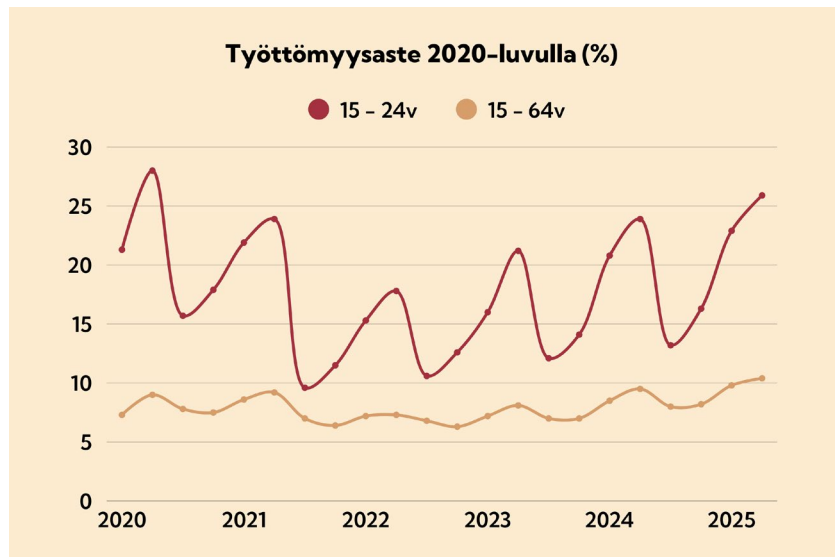
terivaiheen yliopisto-opiskelijoista 63,9 prosenttia. Täysi-ikäisistä lukiolaisista 34,7 prosenttia ja ammatillista perustutkintoa suorittavista 43,6 prosenttia kävi töissä. (Tilastokeskus 2025e.)

NEET-nuoret ovat moninainen joukko

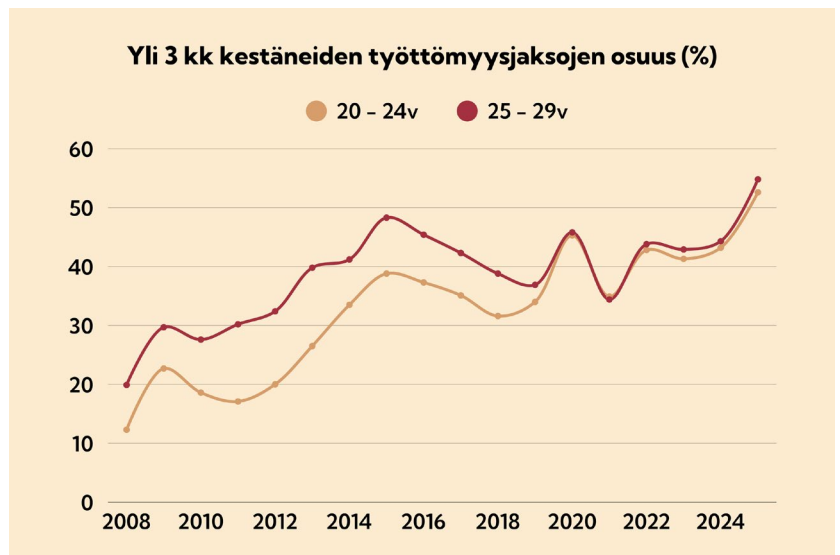
Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella (NEET) olevat nuoret ovat usein erilaisissa elämäntilanteissa. Suomalaisten NEET-nuorten joukosta voidaan tunnistaa ainakin viisi erilaista kategoriaa nuorille: työttömät työnhakijat, oman tai läheisen terveydentilasta johtuvat syyt, lannistuneet tai epäsosiaaliset nuoret, parempia mahdollisuuksia odottavat nuoret tai vapaaehtoisesti itseään kehittävät, kuten matkustelevat tai urheilevat nuoret. (Hiilamo ym. 2017.) Vaikka työelämän ja koulutuksen ulkopuolella oleminen onkin siis syrjäytymisriski, kaikki NEET-nuoret eivät suinkaan ole syrjäytymisriskissä.

Mitä koulutetummat nuoren vanhemmat ovat, sitä todennäköisemmin nuori pärjää myöhemmässä elämässä. Suurin osa korkeakoulutettujen perheiden nuorista, jotka ovat työelämän ja koulutuksen ulkopuolella, päätyy vakaille työurille, kun taas matalasti koulutettujen perheiden lapset harvemmin. Sosioekonominen tausta vaikuttaa vahvasti nuorten pärjäämiseen, heidän omiin tavoitteisiinsa ja esimerkiksi opintojen keskeyttämiseen. Parempiosaiset perheet pystyvät myös tukemaan nuorta paremmin, mikäli vastoinkäymisiä tulee. Tällöin esimerkiksi opintoihin palaaminen on paitsi nopeampaa ja nuori myös pärjää taloudellisesti NEET-nuorena vanhempiensa tuella. (Järvinen 2020.)

Viime vuosina työn ja koulutuksen ulkopuolella on ollut Suomessa noin yhdeksän prosenttia 15–29-vuotiaista. Näiden nuorten osuutta on onnistuttu laskemaan tavoitteellisilla toimilla. Esimerkiksi Kelan Nuotti-valmennus käynnistettiin vuonna 2019 ja sen tavoitteena on tukea tällaisia nuoria ja ehkäistä heidän syrjäytymistään. Siinä myös onnistuttiin ja **valmennuksen avulla nuorten työkyky ja koettu elämänlaatu ovat parantuneet merkittävästi.** Valmennus myös nosti miehillä jatko-opintojen todennäköisyyttä. Vuosina 2022–2023 Nuotti-valmennusta sai vuositasolla noin 8000–9000 nuorta, mutta valmennuksen sekä kuntoutusrahan ehtojen kiristämisen vuoksi vuonna

Kuvaaja 9: Työttömyysaste 2020-luvulla (%). 2020Q1–2025Q2. Tilastokeskus 137h.

Kuvaaja 10: Yli 3 kk kestäneiden työttömyysjaksojen osuus (%). Kesäkuu 2008–2025. Tilastokeskus 12ts.

Kuvaaja 11: Pitkäaikaistyöttömät 15–24-vuotiaat. Kesäkuu 2008–2025. Tilastokeskus 12ta.

2024 valmistuksessa oli enää vajaa 3300 nuorta. (VTV 2025; Kela 2025; Kela 2024.)

Työelämästä ulosjääminen syrjäyttää ja lannistaa

Määräaikaiset työsuhteet, osa-aikatyö, alustatalous, työmarkkinoiden vaikea ennustettavuus sekä yleinen työelämän sirpaloituminen vaikeuttavat nuorten mahdollisuuksia kiinnittyä työelämään. Se luo vaikean ristiriidan aikuisuuden siirtymisiin ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen, sillä moni kokee oman arvonsa yhteiskunnassa linkittyvän vahvasti työntekijäkansalaisuuteen. (Ågren 2024.)

Toistuvat hylkäykset opintoihin ja työpaikkoihin haussa voivat tuottaa nuorelle kokemuksia arvottomuudesta ja tämä voi sumentaa nuoren käsitystä omasta tulevaisuudesta. Pahimmillaan toistuvat kokemukset marginaaliin jäämisestä voivat johtaa tilanteeseen, jossa nuori torjuu yleiset työelämän normit ja asettuu vastustamaan koulutus- ja palkkayhteiskunnan odotuksia. (Mutanen 2024.)

Vastikkeellisten aktivointitoimenpiteiden kohdentaminen kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin nuoriin voi johtaa entistäkin suurempiin ongelmiin.

Lyhytkestoisella työttömyydellä ei ole merkittäviä haittavaikutuksia. Mikäli työttömyys kuitenkin pitkittyy, on syrjäytymisen riski suuri. Jos nuorella on taustalla lapsuudesta saakka koettuja vastoinkäymisiä ja haasteita, voi voimavarat olla vähissä. Tällöin vastikkeellisten aktivointitoimenpiteiden kohdentaminen kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin nuoriin voi johtaa entistäkin suurempiin ongelmiin. Tämä tuottaa kasaantuneita haasteita, jotka selittävät erityisesti pitkäaikaistyöttömän nuoren tekemiä elämänhallinnallisia valintoja ja altistavat haitallisten toimintamallien omaksumiselle. (Ylistö 2023.)

Työttömyys kasaantuu myös enemmän tietyille ihmisryhmille. Siinä missä sosioekonomisen taustan merkitys opinnoissa pärjäämiseen on vahvistunut, se näkyy myös työllistymisen mahdollisuuksissa. Työsuojeluviranomaisen (2024) mukaan kansalaisuudesta, alkuperästä tai kielestä johtuvaa syrjintää havaitaan säännönmukaisesti ja se on kolmanneksi yleisin syrjintäperuste tarkastuksessa.

Kelan ja hyvinvointialueiden asiantuntijat ovat huolissaan erityisesti 18–25-vuotiaiden heitteillejätöstä palveluissa. Koska nuorten ongelmat eivät solahda hallinnollisiin lokeroihin, asiantuntijoiden mukaan nuorten todellisia tarpeita ei pystytä täyttämään, vaan

palveluissa täytetään vain lainsäädännön vaatimukset. Jos moniammatillinen yhteistyö ei toimi ja nuorta ohjataan luukulta luukulle, on riskinä järjestelmän ulkopuolelle ajautuminen. (Jalonen ym. 2024.)

Kilpailu kesätöistä on kovaa

Yläkoululaisista ja toisella asteella opiskelevista nuorista 74 prosenttia kertoi aikovansa hakea töitä kesäksi 2025. Kesätyöntöön vaikuttaa myönteinen suhtautuminen työelämään, usko omaan kykyihin ja perheen työssäkäynti. Eniten kesätyöhalukkuutta oli Länsi-Suomessa (85 %), vähiten Pirkanmaalla (69 %). Kesätöitä havittelevien osuus on kasvanut tasaisesti: vuonna 2023 vastaava luku oli 70 prosenttia, ja vuonna 2021 vain 65 prosenttia. Tytöt (77 %) ja lukiolaiset (83 %) olivat kaikkein innokkaimpia kesätyönhakijoita. (Nuorten yrittäjyys ja talous NYT 2025.)

Haastavassa työllisyysilanteessa kesätöitä on kuitenkin tarjolla vähemmän ja ne houkuttavat yhä laajempaa joukkoa, myös vanhempia ja kokeneempia hakijoita. Duunitorilla kesätyöilmoitusten katselukerrat kasvoivat 38 prosenttia viime vuoteen verrattuna. Alustalla julkaistiin kesätyöpaikkoja 11 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2024 ja 42 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2023. Eniten laskua oli sosiaali- ja hoiva-alan kesätyöilmoituksissa ja vähiten teollisuuden ja teknologian alalla. (Duunitori 2025.)

Kunta- ja hyvinvointialalla arvioitiin, että noin 59 000 nuorta saisi kesätyöpaikan kunta- tai hyvinvointialalta tai niiden tukemana vuonna 2025. Näistä 26 000 oli tavallisia kesätyöpaikkoja, 30 000 kesätyösetelin muodossa tuettuja töitä ja 3000 harjoitteluita. Kunta-alalla 75 prosenttia kesätyöntekijöistä on peruskoululaisia tai lukiolaisia, hyvinvointialalla 73 prosenttia sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita. Kesällä 2024 tarjottiin reilu 54 000 kesätyöpaikkaa, mikä oli hieman vähemmän kuin 2023. (KT-lehti 2025.)

EK:n kesätyökyselyn mukaan kesälle 2025 oli odotettavissa noin 110 000 kesätyö- ja harjoittelupaikkaa. Kesällä 2024 EK:n jäsenyritykset tarjosivat nuorille noin 108 000 työ- tai harjoittelupaikkaa, vaikka myös silloin ennuste oli 110 000 paikkaa. Suunta on laskussa: EK jäsenyritykset tarjosivat jopa 130 000 kesätyö- ja harjoittelupaikkaa vuonna 2023. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2025; 2024.)

Yrittäjyys houkuttelee työelämää pelkääviä nuoria

Työelämän raskautta pelkäävien nuorten osuus on kasvanut 2020-luvulla samalla kun työelämää innolla odottavien osuus on laskenut. Tuoreimmat luvut ovat kuitenkin hieman positiivisemmat edellisvuosiin verrattuna. Kolmannes nuorista on huolissaan siitä, että työelämä on heille liian raskasta. Työelämän raskaus pelottaa erityisesti tyttöjä (42 %). (Nuorten yrittäjyys ja talous NYT 2025; Haikkola & Myllyniemi 2020.)

Työelämään liittyvät huolet näkyvät jo opiskellessa. Nuorten yrittäjyys ja talous NYT:n kyselyyn (2025) vastanneista

nuorista 42 prosenttia kokee epävarmuutta siitä, ettei tiedä, mikä ala olisi itselle sopiva. Paineita kokevat erityisesti ne, joilla opinnot sujuvat hyvin. Alavalintaan liittyviä huolia on erityisesti lukiolaisilla, joista vain neljännes kertoi, ettei koe siitä lainkaan paineita. Lukiolaiset ovat myös muita enemmän huolissaan tulevaisuuden riittävästä toimeentulosta, työelämää koskevasta uutisoinnista ja omien voimavarojen riittävydestä työelämässä.

Nuoret suhtautuvat kuitenkin yhä myönteisemmin omaehtoiseen työelämään, sillä kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan on kasvanut 2000-luvulla. Nuoria houkuttelee yrittäjyyteen ennen kaikkea mahdollisuus tehdä itselleen merkityksellistä ja omien arvojen mukaista työtä. Yli puolet nuorista suhtautuu myönteisesti ajatukseen yrittäjyyden kokeilemisestä jossain vaiheessa työuraa. Joka viides yrittäjyydestä kiinnostunut nuori sanoo, että oma liikeidea on jo mielessä.

Nuorten työkyvyttömyyseläkehakemusten määrä on yli kaksinkertaistunut 2000-luvulla.

Lähes puolet olisivat myös halukkaita jatkamaan yrittäjänä jonkun toisen perustamassa yrityksessä. Yrittäminen kiinnostaa erityisesti maahanmuuttajataustaisia nuoria ja poikia. (Haikkola & Myllyniemi 2020, Nuorten yrittäjyys ja talous NYT 2025)

Nuorten aikuisten työhyvinvointi on heikkoa

Kroonistunut väsymys, kyynistyminen, keskittymisvaikeudet ja tunnesäätelyn haasteet ovat neljä työuupumuksen tunnuspiirrettä. Näiden yleisyys on kasvanut nuorten työntekijöiden keskuudessa samalla, kun nuorten mielenterveysperustaiset yli kymmenen arkipäivän poissaolot ovat lisääntyneet. Nuorisobarometrin mukaan nuoret ovat aiempaa enemmän huolissaan omasta työssäjaksamisestaan. Vastaajista jopa puolet ovat myös vähintään jokseenkin samaa mieltä siitä, että työelämä vaatii ihmisiltä niin paljon, että he palavat loppuun. (Happonen & Kiilakoski 2025.)

Nuorten aikuisten työhyvinvointi on muita heikompaa ja sairaana työskentelystä on tullut yleisempää. Samalla nuorten aikuisten irtisanoutumisaikkeet ovat lisääntyneet ja yhteisöllisyyden kokemukset ovat vähentyneet. Noin kolmannes alle 36-vuotiaista vastasi miettineensä usein eroamista nykyisestä työstään. (Suutala ym. 2025.) Nuorten työelämään liittyvät huolet ovat työhyvinvointitilastojen valossa aiheellisia.

Nuorten työkyvyttömyyseläkehakemusten määrä on yli kaksinkertaistunut 2000-luvulla. Prosentuaalisesti suurin kasvu on tapahtunut alle 25-vuotiaiden keskuudessa. Huomattava osa hakemuksista kuitenkin hylätään, koska hakijan ei katsota olevan riittävän työkyvyttömän. Mielenterveyden häiriöt on ylivoimaisesti yleisin työkyvyttömyyden syy nuorille aikuisille myönnettyissä työkyvyttömyyseläkeissä. (Varma 2024.)

Politiikkasuositukset

- Varmistetaan nuorisotakuun toteutuminen täysimääräisesti. Seurataan sen toteutumisastetta paikallisesti sekä kansallisesti.
- Laaditaan selkeä ja konkreettinen suunnitelma nuorisotyöttömyyden sekä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrän vähentämiseen. Hyödynnetään Nuotti-valmennuksen kaltaisia toimiviksi osoitettuja palveluita.
- Taataan työllisyysalueille riittävät resurssit palvelutarpeeseen vastaamiseen. Varmistetaan työllisyyttä edistävien palveluiden riittävyys sekä koulutussektorin asiantuntijuus nuorten palveluissa.
- Varmistetaan, että kunnassa on etsivää nuorisotyötä ja matalan kynnyksen palveluita, joissa on aikaa kohdata nuoria ja ohjata heitä löytämään oma paikkansa. Mahdollistetaan pitkäjänteinen, nuoren elämän kokonaistilanteen huomioiva tuki.
- Tuetaan ja edistetään nuorten työelämä- ja työnhakutaitoja sekä ymmärrystä omista oikeuksistaan, jotta nuorilla on paremmat mahdollisuudet vaikuttaa omaan työmarkkina-asemaan. Tarjotaan riittävästi opinto- ja uraohjausta kaikilla koulutusasteilla.
- Luodaan kannusteet täsmätökykyisten palkkaamiseen ja varmistetaan sosiaaliturvan, palvelujen ja työelämän sujuva yhteensovittaminen. Vahvistetaan kuntouttavaa työtoimintaa, tuettua työllistymistä ja työhönvalmennusta.
- Tarjotaan palkkatuettua työtä sekä työpaja- ja työkokeilupaiikkoja niitä tarvitseville nuorille. Yhdistetään nuorille työnhakijoille myönnettäviin palkkatukiin sekä työnantajia että nuoria tukevaa valmennusta.
- Investoidaan nuorten työllistymiseen, erityisesti sen alkuvaiheissa. Myönnetään ensimmäisen kesätyön hankkimiseen kesätyöseteli ja tuetaan yrityksen perustamista starttirahalla. Kohdistetaan julkisen sektorin kesätyöpaikkoja erityisesti haastavassa työmarkkina- asemassa oleville nuorille.
- Ei syrjitä nuoria työmarkkinoilla ja kohdellaan nuoria yhdenvertaisesti työelämässä sekä lainsäädännössä. Poistetaan työttömyysturvan ikäperusteiset sanktiot.

Osion lähteet

Alasalmi, Juho & Busk, Henna (2025). Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset nuoret koulutuksessa ja työmarkkinoilla. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 13/2025.

Alatalo, Johanna; Mähönen, Erno & Räisänen, Heikki (2017). Nuorten ja nuorten aikuisten työelämä ja sen ulkopuolisuus. TEM-analyysseja 76/2017. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Duunitori (2025). Kesätöiden määrä laski – ilmoituksia luettiin 15 miljoonaa kertaa. Tiedote 8.7.2025.

Elinkeinoelämän keskusliitto (2024). EK:n kysely: Talouden epävarmuus näkyy myös kesätyöpaikkojen määrässä. Tiedote 16.01.2024.

Eid, Mona & Castaneda, Anu (2023). Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi tutkimusten ja tilastojen valossa. THL. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 73.

Elinkeinoelämän keskusliitto (2025). Vaikea taloustilanne heijastuu kesätöiden määrään. Tiedote 07.01.2025.

Elinkeinoelämän keskusliitto (2024). EK:n kysely: Talouden epävarmuus näkyy myös kesätyöpaikkojen määrässä. Tiedote 16.01.2024.

Eurofound (2012). NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Haikkola, Lotta & Myllyniemi, Sami (2020). Tilasto-osio. Teoksessa Haikkola, Lotta & Myllyniemi, Sami (toim.) Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto & Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (2025). Tilasto-osio. Teoksessa Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (toim.) Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024.

Hiilamo, Heikki; Määttä, Anne; Koskenvuo, Karoliina; Pyykkönen, Jussi; Räisänen, Tapio & Aaltonen, Sanna (2017). Nuorten osallisuuden edistäminen. Selvitysmiehen raportti. DIAK puheenvuoro 11. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Jalonen, Harri; Kurkela, Kaisa; Majjala, Salla; Tuurnas, Sanna & Rantamäki, Aino (2024). Ekosysteemiajattelu auttaa kehittämään palveluita, jotka vastaavat nuorten oikeisiin tarpeisiin. Kelan tutkimusblogi 25.3.2024.

Järvinen, Tero (2020). Social Background and Labour Market Careers of Young People: A Comparison of Two Cohorts of Finnish Young People not in Employment, Education or Training (NEET). Teoksessa: Brunila K. & Lundahl L, Youth on the Move. Helsinki: Helsinki University Press.

KEHA-keskus (2025). Työllisyyskatsaus, kesäkuu 2025. Noudettu 13.8.2025.

Kela (2024). Nuotti-valmennuksen tuloksellista toimintamallia kannattaa kehittää, ei romuttaa. Tutkimusblogi 5.2.2024.

Kela (2025). Nuotti-valmennuksen saajamäärä romahti vuonna 2024 – saajia alle puolet edellisvuoteen verrattuna. Tiedote 16.4.2025.

KT-lehti (2025). Kesätyöpaikkatiedustelut. Noudettu 6.5.2025.

Mutanen, Heli (2024). Koulutus- ja työpolkujen katkeamissa lyhtynyt kielteinen käsitys itsestä sumentaa nuorten tulevaisuuden – lyhytkestoiset

tuen muodot riittämättömiä. Artikkeliväitöskirjasta: Kamppailua toimeijäädystä ja identiteeteistä: nuoret aikuiset koulutuksen ja työn marginaalissa ja aktivointitoimenpiteissä. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Nuorten yrittäjyys ja talous NYT (2025). Tulevaisuusraportti 2025.

Ojala, Satu; Nätti, Jouko & Lipiäinen, Liudmila (2018). Types of temporary employment: an 8-year follow-up of labour market attachment. Social Indicators Research 138 (1), 141–163. Tampere: Faculty of Social Sciences, University of Tampere.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2023). Education at a Glance: Ammatillinen koulutus Suomessa suosittu kuin OECD-maissa. Tiedote 12.9.2023.

Saari, Juhani; Koivuranta, Sara & Nevalainen, Elina (2023). Eurostudent VIII – Opiskelijatutkimus 2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:34.

Suutala, Sampo; Kaltiainen, Janne & Hakanen, Jari (2025). Miten Suomi voi? – tutkimus: Työhyvinvoinnin kehittyminen loppuvuoden 2019 ja loppuvuoden 2024 välillä. Työterveyslaitos.

STTK (2025). Policy Brief 1/2025: Miksi yhä useampi nuori on pitkäaikaisesti työtön?

Tilastokeskus (2025a). 137h -- Väestö työmarkkina-aseman, sukupuolen ja iän mukaan, neljännesvuosittiedot. Tilastokeskuksen tulostaulukko. Noudettu 13.8.2025.

Tilastokeskus (2025b). 12ts -- Työttömyyden virta yli tietyn keston suhteessa vastaavaa ikäaikaisemmin alkaneisiin työttömyyksiin (1355). Tilastokeskuksen tulostaulukko. Noudettu 13.8.2025.

Tilastokeskus (2025c). 12ta -- Työttömät työnhakijat työttömyyden keston mukaan kkn lopussa (1207). Tilastokeskuksen tulostaulukko. Noudettu 13.8.2025.

Tilastokeskus (2025d). Työllisyysaste koulutusasteen, iän ja sukupuolen mukaan 2021. Työelämä tilastoina.

Tilastokeskus (2025e). 13g4 – Opiskelijoiden työssäkäynti koulutusasteen, sukupuolen ja iän mukaan. Tilastokeskuksen tulostaulukko. Noudettu 13.8.2025.

Työsuojelu (2024). Yhdenvertaisuuden ja syrjinnän kiellon valvonta työelämässä vuonna 2023. Työsuojeluhallinnon julkaisuja 57/2024.

Varma (2024). MIELENTERVEYS KOETUKSELLA? – ratkaisuja nuorten työkyvyn tukemiseen työpaikoilla. Tietoa työkyvystä 3/2024.

VTV (2025). Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret – tunnistaminen, tavoittaminen ja kuntouttaminen. Tarkastuskertomus 1/2025.

Ylistö, Sami (2023). Työttömyys, nuoret ja aktivointi. Tutkimus pitkäaikaisesti työttömien nuorten elämäntilanteista valinnoista työmarkkinoilla. Väitöskirja. University of Jyväskylä, Faculty of Humanities and Social Sciences.

Ågren, Susanna (2024). Epistemological Dissonance of Worker-Citizenship Young vocational students' and graduates' negotiations of societal belonging within the changing labour market. Tampere University Dissertations 933. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Tampere: Tampereen yliopisto.

Koulutukseen panostamalla voitaisiin ratkoa Suomen kohtalonkysymykset

Suomen tavoitteena on nostaa koulutustasoa niin, että puolet nuorista saisi korkeakoulu-tutkinnon. Nykyjärjestelmällä tavoite vaikuttaa kaukaiselta. Tässä luvussa tarkastellaan koulutusjärjestelmän nykytilaa ja tekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten koulutuspolkujen ja osaamisen eriytymiseen.

Viidennes nuorista on pelkän peruskoulun varassa

Vuonna 2023 eniten ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevia 25–29-vuotiaita oli Ahvenanmaalla, Uudellamaalla sekä Päijät–Hämeessä ja vähiten Pirkanmaalla, Etelä- sekä Keski-Pohjanmaalla. Eniten korkeakoulu-tutkinnon suorittaneita 25–29-vuotiaita oli puolestaan Uudellamaalla, Pirkanmaalla sekä Pohjanmaalla ja vähiten Kanta-Hämeessä, Kymenlaaksossa sekä Päijät–Hämeessä. (Tilastokeskus 2024a.)

Pelkän peruskoulun varassa olevien alle 30-vuotiaiden osuus on kasvanut viime vuosina, mutta pitkällä aikavälillä tarkastellessa koulutustaso on noussut.

Nuorten aikuisten koulutustasoa tarkastellessa miehet jäävät huomattavasti naisista jälkeen. Vuonna 2023 perusasteen jälkeisen tutkinnon on suorittanut 82 prosenttia 20–29-vuotiaista. Pelkän peruskoulun varassa on kuitenkin 20 prosenttia 20–24-vuotiaista ja 16 prosenttia 25–29-vuotiaista nuorista. Nuorten aikuisten keskuudessa sukupuolierot kasvavat suuriksi: siinä missä 25–29-vuotiaista miehistä 18 prosenttia ei ole suorittanut mitään perusasteen jälkeistä tutkintoa, on samanikäisistä naisista 42 prosentilla jo korkeakoulututkinto. (Kuvaaja 1, Tilastokeskus 2025a.)

Koulutustason nosto tarvitsee miehiä ja amiksia

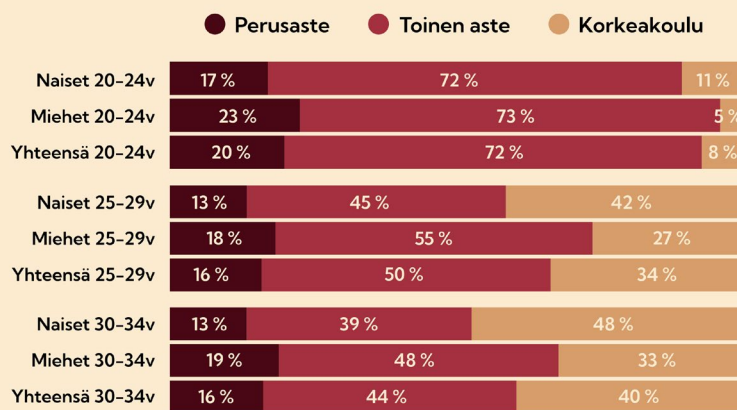
Suomen koulutustaso on pysynyt pitkään samalla tasolla, minkä vuoksi Suomen sijoitus on laskenut OECD-maiden huipulta keskitason alapuolelle. 2000-luvulla korkeakoulu-tettujen osuus 25–34-vuotiaista nousi OECD-alueella 27 prosentista 48 prosenttiin, kun Suomi on pysytellyt noin 40 prosentissa. Korkeimmin koulutetuksi ikäryhmäksi Suomessa on osoittautunut 45–49-vuotiaat, joista korkea-asteen tutkinnon on suorittanut 48 prosenttia. Kuten koko väestön tasolla, myös tässä ikäluokassa sukupuolten välinen ero on merkittävä: naisista korkeakoulututkinnon on suorittanut 58 prosenttia ja miehistä 38 prosenttia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022, Tilastokeskus 2023.)

Oppivelvollisuuden laajentamisen ja siihen liittyvän maksuttoman toisen asteen koulutuksen arvioidaan pääosin parantavan sukupuolten välistä tasa-arvoa, sillä uudistus tasoittaa sukupuolten välistä eroa koulutustasois- sa. Lisäksi tehostetun ohjauksen ja nivelvaiheen koulutusten avulla voi olla mahdollis-

ta lieventää koulutuksen ja työmarkkinoiden eriytymistä. (Paavola ym. 2023.)

Toisin kuin OECD-maissa keskimäärin, Suomessa 15–19-vuotiaiden opiskelijoiden jakautuminen lukioon ja ammatilliseen koulutukseen on hyvin tasaista. Alle 19-vuotiaiden opiskelijoiden osuus ammatillisissa oppilaitoksissa kaikista toisen asteen opiskelijoista on noin 45 prosenttia. Muutoin ammatillinen koulutus on Suomessa hyvin suosittua: kun myös yli 19-vuotiaat opiskelijat huomioidaan, ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelee lähes 70 prosenttia toisen asteen opiskelijoista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023.)

Miesten ja naisten koulutuspolut eriytyvät

Kuvaaja 12: Korkein suoritettu tutkinto sukupuolittain ja ikäryhmittäin. Tilastokeskus 12bq.

Toisen asteen jälkeen suoritettaviin opintoihin hakee ja pääsee kuitenkin huomattavasti useammin ylioppilaat. Jos jätetään korkeakoulutetut ja tuntemattomat koulutustasut tilastosta pois, oli vuonna 2023 ammattikorkeakouluihin hakeneista 65 prosenttia ja yliopistoihin hakeneista 14 prosenttia ammatillisen tutkinnon suorittaneita. Ylioppilastaustaisia taas oli ammattikorkeakouluihin hakeneista 35 prosenttia ja yliopistoon hakeneista 86 prosenttia. Valituksi tulleissa uusissa opiskelijoissa korostuu ylioppilastausta. Ammattikorkeakouluihin valituista uusista opiskelijoista 44 prosenttia ja yliopistoihin valituista 92 prosenttia oli ylioppilaita, kun jätetään tarkastelusta muilla koulutustasoilla hakeneet pois. (Kuvaajat 13–14, Tilastokeskus 2025b). Moni halukas jää kuitenkin yhä vaille opintopaikkaa, koska niitä ei riitä kaikille.

Jatko-opintoihin pääsy on kuitenkin nopeutunut useiden koulutuspoliittisten uudistusten myötä. Vuonna 2016 19-vuotiaiden ikäluokasta yliopistoon pääsi opiskelemaan 19,7 prosenttia viimeistään 22-vuotiaana. Vielä vuonna 2012 sama osuus ikäluokasta pääsi opiskelemaan yliopistoon vasta 24-vuotiaaksi mennessä. Vuonna 2020 valmistuneista ylioppilaista 59 prosenttia ja ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 17 prosenttia ovat päässeet opiskelemaan korkeintaan yhden väli vuoden jälkeen. Viimeistään kolme vuotta valmistumisensa jälkeen on opiskele-massa ylioppilaista 77 prosenttia ja ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 24 prosenttia. (Tilastokeskus 2025c; Tilastokeskus 2025d; Kalenius ym. 2022.)

Tavoiteajassa valmistutaan nykyään toisella asteella hieman harvemmin, kun taas korkeakoulututkintojen suorittaminen on nopeutunut (kuvaaja 4). Vuonna 2023 yliopiston ylemmän korkeakoulututkinnon suoritti 5,5 vuodessa vain 37 prosenttia opiskelijoista. Ammattikorkeakoulututkinnon suoritti 4,5 vuodessa 58 prosenttia opiskelijoista. Alle 3,5 vuodessa lukiokoulutuksen suoritti 78 prosenttia opiskelijoista, ammatillisen tutkinnon 55 prosenttia. Korkeakouluissa noin kolmanneksella on opinnot yhä kesken tai keskeytyneet kolme vuotta tavoiteajan jälkeen. Lukioissa 10 prosentilla ja ammatillisissa oppilaitoksissa 38 prosentilla

oli tutkinto yhä suorittamatta viisi ja puoli vuotta opintojen aloittamisesta. (Tilastokeskus 2025e.)

Osaamiserot oppilaiden välillä ovat huomattavat

Kansainvälisessä vertailussa koulujen väliset erot osaamisessa ovat Suomessa pieniä. Maat, joissa erot koulujen välillä ovat suuria, jakavat oppilaat yleensä jo varhaisessa vaiheessa eritasoisin kouluihin. Sen sijaan suomalaisten peruskoulujen sisäiset osaamiserot ovat suurimmat kuin koskaan aiemmin. Koulujen sisäinen vaihtelu oli 22 prosenttiyksikköä OECD-maiden keskiarvoa suurempaa.

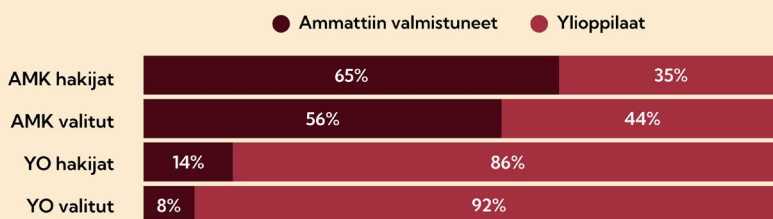
Eriytyminen pääkaupunkiseudulla on ollut nähtävissä jo vuodesta 2012, joten suurimmat muutokset ovat tämän jälkeen tapahtuneet muualla Suomessa. Alueellisesti suurimmat erot ovat hyvin pärjäävän Pohjois-Suomen ja heikoiten pärjäävän Itä-Suomen välillä. (Hiltunen ym. 2023.)

Suomalaisnuorten osaaminen itsessään on OECD-maiden keskitasoa parempaa, mutta se on jatkanut laskuaan. Erinomaisten oppilaiden määrä on laskenut ja heikosti pärjäävien määrä kasvanut. Sukupuolten välillä on myös havaittavissa OECD-maiden suurimpia eroja. Suomi on ainoa OECD-maa, jossa tytöt menes-

tyivät matematiikassa tilastollisesti merkitsevästi paremmin kuin pojat. Matematiikassa heikosti pärjäävien osuus on 2000-luvun aikana noussut 7 prosentista joka neljenteen oppilaaseen. Lukutaidossa pudotus on yksi OECD-maiden suurimmista vuoteen 2018 verrattuna: joka viidennen oppilaan lukutaito on erittäin heikko. (Hiltunen ym. 2023.)

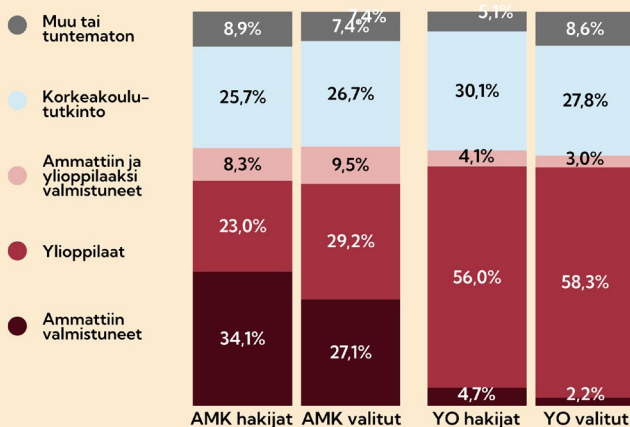
Oppilaiden ja koulujen väliset osaamiserot ovat yhteydessä perheiden ja alueiden eriytyviin koulutuksellisiin, taloudellisiin ja sosiokulttuurisiin resursseihin. Oppilaiden kotoaan saama tuki vaihtelee suuresti ja jo peruskoulun alussa osaamisessa on suuria yksilöiden välisiä eroja. Oppimisen ja osaamisen haasteet heijastavat yhteiskunnan tilaa ja esimerkiksi hyvinvointia. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2023.)

Ylioppilaat on yliedustettuja korkeakouluissa

Kuvaaja 13: Korkeakouluhakijoiden koulutustausta 2023. Tilastokeskus 13v1.

Opiskelijavalinnoissa näkyy erilaiset koulutustaustat

Kuvaaja 14: Korkeakouluhakijoiden koulutustausta 2023. Tilastokeskus 13v1.

Sosioekonomisen taustan yhteys oppimistuloksiin oli Suomessa vuoteen 2009 saakka vertailumaiden pienimpiä, mutta vuodesta 2012 lähtien yhteys tuloksiin on voimistunut ja kasvanut nopeasti OECD-maiden keskitasolle erityisesti alimman sosioekonomisen neljänneksen tulosten heikon tason vuoksi. Esimerkiksi matematiikassa erinomaisiin tai huippuosaajiin sijoittui ylimmän sosioekonomisen neljänneksen oppilaista 18 prosenttia ja alimman sosioekonomisen neljänneksen oppilaista 3 prosenttia. Erot sosioekonomisen taustan perusteella ovat paikoin suurempia kuin erot syntyperäisten suomalaisten ja maahanmuuttajaoppilaiden välillä. Niin kutsutun eliittilukion käymisellä ei ole kuitenkaan vaikutusta oppimistuloksiin. Se kuitenkin nostaa todennäköisyyttä yliopiston käymiselle osin sosiaalisen ympäristön vuoksi. (Hiltunen ym. 2023; Kanninen ym. 2023.)

Koulutuspoluissa on eroa sosioekonomisen taustan mukaan

Tyttöjen ja naisten koulutuspolut eroavat merkittävästi poikien ja miesten koulutuspoluista lähes kaikissa OECD-maissa, mutta Suomessa eroavaisuudet ovat pääosin OECD-keskiarvoja suurempia. Toisin kuin keskimäärin OECD-maissa, Suomessa naiset ovat enemmistössä sekä lukion (59 %) että ammatillisen tutkinnon (54 %) suorittaneiden joukossa. Suomessa koulutuslavalinnat ovat segregoituneet sukupuolittain korkea-asteen koulutuksessa OECD-keskiarvoa enemmän. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024a.)

Ulkomaalaistaustaisten nuorten koulutuspolut eriytyvät suomalaistaustaisista nuorista etenkin toisella asteella. Ulkomaalaistaustaisia ohjataan useammin ammatillisiin opintoihin ja he hakeutuvat harvemmin lukioon sekä ovat korkeakoulutuksessa aliedustettuna. Vanhempien syntyperä ei tuota eroa lasten koulumenestykseen, vaan sosioekonominen tausta kytkeytyy tähänkin kysymykseen. Ulkomaalaistaustaiset nuoret myös keskeyttävät useammin opintonsa. Keskeyttämisen syyksi he ilmoittavat syrjinnän ja rasmin, perhesyyt, kielivaikeudet ja koulukiusaamisen. (Eid & Castaneda 2023.)

Vanhempien korkeakoulutus paransi niin Suomessa kuin kansainvälisestikin toisen asteen koulutuksen läpäisyä, kun taas matalasti koulutettujen tai maahanmuuttajataustaisten vanhempien lapsilla on muita suurempi riski jäädä vaille toisen asteen tutkintoa.

Niissä perheissä, joissa vähintään toisella vanhemmalla oli yliopistotutkinto, todennäköisyys päätyä ammatillisen koulutuksen sijaan lukioon oli noin kaksi kertaa suurempi kuin korkeintaan ammatillisesti koulutetuissa perheissä. Vanhempien korkeakoulutus paransi niin Suomessa kuin kansainvälisestikin toisen asteen koulutuksen läpäisyä, kun taas matalasti koulutettujen tai maahanmuuttajataus-

taisten vanhempien lapsilla on muita suurempi riski jäädä vaille toisen asteen tutkintoa. (Kiilakoski & Happonen 2024, Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024a.)

Korkeakouluun haluaminen liittyy ennen kaikkea vanhempien koulutustaustaan, ei koulussa pärjäämiseen. Heikosti PISA-tutkimuksessa pärjänneet korkeakoulutetusta kodista tulevat oppilaat tähtäsivät yliopistoon useammin kuin erinomaisesti PISAssa pärjänneet matalasti koulutettujen kotien lapset. Korkeakouluopinnot aloittaa 20 prosenttia peruskoulun 7,5 keskiarvolla päättäneistä yliopistokoulutettujen perheiden lapsista, kun taas peruskoulun varassa olevien vanhempien lapsilla samaan tarvitaan keskimäärin yli 9 keskiarvo. (Lakka 2024.)

Nuorten koulutustaso on kuitenkin jäänyt heidän vanhempien koulutustasosta jälkeen, vaikka yhteiskunnallinen asema perustuukin yhä vahvemmin koulutukseen. Osin tästä syystä nuorten usko siihen, että he pärjäävät vanhempiaan paremmin, on laskenut. Sukupolvien väliset luokkahypyt ovat pienentyneet ja myös alaspäin suuntautuva sosiaalinen liikkuvuus on yleistynyt. (Happonen & Kiilakoski 2024.)

Korkeakouluun haluaminen liittyy ennen kaikkea vanhempien koulutustaustaan, ei koulussa pärjäämiseen.

Oppilaat kaipaavat tukea oppimiseen

Tehostettua ja erityistä tukea saavien oppilaiden määrä on ollut tasaisessa kasvussa ja jo neljännes peruskoulun oppilaista saa tehostettua tai erityistä tukea.

Noin 40 prosenttia opettajista kokee, ettei nykyisillä käytänteillä ja järjestelyillä onnistuta tukemaan riittävästi oppilaan opinnoissa suoriutumista tai ehkäisemään oppilaan tuen tarpeen muuttumista pysyväksi. Osa opettajista on joutunut myös madaltamaan ryhmän kaikkien oppilaiden oppimistavoitteita, jotta he saavat opetettua kaikille perusasiat. Suurin osa kokee, ettei omassa koulussa ole riittävästi henkilöstöä oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteuttamiseksi. Monien oppilaiden kohdalla pelkkä oppimisen tuki ei riitä, ja sosiaali- ja terveyspalvelujen heikko saatavuus tuotiin vastauksissa vahvasti esiin. (Tilastokeskus 2024b, Karvi 2024.)

Lasten ja nuorten koronapandemiasta seuranneen oppimis- ja hyvinvointivajeen kerrotaan olevan yhä nähtävissä. Poikkeusjärjestelyt perusopetuksessa vaikuttivat merkittävästi oppimiseen ja oppimisen tukeen. Koulujen ja opettajien valmiudet ja mahdollisuudet etäopetuksen järjestämiseen vaihtelivat siinä missä perheidenkin valmiudet. Erityisesti enemmän tukitoimia tarvinnut joutuivat korostuneen epäyhdenvertaiseen asemaan. (PANDEMI-CS-ohjelma 2024.)

OKM:n selvityksen mukaan oppilaat kaipaivat enemmän opettajan tukea tunnilla. Oppimista kerrotaan vaikeuttavan liian vaikeat tehtävät, kiire ja riittämättömäksi koettu opetus aiheeseen. Isoissa kaupungeissa nuoret saivat harvemmin apua koulussa verrattuna pikkukaupunkeihin. Suurin osa oppilaista kokee, että he kuitenkin saavat tukea oppimiseen koulussa ja kotona kavereilta ja perheeltään. (Hämäläinen ym. 2024.)

Opiskelijat kokevat peruskoulun ja toisen asteen välillä olevaan tutkintoon valmistavan TUVA-koulutuksen vahvistaneen heidän edellytyksiään suorittaa toisen asteen tutkin-

to. Valmiuksia vahvistavaksi koettuja asioita olivat yleinen opiskeluvälineiden paraneminen, arkirytmien tukeminen, oma-aloitteisuuden lisääntyminen ja kielitaidon paraneminen. Opiskelijoiden kokemukset eri opiskelumahdollisuuksiin liittyvän ohjauksen riittävydestä kuitenkin vaihtelivat, opetushenkilöstö taas kokee tarvetta lisäresurssoinnille. TUVA-opiskelijoista noin kolmanneksella on ollut erityisen tai vaativan tuen tarve. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024b.)

Noin 40 prosenttia opettajista kokee, ettei nykyisillä käytänteillä ja järjestelyillä onnistuta tukemaan riittävästi oppilaan opinnoissa suoriutumista tai ehkäisemään oppilaan tuen tarpeen muuttumista pysyväksi.

Politiikkasuositukset

- Turvataan koulutuksen resurssit parlamentaarisella sovulla yli hallituskausien ja pidetään kiinni maksuttomasta koulutuksesta.
- Varmistetaan, ettei yksikään nuori jää pelkän perusasteen varaan. Nostetaan koulutustasoa läpäisyä parantamalla ja varmistamalla, että korkeakouluun ohjautuu hyvinvoivia nuoria erilaisista taustoista. Tarjotaan ilman jatko-opiskelupaikkaa jääneelle nuorelle koulutusseteli avoimeen korkeakouluun.
- Tuetaan oman opintopolun löytämistä ja läpäisyä sosiaalipoliittisilla ratkaisuilla, joustavilla alanvaihtomahdollisuuksilla ja opiskelijavaihtoja kehittämällä.
- Lisätään aloituspaikkoja ja varmistetaan niiden tehokas kohdentuminen opiskelun rajaamisen sijaan kaikkien koulutusasteiden opinto- ja uraohjaukseen panostamalla, jotta alanvaihdon tarve vähenee.
- Ei tehdä eriarvoisuutta ylläpitäviä tai syventäviä politiikkatoimia. Varmistetaan, että koulutusjärjestelmä takaa taustastaan huolimatta jokaiselle nuorelle yhtäläiset tiedot ja taidot sekä etenemisen mahdollisuudet. Panostetaan osaamiserojen umpeen kuromiseen ja torjuntaan koulutuksen segregatiota.
- Tehdään koulutuspolitiikkaa nuori, ei järjestelmä edellä. Arvioidaan koulutusjärjestelmän ja sen muutosten vaikutuksia nuorten kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja sukupolvien väliselle oikeudenmukaisuudelle pitkälle tulevaisuuteen. Ei sivuuteta, vaan tarkastellaan sosiaali- ja koulutuspolitiikan kytköstä kokonaisvaltaisesti.
- Panostetaan opiskelu- ja koulu-uupumuksen purkamiseen ja opetetaan mielenterveyttä tukevia taitoja. Varmistetaan, että kuraattori- ja opintopsykologiresurssit vastaavat palveluntarvetta.

Osion lähteet

Eid, Mona & Castaneda, Anu (2023). Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi tutkimusten ja tilastojen valossa. THL. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 73.

Hiltunen, Jenna; Ahonen, Arto; Hienonen, Ninja; Kauppinen, Heli; Kotila, Jenni; Lehtola, Piia; Leino, Kaisa; Lintuvuori, Meri; Nissinen, Kari; Puhakka, Eija; Sirén, Marjo; Vainikainen, Mari-Pauliina & Vetterranta, Jouni (2023). PISA 2022 ensituloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:49. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Hämäläinen, Sonja; Kekkonen, Outi & Weckström, Elina (2024). "Haluaisin että opettaja jäisi hetkeksi aikaa viereen ja auttaisi": Perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen lakiuudistuksen lasten ja nuorten kuuleminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:30. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kalenius, Aleks; Karhunen, Hannu; Hyvönen, Ilmari (2022). Ensikertalaisten pääsy korkeakouluun. Opetus- ja kulttuuriministeriön politiikka-analyysi- ja 2022:2. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (2023). Kansallisia arviointituloksia koulutuskeskusteluun ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (2024). Oppilaiden tuen tarpeet ovat kasvaneet, mutta oppimisen ja koulunkäynnin tuki takkuu. Tiedote 25.10.2024.

Kanninen, Ohto; Kortelainen, Mika & Tervonen, Lassi (2023). Long-Run Effects of Selective Schools on Educational and Labor Market Outcomes. VATT Working Papers 161. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

Kiilakoski, Tomi & Happonen, Konsta (2024). Tilasto-osuus. Teoksessa Kiilakoski, Tomi (toim.) Katsomusaiheita. Nuorisobarometri 2023. Verkko-julkaisuja (Nuorisotutkimusseura) nro 187, Kenttä.

Lakka, Leea (2024). Takarivin tekstikäytänteet. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, humanistinen tiedekunta. Dissertations Universitatis Helsingiensis 52/2024. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2022). OECD-vertailu: suomalaisten nuorten koulutustaso laskenut keskitason alapuolelle. Tiedote 3.10.2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2023). Education at a Glance: Ammatillinen koulutus Suomessa suosittumpaa kuin OECD-maissa. Tiedote 12.9.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2024a). Suomalaisnuoret OECD-maiden kärkeä PISA 2022 –tutkimuksen luovan ajattelun sisältöalueella. 18.6.2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2024b). Selvitys tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) toimivuudesta.

Paavola, Juho-Matti; Tanhua, Inkeri; Kotiranta, Sami & Koev, Eugen (2023). Vaalikauden 2019–2023 talouspolitiikan sukupuolivaikutusten arviointi. Mikrosimulaatioanalyysi sekä kolmen keskeisen uudistuksen arviointi. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:17. Valtiovarainministeriö.

PANDEMICS-ohjelma (2024). Koronapandemian opit: Kohti parempaa kriiseihin varautumista ja kriisinhallintaa. Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö sr. 2024.

Tilastokeskus (2023). Kolme neljäsosaa 15 vuotta täyttäneistä suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon vuonna 2022. Tiedote 11.10.2023.

Tilastokeskus (2024a). Naiset miehiä koulutettumpia 2023. Tiedote 20.9.2024.

Tilastokeskus (2024b). Joka neljäs peruskoulun oppilas sai tehostettua tai erityistä tukea vuonna 2023. Tiedote 28.8.2024.

Tilastokeskus (2025a). 12bq -- 15 vuotta täyttäneistä väestöstä koulutusasteen, kunnan, sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. Tilastokeskuksen tulostaulukko. Noudettu 13.8.2025.

Tilastokeskus (2025b). 13v1 -- Osuudet koulutukseen hakeneista ja uusista opiskelijoista aikaisemman tutkinnon mukaan. Tilastokeskuksen tulostaulukko. Noudettu 9.5.2025.

Tilastokeskus (2025c). 14xy -- Uusien ylioppilaiden jatkokoulutukseen pääsy kolmen vuoden aikana valmistumisen jälkeen Suomessa ja ulkomailla. Tilastokeskuksen tulostaulukko. Noudettu 9.5.2025.

Tilastokeskus (2025d). 14le -- Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden jatkokoulutukseen pääsy kolmen vuoden aikana valmistumisen jälkeen. Tilastokeskuksen tulostaulukko. Noudettu 9.5.2025.

Tilastokeskus (2025e). Opintojen läpäisyydessä vain pientä muutosta vuonna 2023. Tiedote 3.3.2025.

Onko nuorten elämä yhä kuormittuneempaa vai löytyykö käänne kohti tasapainoa?

Suomalaisten nuorten hyvinvointiin liittyy yhtä aikaa huolestuttavia ja myönteisiä kehityskulkuja. Mielenterveyden haasteet ja päihteiden käytön muutokset kietoutuvat yhteen arjen elintapojen, palvelujärjestelmän toimivuuden ja nuorten kokemusten kanssa.

Koronapandemia kiihdytti ADHD-diagnoosien kasvua erityisesti tytöillä ja nuorilla naisilla

Nuorten ADHD-diagnoosit ovat olleet kasvussa jo yli vuosikymmenen ajan. 13–17-vuotiaista pojista noin 10 prosentilla on ADHD-diagnoosi ja saman ikäisistä tytöistä noin 6 prosentilla. Sukupuolien väliset erot ovat kaventuneet. Diagnoosien määrässä on kuitenkin valtavia alueellisia eroja: alueellinen vaihteluväli oli pojilla 5,2–16,3 prosenttia ja tytöillä 3,4–9,6 prosenttia. (Vuori ym. 2025.) Koronapandemia kiihdytti ADHD-diagnoosien lisääntymisen trendiä. Nuorilla uusien ADHD-diagnoosien määrä kaksinkertaistui vuosien 2020–2022 välillä. ADHD:n yleistymistrendi oli havaittavissa jo ennen pandemiaa, mutta sen aikana diagnosoitien määrä kasvoi 19 prosenttia normaalia enemmän. Diagnoosien kasvusta yli 60 prosenttia tapahtui tytöillä ja naisilla. Suurin lisäys havaittiin 13–30-vuotiailla naisilla, joiden uusien ADHD-diagnoosien määrä kolminkertaistui. Miehillä alle 21-vuotiaiden ryhmässä ei havaittu merkittävää kasvua ADHD-diagnoosien määrässä. (Auro ym. 2024.) ADHD-diagnoosit ovat yksi tapa mitata muutosta toisaalta nuorten mielenterveydessä ja toisaalta palvelujärjestelmässä.

Nuorten mielenterveydessä on myös tapahtunut muutoksia parempaan. Korkeakouluopiskelijoiden psykkinen kuormittuneisuus on vähentynyt viimeisten kolmen vuoden aikana erityisesti naisilla eli pandemia-aikaan verrattuna tilanne korkeakouluissa on parempi. Kuitenkin opiskelijanaisista 23 prosenttia ja miehistä 10 prosenttia oli viimeisen 12 kuukauden aikana todettu ahdistuneisuushäiriö. Vastaavasti 18 prosenttia naisista ja 12 prosenttia miehistä oli todettu masennus viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. Todettu ahdistuneisuushäiriö ja masennus ovat yleistyneet naisilla, mutta miehillä niiden esiintyminen on pysynyt samalla tasolla. Myös sosiaalinen ahdistuneisuus on melko yleistä ja sitä on raportoitu 18–21-vuotiaista naisista peräti 45 prosentilla. (Kiviruusu & Suvisaari 2025.)

Hyvinvointi rakentuu tasapainosta unen, liikunnan ja sosiaalisten suhteiden välillä

Mielenterveyden haasteet ja ahdistuneisuus näkyvät suomalaisten nuorten elämässä monella osa-alueella. Ahdistuneisuus on yhteydessä koulunkäynnin vaikeuksiin, sosiaaliin haasteisiin, liialliseen internetin käyttöön, liian lyhyisiin yöuniin sekä liikunnan puutteeseen (Kajastus 2025). Useissa tutkimuksissa erityisesti internetin ongelmakäyttö ja liiallinen ruutu-aika ovat yhteydessä heikompaan hyvinvointiin. Koronapandemian jälkeen korkeakouluopiskelijoiden jaksaminen ja opiskelukyky ovat herättäneet huolta. Nuoremmat naisopiskelijat, oppimisvaikeuksista kärsivät ja ne, joilla on taipumusta liialliseen internetin käyttöön, kokevat muita opiskelijoita useammin opiskelu-uupumusta. Myös nuuskan käyttö, nettishoppailu ja koettu yksinäisyys olivat yhteydessä uupumuksen kokemiseen. Sen sijaan suurempi määrä suoritettuja opintopisteitä, koettu hyvä terveys sekä turvattu tai riittävä taloudellinen tilanne näyttivät suojaavan opiskelijoita uupumukselta. (Männikkö ym. 2024.)

Nuoremmilla erityisesti mobiililaitteiden käyttö on yhteydessä lisääntyneisiin stressi- ja masennusoireisiin nuoruudessa. Vastaavasti liikunnan määrä ja osallistuminen ohjattuun liikuntaan ennustavat vähäisempää oireilua, vaikka ruutuajalla on oireisiin voimakkaampi yhteys kuin liikunnalla. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat nuoret, joilla on sekä paljon ruutu-aikaa että vähän liikuntaa. Liikunnan määrän lisääminen ei kuitenkaan riitä, koska riittävä uni ja kohtuullinen ruutu-aika olivat tutkituilla nuorilla yhteydessä parempaan mielenterveyteen kuin pelkkä liikunta. (Haapala ym. 2025.)

Liikunnalla on merkittäviä terveyshyötyjä, erityisesti silloin kun se tapahtuu yhdessä muiden kanssa. Säännöllinen liikuminen ja osallistuminen seuratoimintaan tukevat lasten ja nuorten mielenterveyttä. LIITU-tutkimuksen mukaan nuorista, jotka liikkuivat suositusten mukaisesti, 81 prosenttia koki mielensä voivan hyvin, kun vastaava osuus vähän liikkuvilla oli vain 41 prosenttia. Yhteys oli erityisen vahva tytöillä, joilla säännöllinen liikunta oli yhteydessä vähäisempään ahdistuneisuuteen ja masennusoireisiin. Urheiluseurassa mukana olevat nuoret kokivat myös vähemmän stressiä ja yksinäisyyttä kuin ne, jotka eivät osallistuneet. (Ojala ym. 2025.)

Myös korkeakouluopiskelijoilla säännöllinen liikunta on yhteydessä parempaan mielenterveyteen. Koronapandemian aikana lähes kaksi kolmesta naisopiskelijasta ja lähes puolet miehistä koki psykkinen kuormittuneisuutta. Jo

vähäinen liikkuminen vähensi kuormittuneisuuden riskiä, vaikka liikuntasuositus ei olisi täyttynyt. Liikuntasuosituksen mukaisesti liikkuvilla kuormittuneisuus oli vähäisintä. (Appelqvist-Schmidlechner ym. 2025.)

Mielenterveyden haasteet heijastuvat nuorten elämään monin tavoin, vaikuttaen esimerkiksi opiskelukykyyn, ihmissuhteisiin ja arjen toimintakykyyn. Samalla elintavoilla ja arjen valinnoilla on merkittävä rooli nuorten hyvinvoinnissa. Yksinäisyyden kokemukset voivat lisätä psyykkistä kuormitusta, kun taas yhteisöllisyys, vertaistuki ja osallisuus vahvistavat resilienssiä ja edistävät kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Klamydiatapausten määrä on laskussa

Vuonna 2023 seksitautien määrät olivat edelleen kasvussa, erityisesti klamydia- ja tippuritartuntojen osalta. Vuotta myöhemmin, vuonna 2024, klamydiatapausten kokonaismäärä kuitenkin laski ensimmäistä kertaa yli kahteen vuosikymmeneen. Seksitautitapaukset ovat yleistyneet erityisesti nuorten naisten ja tyttöjen keskuudessa. (THL 2024a, 2025a.)

Vuonna 2023 tippuria todettiin 15–19-vuotiailla tytöillä jopa enemmän kuin samanikäisillä pojilla, ja myös klamydiatapauksista suurin osa raportoitiin nuorilla naisilla. Vuonna 2024 noin joka neljäs klamydiatartunnan saanut nainen kuului 15–19-vuotiaiden ikäryhmään, kun taas miehistä tähän ikäryhmään kuului vain noin joka kymmenes. (THL 2024a, 2025a.)

Tippuritartuntojen määrä on sen sijaan jatkanut kasvuaan. Vuonna 2024 tapauksia raportoitiin lähes 2 000, mikä kertoo seksitautitilanteen edelleen muuttuvan. Nykyisin tippuria esiintyy lisääntyvästi sekä nuorilla naisilla että nuorilla miehillä. Naisilla tartunnat painottuivat nuorempiin ikäryhmiin kuin miehillä. Kansainvälisesti huolta aiheuttavat myös antibiooteille vastustuskykyiset tippurikannat, joiden tilannetta seurataan tarkasti myös Suomessa. (THL 2025a, 2025b; Lääkärilehti 2025.)

Alkoholin ja nikotiinin uudet trendit kertovat nuorten arjen muutoksesta

Sähkösavukkeiden ja nikotiinipussien käyttö on yleistynyt nopeasti suomalaisten nuorten keskuudessa, vaikka

perinteinen tupakointi on selvästi vähentynyt (kuvaaja 15). Sähkösavukkeiden käyttö on kasvanut peräti 200 prosenttia viidessä vuodessa. Vuonna 2024 niitä käytti viimeisen 30 päivän aikana 21 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista, kun vuonna 2019 vastaava osuus oli vain 7 prosenttia. Huolestuttavaa on erityisesti se, että tytöistä, jotka eivät olleet koskaan polttaneet tupakkaa, 18 prosenttia oli silti kokeillut sähkösavukkeita. Nikotiinituotteita käyttävistä pojista yli puolet käytti useampaa tuotetta samanaikaisesti. Sähkösavukkeiden monimuotoinen käyttö lisää myös riskejä, sillä joka kymmenes sähkösavukkeita käyttänyt poika oli käyttänyt niitä kannabistuotteiden kanssa. (THL 2025c.)

Suomalaisten nuorten alkoholinkäytössä näkyy polariisaatiota, sillä sekä raittius että riskikäyttö ovat yleistyneet. Alaikäisten alkoholinkäyttö on pitkällä aikavälillä vähentynyt, mutta viime vuosina lasku on hidastunut tai pysähtynyt. Erityisesti tytöillä, joilla esiintyy ahdistuneisuutta, humalajuominen ja mielenterveysoireet esiintyvät yhä useammin samanaikaisesti. Alkoholista hankitaan yhä

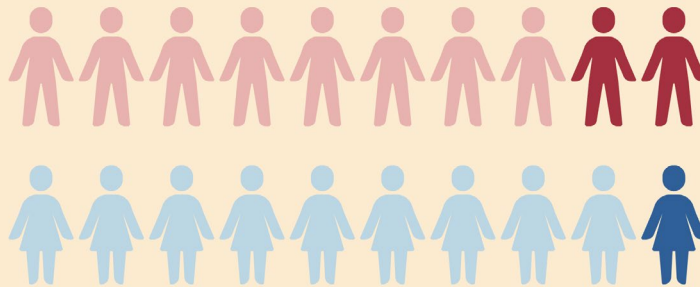
useammin internetin ja sosiaalisen median kautta, vaikka yleisin hankintatapa on edelleen kaverit. Myös vanhempien tarjoaman tai ostaman alkoholin osuus on kasvanut. (THL 2024b.)

Korkeakouluopiskelijoiden raittius on hieman lisääntynyt. Vuonna 2024 alkoholia käytti 85 prosenttia opiskelijoista, mikä on

hieman vähemmän kuin vuonna 2021. Samalla alkoholin riskikäyttö on kuitenkin yleistynyt erityisesti alle 25-vuotiailla naisopiskelijoilla. Miehillä riskikäyttö on edelleen naisia yleisempää. Noin kolmasosa alle 25-vuotiaista miesopiskelijoista kuuluu riskikäyttäjien joukkoon. (THL 2024c.)

Nuoret ovat varsin tyytyväisiä alkoholipolitiikan nykyisiin rajoituksiin. Nuorimman ikäryhmän, eli 18–24-vuotiaiden, suhtautuminen on kiinnostavaa, sillä he erottuvat tällä hetkellä selvästi muista. Heistä 67 prosenttia piti vuonna 2025 nykyisiä rajoituksia sopivina, mikä on korkein osuus kaikista ikäryhmistä. Vain 10 prosenttia kannatti tiukennuksia ja 12 prosenttia väljennyksiä, mikä on vähemmän kuin vanhemmissa ryhmissä. Tällainen maltillinen ja tyytyväinen suhtautuminen on kuitenkin suhteellisen uusi ilmiö. Vielä vuonna 2022 nuorista kolmasosa toivoi rajoitusten väljennystä ja tyytyväisten osuus oli selvästi matalampi. Vuoden 2023 jälkeen väljennyksiä kannattavien osuus on laskenut jyrkästi ja tiukennuksia toivovien osuus noussut hieman, mutta on yhä vähäinen. (Karlssoon 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025.)

9.-luokkalaisista 20 % pojista ja 10 % tytöistä oli käyttänyt nikotiinipusseja viimeisen 30 päivän aikana.

Kuvaaja 15: Nikotiinipussien käyttö 9.-luokkalaisten keskuudessa. THL.

Palvelujärjestelmä ei vieläkaan toimi nuorilähtöisesti

Nuorten mielenterveyteen liittyvät käynnit julkisessa terveydenhuollossa ovat edelleen kasvussa. Vuonna 2023 vähintään joka viidennellä 13–17-vuotiaalla ja joka neljännellä 18–22-vuotiaalla oli mielenterveysperustainen käynti terveydenhuollossa. Erityisesti 18–22-vuotiailla naisilla palvelujen käyttö oli yleistä. Heistä 31 prosentilla oli ollut vähintään yksi mielenterveyskäynti, mikä on lähes 30 prosenttia enemmän kuin kolme vuotta aiemmin. Mielenterveyskäynnit olivat myös huomattavasti yleisempiä lastensuojeluun sijoitetuilla nuorilla verrattuna muihin samankäisiin. (THL 2025d.)

Nuorten mielenterveysoireilu ja palvelujen käyttö vaihtelevat merkittävästi alueittain. Esimerkiksi Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Savossa mielenterveysoireita ja päihteiden käyttöä raportoidaan runsaasti, kun taas Etelä-Pohjanmaalla tilanne on huomattavasti rauhallisempi. Myös yksinäisyyttä esiintyy eri tavoin eri puolilla maata. Alueelliset erot ovat kasvaneet, mikä nostaa esiin kysymyksiä palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta. (THL 2025e.)

Myös palvelujärjestelmässä on huomattavia eroja hyvinvointialueiden välillä. Nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden saatavuus, käytettävissä olevat resurssit, kustannukset, palveluvalikoima, käyntimäärät, hoitoon pääsyn nopeus, ostopalvelujen käyttö ja palvelujen kuormitus vaihtelevat alueittain. (VTV 2024.)

Alaikäisille suunnattuja erikoissairaanhoidon päihdepalveluja on tarjolla vain harvoin, ja nuorten palveluihin sovelletuissa ikärajoissa on alueellista vaihtelua, eivätkä ne perustu yhtenäiseen lääketieteelliseen näkemykseen nuoruusiästä (VTV 2024). Esimerkiksi alaikäisille tarjottua opioidikorvaushoitoa on alettu kokeilla eri hyvinvointialueilla vasta koronan jälkeen, vaikka tarve hoidoille on ollut pitkään ilmeinen (HS 2024).

Toisaalta lastensuojelussa tilanne on kääntynyt parempaan suuntaan, ja alueiden väliset erot näyttävät vähitellen kaventuvan. Palvelutarpeen arviointien käsittelyajat ovat lyhentyneet ja sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärät ovat laskeneet useilla alueilla, kuten Pirkanmaalla ja Satakunnassa, vaikka lakisääteinen enimmäismäärä ylittyy yhä useimmilla hyvinvointialueilla. Erityisesti heikoimmin pärjänneillä alueilla, kuten Pohjanmaalla ja Päijät-Hämeessä, positiivinen kehitys on ollut vuoden 2025 aikana merkittävää. (THL 2025d.)

Politiikkasuositukset

- Nuoria ja nuorille tärkeitä palveluita on priorisoitava hyvinvointialueilla myös silloin, kun etsitään säästöjä.
- Riittävä terapiatakuu otetaan käyttöön koko maassa. Kaikki nuoret ovat terapiatakuun piirissä. Nuorille räätälöityjä päihde- ja mielenterveyspalveluja vahvistetaan, palveluita on riittävästi ja ne ovat hyvin resursoituja. Palveluita on tarjolla yhden luukun periaatteella.
- Ehkäistään nuorten huumekuolemia ja huumeiden ongelmakäyttöä aktiivisesti ja tutkituun tietoon perustuen. Säädetään valvottujen käyttötilojen kokeilua mahdollistava määräaikainen erillislaki.
- Lapsille, nuorille ja heidän perheilleen taataan laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut lähipalveluperiaatteella. Sekä digitaalisten että kivijalkapalveluiden piiriin tulee päästä nopeasti. Asiakasmaksut eivät saa muodostaa estettä palveluiden saamiselle.
- Lastensuojelussa lapsen tai nuoren osallisuus, etu ja kuuleminen toteutuvat häntä itseään koskevissa asioissa. Varmistetaan, että nuoren siirtyminen lastensuojelusta mahdollisen jälkihuollon kautta aikuissosiaalityöhön on sujuvaa.
- Panostetaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen ja terveysongelmien ennaltaehkäisyyn. Lisätään liikumista arjessa.

Osion lähteet

Männikkö, N., Palomäki, J., Parikka, S., Määttä, I. & Castrén, S. (2024). Establishing Academic Burnout's Relationship with Problematic Internet Use and Specific Health-Risk Behaviours: A Cross-sectional Study of Finnish Higher Education Students. *International Journal of Mental Health and Addiction*.

Haapala, E. A., Leppänen, M. H., Kosola, S., Appelqvist-Schmidlechner, K., Kraav, S.-L., Jussila, J., Tolmunen, T., Lubans, D. R., Eloranta, A.-M., Schwab, U., & Lakka, T. A. (2025). Childhood Lifestyle Behaviors and Mental Health Symptoms in Adolescence.

HS (2024). Alaikäisten opioidikorvaushoito käynnistyy eri puolilla Suomea – ensimmäisiä hoitoja annettu jo. *Helsingin Sanomat* 26.8.2024. Appelqvist-Schmidlechner, K., Kangasniemi, A., Ikonen, J., Lahti, J. & Parikka, S. (2025). Korkeakouluopiskelijoiden fyysinen aktiivisuus ja mielenterveysoireilu koronapandemian aikana. *Liikunta & Tiede*, 62(3), 89–97.

Moustgaard, H., Hiltunen, E., Malmberg, S., Tarkiainen, L. & Martikainen, P. (2024). Childhood family income and medication use in youth. *Journal of Epidemiology and Community Health*.

Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV). (2024). Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut hyvinvointialueilla: Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja yhteensovittaminen.

Järvinen-Tassopoulos, J., Raitasalo, K. & Castrén, S. (2025). Alaikäisten rahapelaaminen kivijalassa ja verkossa – ESPAD-tutkimuksen tuloksia vuodelta 2024. Tutkimuksesta tiiviisti 29/2025. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Ojala, K., Appelqvist-Schmidlechner, K., Lyyra, N. & Tynjälä, J. (2025). Liikunta ja psykososiaalinen hyvinvointi. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.), *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa – LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024* (s. 177–185). Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2025:1. Helsinki: Valtion liikuntaneuvosto.

Vuori, M., Paavilainen, M., Vuorenmaa, M., Tuovinen, E. & Aalto-Setälä, T. (2025). Lasten ja nuorten ADHD-diagnoosien yleisyys 2023: ADHD-diagnoosit yleistyvät edelleen – sukupuolierot kaventuvat erityisesti nuorisikäisessä väestössä. *Tilastoraportti 4/2025*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Auro, K., Holopainen, I., Perola, M., et al. (2024). Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder Diagnoses in Finland During the COVID-19 Pandemic. *JAMA Network Open*, 7(6), e2418783.

Kivuruusu, O. & Suvisaari, J. (2025). KOTT 2024: Mielenterveys ja mielenterveyspalvelujen riittävyys. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Kajastus, K. (2025). Generalized anxiety among Finnish adolescents: Assessment, correlates, and associations with social anxiety. *Väitöskirja*.

Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

THL 2025a. Klamydian esiintyvyys Suomessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

THL 2025b. Tippurin esiintyvyys Suomessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

THL 2025c. Sähkösavukkeiden kokeilu on yleistynyt erityisesti työttöillä, jotka eivät tupako.

THL 2025d. Perusterveydenhuolto tarjoaa mielenterveyden tukea ja hoitoa yhä useammalle nuorelle – Terapiatakuulaki tulee voimaan toukokuussa.

THL 2025e. Alueelliset erot nuorten mielenterveysoireilussa ovat kasvaneet – Kouluterveyskysely nostaa esiin huolia palvelujen riittävyydestä.

THL 2024a. Tartuntatautiin esiintyvyytilastot vuodelta 2023 on julkaistu – etenkin seksitautien määrä on lisääntynyt. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

THL 2024b. Nuorten ahdistuneisuuden ja humalajuomisen yhteisesiintyminen ei ole vähentynyt – alkoholia hankitaan yhä useammin netistä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Julkaistu 14.11.2024.

THL 2024c. KOTT-verkkoraportti 2024. Alkoholin käyttö. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Lääkärilehti 2025. Tippuri on edelleen lisääntynyt. 29.4.2025. Suomen Lääkärilehti.

Karlsson, T. (2020). Alkoholioliittiset mielipiteet 2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Karlsson, T. (2021). Alkoholioliittiset mielipiteet 2021: Alkoholioliittiset mielipiteet ennallaan – puolet väestöstä pitää vallitsevaa alkoholioliittistä kaapinava. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Karlsson, T. (2022). Alkoholioliittiset mielipiteet 2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Karlsson, T. (2023). Alkoholioliittiset mielipiteet 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Karlsson, T. (2024). Alkoholioliittiset mielipiteet 2024. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Karlsson, T. (2025). Alkoholioliittiset mielipiteet 2025. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

**Mitä kuuluu
nuorisoalalle?**

MITÄ KUULUU NUORISOALALLE?

Mitä kuuluu nuorisoalalle vuonna 2025?	50
Nuorisoalan resurssikatsaus	
Nuorisoalan toimintaedellytykset	53
Ilman nuoria meillä ei ole mitään – ilman nuorisoalaa meillä ei ole hyvinvoivia nuoria	53
Nuorisoalan toimintamuodot	54
Valtakunnalliset järjestöt	54
Kunnallinen nuorisotyö	54
Kirkon nuorisotyö	54
Nuorisolaki	55
Nuorisotyön valtionrahoitus	55
Nuorisoalan rahoitus	57
Valtakunnalliset järjestöt	57
Yleisavustukset	57
Muut julkiset avustukset	58
Yksityiset avustukset	60
EU:n nuoriso-ohjelmat	60
Kunnallinen nuorisotyö	61
Kirkon nuorisotyö	61
Nuorisoalan tekijät	63
Järjestöt	63
Kunnallinen nuorisotyö	65
Kirkon nuorisotyö	65
Nuorisoalan tulevaisuuden näkymät	66
Eduskuntapuolueiden näkemyksiä nuorisotyöstä ja sen rahoituksesta	66
Nuorisotyön toimintamuodot	66
Säätiöiden näkemyksiä nuorisoalan järjestöjen hankerahoituksesta ja sen painotuksista	68
Kunnallinen nuorisotyö	69
Kirkon nuorisotyö	69
Yhteenveto	71

Näkökulma: Suomi muuttuu, muuttuuko nuorisoala? **74**

Tänäkin vuonna on puhuttu rahasta	74
Nuorisotyö monipuolistuu ja toimintakentät laajenevat	74
Järjestökenttä hakee uusia asetelmia	75
Nuorten mahdollisuudet osallistua nuorisotyöhön tulevaisuudessa	75

Näkökulma: Tulevaisuuden huolettaessa luovat onnistumiset toivoa – järjestöjen näkemyksiä tulevasta **76**

Järjestöjen erityisosaaminen on yhteiskunnalle kriittistä	76
Rahoitukseen liittyvä epävarmuus näkyy jo toiminnassa	76
Mitä tapahtuu nuorten vapaaehtoisuudelle?	77
Onnistumisista on pidettävä ääntä	77

Näkökulma: Kunnallinen nuorisotyö muuttuvassa Espoossa **78**

Nuorisotyön paikat ja roolit muuttuvassa arjessa	78
Etsivän nuorisotyön rooli nivelvaiheissa	79
Sanottamisen merkitys nuorisotyön vaikuttavuuden osoittamisessa	79
Päätelmät	79

Näkökulma: Moninaisuudet, elämän merkitykset ja nuorisotyö **80**

Mikä mättää "nuorisossa"?	80
Nuoret, yksilöllisyys ja moninaisuus	80
Työntekijät, moninaisuus ja kohtaaminen	81
Ajatuksia tulevaisuudesta ja merkityksellisyydestä	81

Näkökulma: Miksi nuorisoalan tulisi tehdä ilmasto- ja ympäristökasvatusta? **82**

Nuorisoalan rooli ilmasto- ja ympäristökasvatuksessa	82
Päätelmät	83

Mitä kuuluu nuorisoalalle vuonna 2025?

Nuorisoala kattaa nuorisotyötä ja nuorisotoimintaa tekevät ja tukevat toimijat kunnissa, seurakunnissa ja kolmannella sektorilla.

Nuorisolaisissa Suomessa tarkoitetaan kaikkia alle 29-vuotiaita. Vuonna 2024 Suomessa oli 15–28-vuotiaita nuoria 900 379. Määrä kasvoi jälleen hieman verrattuna vuoteen 2023. Kasvu tapahtuu lähinnä nuoremmassa ikäluokissa.

Määritelmät

- Nuoria ovat nuorisolain mukaisesti kaikki alle 29-vuotiaat.
- Nuorisotyö on nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa. Nuorisotyötä tehdään kunnissa, seurakunnissa ja järjestöissä. Nuorisotyö on kuntien lakisääteinen tehtävä.
- Nuorisopolitiikka on nuorten kasvu- ja elinolojen sekä sukupolvien välisen vuorovaikutuksen parantamista.
- Nuorisotoiminnalla tarkoitetaan nuorten omaehtoista toimintaa.

Nuorisolain (1285/2016, 8 §) mukaan nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Kunnan tulee paikalliset olosuhteet huomioon ottaen luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa.

Keskimäärin kunnat käyttivät vuonna 2024 nettotaloudestaan nuorisotyöhön 141 euroa jokaista alle 29-vuotiaasta kohden. Edellisvuonna summa oli 133 euroa, joten kasvua oli jälleen merkittävästi. Kasvu selittyy erityisesti isojen kaupunkien panostuksilla nuorisotyöhön. Nuorisotyön osuus kunnan nettokäyttämönsästä oli keskimäärin 1,4 prosenttia. Lisäksi kunnat avustivat järjestöjen nuorisotoimintaa 10 miljoonalla eurolla, mikä on hieman vähemmän kuin

vuotta aiemmin. Kuntakohtaiset erot avustusmäärissä ovat kuitenkin suuria, tarkasteltiinpa kokonaissummaa tai lukuja per nuori. (Lähde: Kuntaliitto)

Kunnat saavat nuorisotyöhön valtionosuutta, joka maksetaan kunnassa asuvien nuorten lukumäärän mukaan. Nuorisotyön yksikköhinta oli 15 euroa per alle 29-vuotias asukas eli kunnille maksettiin valtionosuutta 4,46 euroa per nuori. Valtionosuus oli yhteensä reilut 7,6 milj. euroa. Vain harvassa kunnista valtionosuus riittää kattamaan yhden nuorisotyöntekijän palkkaamisen koko vuodeksi. Valtionosuus kattaa noin kolme prosenttia nuorisotoimen käyttökuluista. (Lähde: Kuntaliitto ja VM)

Kunnissa tehtävän nuorisotyön tyypillisimmät työmuodot ja kuinka isossa osassa kuntia työmuotoa tehdään:

- 1. Etsivä nuorisotyö 99 % (vuonna 2023 97 %, vuonna 2022 100 %)
- 2. Nuorisotyö peruskouluissa 96 % (vuonna 2023 94 %, vuonna 2022 89 %)
- 3. Avoin pienryhmä- ja kerhotoiminta 95 % (vuonna 2023 95 %, vuonna 2022 88 %)

Lähde: nuorisotilastot.fi

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä palvelujen ja tuen piiriin, joilla edistetään hänen osallisuuttaan yhteiskuntaan, muuta elämänhallintaansa ja pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille.

Vuonna 2024 etsivä nuorisotyö tavoitti 20 659 nuorta. Yhteydenottoopyyntöjä etsivään nuorisotyöhön tuli yhteensä 31 110. Tavoitetuista nuorista 47 % oli 16–20 -vuotiaita ja 40 % 21–25 -vuotiaita. Kasvua oli hieman edelliseen vuoteen verrattuna. (Lähde: nuorisotilastot.fi)

Nuorten työpajatoiminnan tehtävänä on valmennuksen avulla parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen,

Valtion rahoituksia nuorisoalalle vuonna 2024 (suluissa vuoden 2023 vastaavat luvut):

- Valtakunnalliset järjestöt 18 milj. (18,6 milj.)
- Nuorisoalan alueellisen ja paikallisen toiminnan kehittäminen 2,8 milj. (3 milj.)
- Etsivä nuorisotyö 13,1 milj. (15,4 milj.)
- Työpajatoiminta 14 milj. (16,3 milj.)
- Lasten ja nuorten paikallinen harrastustoiminta 2,3 milj. (3 milj.)
- Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö 5,5 milj. (7 milj.)
- Harrastamisen Suomen malli 14 milj. (17 milj.)
- Nuorisoalan osaamiskeskukset 3 milj. (4,9 milj.)
- Nuorisokeskukset 4,9 milj. (5 milj.)

Lähde: Valtionkonttori ja OKM

suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun palveluun. Lisäksi toiminta parantaa elämänhallintataitoja sekä edistää kasvua, itsenäistymistä ja osallisuutta. Nuorten työpajatoimintaa tarjoaa 69 prosenttia kunnista (vuonna 2023 71 %).

Työpajatoiminta tavoitti vuonna 2024 yhteensä 12 475 nuorta. Työpajoilla valmentautuneista suurin ikäluokka olivat 21–24 -vuotiaat (37 %). Kasvua oli tässäkin hieman. (Lähde: nuorisotilastot.fi)

Evankelis-luterilaiset seurakunnat tavoittivat nuoria laajasti. Rippikoululaisia oli yhteensä 47 503 koko 15–vuotiaiden ikäluokasta. Rippikoululaisten määrä laski hieman vuotta aiempaan verrattuna. (Lähde: Evankelis-luterilainen kirkko)

Evankelis-luterilainen kirkon nuorisotyön toimintakulut olivat vuonna 2024 65,8 miljoonaa euroa. Lisäksi rippikoulun toimintakulut olivat 43,6 miljoonaa euroa. Yhteensä nuorisotyön ja rippikoulun toimintakulut olivat 109,4 miljoonaa euroa. Toimintakulut kasvoivat hieman vuoden aikana. (Lähde: Kirkkohallitus)

Nuorisoala ry:n jäsenorganisaatioiden toimintaan osallistui vuonna 2024 keskimäärin 4 500 nuorta. Nuorisoalan järjestöjen yleisimmät toimintamuodot ovat tapahtumien järjestäminen, koulutus ja nuorten vaikuttamistoiminta. Keskeisimpiä yhteistyökumppaneita ovat muut kolmannen sektorin toimijat sekä koulut ja oppilaitokset. Nuorisotoiminnan rahoitus on laskenut yli puolella vastanneista

jäsenorganisaatioita viimeisen kolmen vuoden aikana, mutta nuorisotoiminnan määrä on suurimmalla osalla joko pysynyt samana tai kasvanut. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on kasvannut yli puolella järjestöistä.

Tulevaisuudessa suurin huoli järjestösektorissa kohdistuu rahoituksen epävarmuuteen. Lisäksi vapaaehtoisten määrän lasku ja nuorten sitoutumisen muutokset haastavat järjestötoimintaa. Toisaalta moni organisaatio kokee innostusta nuorten kasvavasta kiinnostuksesta yhteiskunnallisiin kysymyksiin sekä uusien yhteistyömuotojen mahdollisuuksista. Nuorisoalan organisaatioiden keskeisimmät osaamistarpeet ovat varainhankinta, arviointiosaaminen ja tulevaisuuden ennakointi. (Lähde: Nuorisoalan jäsenkysely 2025)

Nuorisotyön tekijöiden määrää Suomessa ei tiedetä, arvioidenkin tekeminen on vaikeaa. Vuonna 2024 kunnissa ammatillista nuorisotyötä tehtiin 3 234,6 henkilötyövuotta. Seurakunnissa nuorisotyötä tehtiin 1 043 henkilötyövuotta. Kasvua oli molemmissa hieman. Järjestöissä ammatillisen nuorisotyön tekijöiden määrät vaihtelevat yksittäisistä työntekijöistä useisiin kymmeniin per organisaatio. Vapaaehtoisten toimijoiden määrät nuorisoalalla vaihtelevat eri organisaatioissa yksittäisistä tekijöistä useisiin tuhansiin per organisaatio.

Opetus- ja kulttuuriministeriön jakoi vuonna 2024 rahoitusta nuorisotyölle yhteensä 76,8 milj. euroa. Vuonna 2023 vastaava summa oli 82,9 milj. euroa ja vuonna 2022 81,4 milj. euroa.

Nuorisoalan resurssikatsaus

Kirjoittaja: Vilja Seppänen, Nuorisoala ry

Toimija	Rahoitus	Tekijät	Tyypillisimmät toimintamuodot	Tulevaisuus
Järjestöt	Yleisavustukset, kuntien avustukset, hankerahoitus, varainhankinta	Palkattua henkilöstöä ja vapaaehtoisia (arviolta yli 50 000) Henkilötyövuosia (htv) ei saatavilla, koska tilastointia ei tehdä.	1. Tapahtumat ja koulutukset 2. Nuorten vaikuttamistoiminta 3. Nuorten omaehtoisuuden toiminnan tukeminen	Rahoituksen epävarmuus, henkilöstöresurssien niukkuus → Varainhankinta, hankehaku ja -työkentely, tulevaisuuden ennakointi
Kunnat	Kuntien oma rahoitus, hankerahoitus	3 234,6 htv (2024)	1. Avoin pienryhmä- tai kerhotoiminta 2. Etsivä nuorisotyö 3. Nuorisotyö peruskouluissa	Kuntien peruspalveluiden valtionosuuksien leikkausten kohdentuminen? Kuntien taloustilanteet vaihtelevat, mikä vaikuttaa eri tavoin nuorisotyön resursseihin ja kehittämiseen.
Seurakunnat	Kirkollisvero, lahjoitukset, varainhankinta	1 043 htv (2024)	1. Rippikoulu- ja isostoiminta 2. Leirit ja retket 3. Kouluyhteistyö	Pidemmällä aikavälillä huolena taloustilanne ja sitä kautta resurssien vähentyminen. Valtio pienentänyt pysyvästi lakisääteisiin toimintoihin liittyvää rahoitusta, heijastuu myös nuorisotyöhön.

Taulukko 1: Tiivistelmä raportin sisällöstä; nuorisoalan järjestöjen, kunnallisen nuorisotyön ja seurakuntien nuorisotyön rahoituksesta ja sen muodoista, tekijöistä, keskeisistä toiminnan muodoista sekä tulevaisuuden näkymistä

Nuorisoalan toimintaedellytykset

Nuorisoala kattaa nuorisotyötä ja nuorisotoimintaa tekevät ja tukevat toimijat kunnissa, Me nuorisoalalla teemme joka päivä töitä nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi ja nuorisoalan resurssien puolustamiseksi, minkä vuoksi on tärkeää tarkastella alan toimintaedellytyksiä.

Tämä raportti muodostaa kokonaiskuvaa toimintaedellytysten nykytilasta, kehittämisestä sekä tulevaisuuden näkymistä.

Ilman nuoria meillä ei ole mitään – ilman nuorisoalaa meillä ei ole hyvinvoivia nuoria

Ilman nuoria meillä ei ole mitään – sen vuoksi meidän pitää tarkastella niitä tekijöitä, jotka mahdollistavat nuorten hyvinvoinnin edistämisen. Näitä tekijöitä kutsutaan nuorisoalan toimintaedellytyksiksi. Kokonaiskuvan luominen nuorisoalan toimintaedellytyksistä on tarpeellista, koska nuorisoala on laaja, useita erilaisia toimijoita yhdistävä kenttä, joiden toiminta ja siten siihen vaadittavat edellytykset vaihtelevat. Tästä huolimatta toimijoiden yhteinen tavoite on selkeä – nuorten hyvinvoinnin edistäminen.

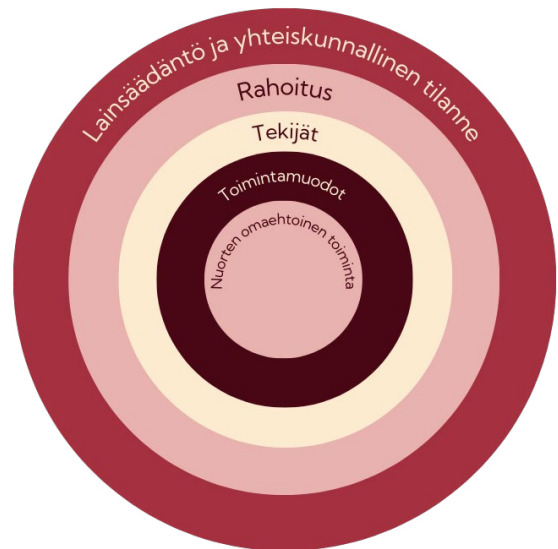
Nykyinen maailmantilanne on asettanut monia haasteita nuorisoalan toimijoiden arkeen ja päätehtävään eli nuorten hyvinvoinnin edistämiseen. Koronapandemia ja sen aiheuttamat haasteet nuorten arkeen ja hyvinvointiin sekä sodat ja ilmastokriisin aiheuttamat uhkakuvat ovat muokanneet tässä ajassa elävien lasten ja nuorten arkea ja tulevaisuussuskoa. Nuorisobarometrin mukaan nuorten tulevaisuussusko on heikentynyt merkittävästi viimeisen kymmenen vuoden aikana ¹.

Kokonaisuudessaan nuorisoala kattaa sisälleen kolmannen sektorin ja julkisen sektorin toimijoita. Tässä raportissa nuorisoalan toimintaedellytyksiä tarkastellaan valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen, kuntien sekä evankelis-luterilaisten seurakuntien näkökulmista. Nuorisotyötä ja -politiikkaa toteutetaan näiden sektoreiden alla eri tavoin ja erilaisin lähtökohdin. Nuorisotyöllä ja -politiikalla tarkoitetaan nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa sekä nuorten kasvu- ja elinolojen sekä sukupolvien välisen vuorovaikutuksen parantamista ⁴. Erilaiset tavat ja lähtökohdat voivat esimerkiksi liittyä toimijan tarjoamaan toimintamuotoon tai palkatun henkilöstön koulutustaustoihin. Toimiala on siten laaja ja monipuolinen, jolloin se pitää sisällään myös moninaisia toimintaedellytyksiä.

Mitä tarkoitetaan nuorisoalan toimintaedellytyksillä?

Tässä raportissa nuorisoalan toimintaedellytykset ovat toiminnan resursseihin liittyviä edellytyksiä, jotka määrittelevät ja asettavat reunaehdoja nuorisoalan järjestöjen, kunnallisen nuorisotyön ja seurakuntien nuorisotyön toiminnalle. Toisin sanoen toimintaedellytyksillä tarkoitetaan resurssien eli rahoitukseen ja henkilöstöön liittyviä tekijöitä, jotka mahdollistavat toiminnan ja sen jatkuvuuden. Toiminnan järjestämisen kautta nuoret voivat toteuttaa omaehtoista toimintaansa.

Alla oleva toimintaedellytyksiä kuvaava donitsimalli on muodostettu havainnoimaan tässä raportissa käsiteltäviä toimintaedellytyksiä.

Kuvaaja 1: Nuorisoalan toimintaedellytysten donitsimalli.

Nuorisoalan toimintamuodot

Nuorisoalan eri sektoreilla järjestetään nuorisotyötä eri tavoin. Järjestöjen, kuntien ja seurakuntien järjestämä nuorisotyö eroavat toisistaan erityisesti toiminnan painotusten kannalta. Kuten donitsimalli kuvaa, toimintaa ohjaa lainsäädäntö, kuten nuorisolaki (1265/2016) ja kirkkojärjestys (657/2023), mutta lainsäädäntö asettaa vain väljät kriteerit toiminnan painotusten ja toteuttamisen kannalta.

Valtakunnalliset järjestöt

Valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen nuorisotyön toimintamuodot vaihtelevat. Keskeisimpiä nuorisotyön toimintamuotoja ovat tapahtumat ja koulutukset, nuorten vaikuttamistoiminta, nuorten omaehtoisen toiminnan tukeminen, kansainvälinen nuorisotyö sekä leiri- ja retkitoiminta ².

Kuvaaja 2: Nuorisoalan järjestöjen yleisimmät toimintamuodot vuonna 2024 (sanan koko kertoo yleisyyden) ²

Kunnallinen nuorisotyö

Kunnat luovat edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tarjoamalla tiloja nuorten käyttöön sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Kunnallisen nuorisotyön toimintamuotoja ovat avoin ja yhteisöllinen nuorisotyö, kohdennettu ja erityisnuorisotyö, nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa ja nuorten kansalais-toiminnan tukipalvelut ³.

Nuorisotyö kuuluu kunnan lakisääteisiin tehtäviin, mutta kunnille ei erikseen määritellä minkälaista järjestettävän toiminnan tulee olla. Nuorisotyön mahdolliset toimintamuodot voivat olla esimerkiksi nuorten pienryhmätoimintaa tai etsivää nuorisotyötä. Se, että toimintamuotoja ei erikseen määritellä, antaa kunnille mahdollisuuden toteuttaa kuntien paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivaa nuorisotyötä sekä kehittää sitä. Vapaus toteuttaa nuorisotyötä paikallisten olosuhteiden mukaisesti kehittää nuorisotyötä ⁴.

Nuorisotyön lisäksi kunnan vastuulla on nuorisopolitiikan toteuttaminen. Tällä tarkoitetaan nuorten kasvu- ja elinolojen parantamista ja sukupolvien välisen vuorovaikutuksen edistämistä. Nuorisopolitiikan toteuttaminen edellyttää kunnassa yhteistyöryhmän kokoamista. Kohde-ryhmänä on kaikki kunnassa asuvat nuoret. Yhteistyöryhmällä on kolme lakisääteistä tehtävää, johon kuuluu tiedonkeruu, palveluiden yhteensovittaminen ja edistäminen sekä yhteistyön edistäminen, jotta nuorisotoiminta eli nuorten itsensä luoma ja tekemä toiminta toteutuu ⁴.

Kunnallista nuorisotyötä on pitkään toteutettu lähinnä nuorisotiloissa. Viime vuosina nuorisotiloilla tehtävä nuorisotyö on siirtynyt myös muihin ympäristöihin, kuten kauppakeskuksiin ja kirjastoihin. Erilaisten tilojen lisäksi nuorisotyötä toteutetaan myös jalkautuvasti. Tällä tarkoitetaan, että työntekijät jalkautuvat nuorille ominaisiin toimintaympäristöihin, kuten lähiöihin, rannoille ja julkisiin liikennevälineisiin. Nuorisotyötä toteutetaan myös erilaisilla verkkoalustoilla digitaalisena nuorisotyönä ⁴.

Kirkon nuorisotyö

Evankelis-luterilaisen kirkon nuorisotyötä toteutetaan monin eri tavoin, minkä keskiössä on tukea nuorten ja heidän perheidensä kristillistä kasvatusta. Nuorisotyötä toteutetaan myös muissa kirkoissa, mutta evankelis-luterilaisen kirkon maantieteellisen ja taloudellisen merkityksellisyyden vuoksi toimintaedellytysten tarkastelussa keskitytään nimenomaisen kirkon tuottamaan nuorisotyöhön. Vakiintuneita evankelis-luterilaisen kirkon nuorisotyön muotoja ovat rippikoulu- ja isostoiminta, leirit ja retket, pienryhmätoiminta ja yhteistyö koulujen ja oppilaitosten kanssa ⁵.

Evankelis-luterilaisella kirkolla on laajasti mahdollisuuksia toimia yhteistyössä koulujen ja oppilaitosten kanssa. Lisäksi nuorilla on aiempaa aktiivisempi mahdollisuus osallistua seurakuntien päätöksentekoon nuorten vaikuttajaryhmien

kautta. Valmistella on myös nuorten paremmat mahdollisuudet vaikuttaa kirkon yhteisiin strategioihin⁶.

Rippikoulu on kirkkojärjestyksessä (657/2023) määritelty kirkon nuorisotyön osa, kun taas muu nuorisotyö ei ole samalla tavoin säädelty. Kirkkojärjestys sisältää säännökset liittyen muun muassa kirkon toimintaan⁴⁹. Edelleen rippikoulutoiminnan merkitys on keskeinen seurakuntien nuorisotyölle. Rippikoulutoiminnan vahvuus on sen kyky tavoittaa kolme neljäsosaa 15-vuotiaiden ikäluokasta ja sitä kautta kirkkoon liittyy aiempaa enemmän nuoria. Palaute ja nuorten omat kokemukset rippikoulusta ovat erittäin myönteisiä⁶.

Nuorisolaki (1285/2016)

Nuorisolaissa säädetään nuorisotyön ja -toiminnan edistämistä ja nuorisopolitiikasta sekä niihin liittyvistä valtionhallinnon ja kunnan vastuusta ja yhteistyöstä sekä valtionrahoituksesta (1 §)⁷.

Nuorisolaki pähkinänkuoressa

- Tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja (2 §)
- Valtion tehtävänä on tukea nuorisotyötä ja -toimintaa valtakunnallisesti (4 §), ja kunnilla on velvollisuus huolehtia paikallisesta nuorisotyöstä (8 §)
- Valtio rahoittaa monipuolisesti nuorisotyötä; valtionosuuksina (16 §) ja -avustuksina kunnille (20 §, 21 §, 22 §) ja avustuksena valtakunnallisille järjestöille (18 §)

Lähde: Valtionkonttori ja OKM

Nuorisotyön valtionrahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa nuorisotoimintaa nuorisotyötä ja -politiikkaa valtion talousarvion määrärahoista. Määrärahat ja niiden painotukset nuorisotoiminnan eri toimijoille vaihtelevat hallituskauden mukaan. Valtaosa ministeriön rahoituksesta maksetaan valtionavustuksina ja pieni osa valtionosuuksina⁸.

Valtion nuorisotyöhön suunnattuja määrärahoja saavat valtakunnalliset nuorisotoiminnan järjestöt sekä kunnallinen nuorisotyö valtionosuuksina ja valtionavustuksina. Järjestöjen rahoitus on valtionavustusta, kun taas kunnallisen nuorisotyön rahoitus koostuu sekä valtionosuuksista että -avus-

tuksista. Valtionosuudet kohdistetaan kuntien nuorisotoimintaan ja valtionavustukset kohdistetaan lähinnä etsivään nuorisotyöhön ja nuorten työpajatoimintaan.

Ministeriö myöntää sekä valtakunnallisia että paikallisia ja alueellisia avustuksia. Valtakunnalliset avustukset jakautuvat yleis- ja erityisavustuksiin. Yleisavustuksia säätelee nuorisolaki (1285/2016), minkä mukaan niitä voidaan myöntää vain valtionapukelpoisiksi hyväksytyille toimijoille. Erityisavustukset eivät edellytä ennalta hyväksyttyä valtionapukelpoisuutta, ja ne on tarkoitettu valtakunnallisen ja/tai kansainvälisen nuorisotyön ja -politiikan kehittämishankkeisiin⁹.

Nuorisotyölle myönnettiin valtion määrärahoista yhteensä lisäyksineen 71 miljoonaa euroa vuonna 2025. Verrattuna vuoteen 2015, laskua on ollut noin 3,7 miljoonaa euroa. Kun verrataan viimeisen viiden vuoden ajalta, nuorisotyön määrärahat ja niiden lisäykset ovat olleet laskusuunnassa vuodesta 2022 lähtien.

Nuorisotyön valtionavustusten määrärahojen jakautumisen painotukset ovat vaihdelleet jonkin verran viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kehityksen vertailu antaa myös suuntaa siitä, mitä tulevaisuudessa mahdollisesti painotetaan.

Tarkasteltaessa nuorisotyön valtion rahoituksen määrärahoja, saadaan selville, että tiettyjä nuorisotoimintajohdon painotettu rahoituksen määrän lisääntyessä, kun taas osan toimijoiden rahoitusta on vähennetty. Tarkastelu on tehty kymmenen vuoden ajanjaksolla verraten vuoden 2015 ja 2025 määrärahoja keskenään. Kiinnostavimpia huomioita on se, että nuorisotyön ja -politiikan toimeenpanoon, kehittämiseen ja arviointiin sekä kansainväliseen yhteistyöhön osoitettu valtionavustus on vähentynyt merkittävästi vuodesta 2015 verrattuna vuoteen 2025. Avustukset ovat vähentyneet myös nuorisokeskuksia kohtaan.

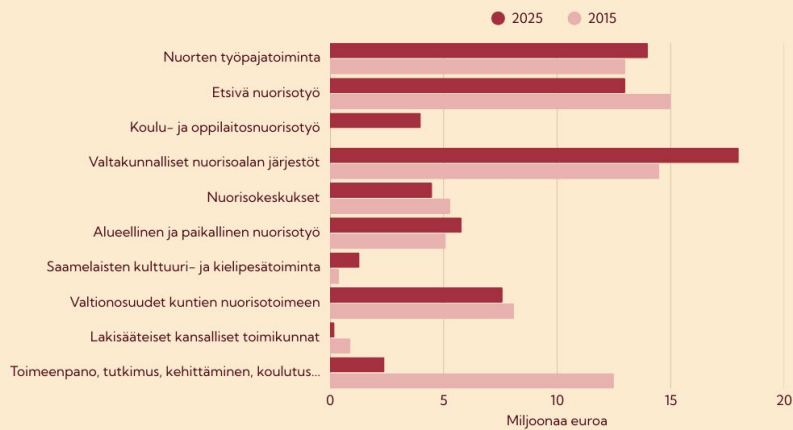
Koulu- ja oppilaitosyhteistyö on uusi rahoituksen kohde verrattuna kymmenen vuoden takaiseen nuorisotyön valtion rahoitukseen. Vuoden 2025 nuorisotoiminnan määrärahoista kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävä nuorisotyö sai rahoitusta 4 miljoonaa euroa. Lisäksi saamelaisen kulttuuri- ja kielitoiminnan avustukset ovat nousseet merkittävästi vuosien 2015 ja 2025 välillä.

Nuorisotyön valtionavustusten määrärahat ja niiden lisäykset vuosina 2019–2023

Kuvaaja 3: Nuorisotyön valtionavustusten määrärahat ja niiden lisäykset vuosina 2019–2023

Nuorisotyön valtionavustusten kohdentuminen nuorisoalan toimijoille

Kuvaaja 4: Nuorisotyön valtionavustusten kohdentuminen nuorisoalan toimijoille. Vertailussa vuodet 2015 ja 2025^{10,11}.

Nuorisoalan rahoitus

Rahoitus on yksi keskeisistä nuorisoalan toimintaedellytyksistä. Rahoitus mahdollistaa nuorisoalan järjestöjen, kunnallisen nuorisotyön ja kirkon nuorisotyön toiminnan ylläpidon ja kehittämisen.

Nuorisoalan toimijoiden rahoituksen muodot ovat monipuolisia ja koostuvat eri lähteistä toimijoiden välillä. Toimijoilla voidaan sanoa olevan perusrahoitus, joka on nuorisoalan järjestöillä usein valtion rahoitus, kunnallisessa nuorisotyössä kunnan oma rahoitus ja seurakuntien nuorisotyössä kirkollisveron kautta kerätyt jäsenmaksut. Perusrahoituksen lisäksi toimijat voivat hakea muuta julkista tai yksityistä rahoitusta esimerkiksi hankerahoituksen tai varainhankinnan muodossa.

Valtakunnalliset järjestöt

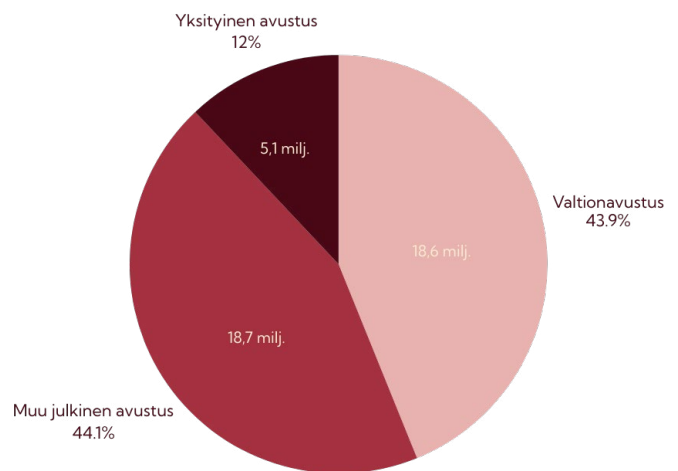
Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt voivat olla joko järjestöjä tai säätiöitä. Tämän raportin yhteydessä puhutaan järjestöistä, koska keskeinen rahoittaja, opetus- ja kulttuuriministeriö käyttää tätä termiä.

Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt ovat joko nuorisojärjestöjä, nuorisotyötä tekeviä järjestöjä tai nuorisotyön palvelujärjestöjä. Valtionapukelpoisuus on ehtona siinä, että valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt voivat hakea ja saada opetus- ja kulttuuriministeriön yleisavustusta. Kelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminta ja sen luomat mahdollisuudet nuorisotyön ja -toiminnan kannalta. Edellytykset valtionapukelpoisuuteen määritellään nuorisolaissa (1285/2016). Valtionapukelpoisia valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä oli yhteensä 87 vuoden 2024 elokuussa^{12, 13}.

Valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen rahoitus koostuu perinteisesti opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä yleisavustuksesta, muista julkisista avustuksista, kuten STEAn, kuntien ja muiden ministeriöiden rahoituksista sekä yksityisistä avustuksista, kuten säätiöiden ja rahastojen myöntämistä hankerahoituksista.

Yleisavustukset

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtionapukelpoisille nuorisoalan järjestöille yleisavustusta vuosittain. Järjestöjen saamat yleisavustukset ovat harkinnanvaraisia ja niiden myöntäminen perustuu nuorisolakiin ja valtioneu-

Kuvaaja 5: Valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen rahoituksen muodot vuonna 2023¹⁴

voston asetukseen. Valtionavustuksen määrään vaikuttaa järjestön toiminnan laatu, laajuus, yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä järjestön taloudenhoito. Lisäksi yleisavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminta yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja nuorten osallisuuden edistämisen näkökulmista¹⁵.

Valtionavustuksen hakemusta tehdessä tärkeää on laatia selkeä toimintasuunnitelma ja realistinen talousarvio. Jos avustus myönnetään, liittyy sen käyttöön käyttöehtoja ja -rajoituksia. Avustuksen käyttöajan jälkeen tulee opetus- ja kulttuuriministeriöön toimittaa yleisavustusselvitys, josta ilmenee talous- ja tuloksellisuusraportointi. Selvityksessä tulee lisäksi kertoa miten ja mihin avustus on käytetty, ja kuinka tavoitteet ovat toteutuneet⁵⁰.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa avustusten käyttöä tuloksellisuuden, tarkoituksenmukaisuuden ja vaikutusten näkökulmista. Avustusta saa käyttää vain käyttötarkoituksen mukaisiin hyväksytyihin kustannuksiin¹⁶.

Ministeriön yleisavustusten hakuehdot ja raportointivaatimukset ovat vuosien varrella tiukentuneet ja tarkentuneet. Ministeriö edellyttää järjestöiltä nykyään aiempaa yksityiskohtaisempaa toiminnan suunnittelua ja seurantaa. Verratessa esimerkiksi vuosien 2009, 2014 ja 2023 yleisavustusselvityksiä, raportoinnin rakenne on muuttunut selkeämmäksi ja yhtenäisemmäksi. Tämä parantaa vertailtavuutta, mutta lisää samalla myös hallinnollista työtä järjestöille.

Valtaosa valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen yleisavustuksista kohdistuu pieniin summiin; yli puolet kaikista tuista jäi alle 100 000 euron¹⁴. Suuri osa nuorisoalan järjestökentästä toimii suhteellisen pienimuotoisesti ja on riippuvainen melko rajallisista julkisista resursseista. Samalla korostuu pienavustusten merkitys järjestöjen toiminnan edellytysten ja jatkuvuuden kannalta.

Valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen yleisavustussummat kasvoivat vuoteen 2020 saakka, mutta sen jälkeen kehityksessä on ollut havaittavissa hienoista laskusuuntaa. Vuosien 2018 ja 2019 välisen merkittävän avustussumman kasvua selittää valtion omistaman Veikkaus Oy:n noiden vuosien ennätyskelliset tuotot, mikä johti myös nuorisoalan järjestöjen avustusten kasvuun. Ennen vuonna 2024 tehtyä lakimuutosta Veikkauksen tuotot ohjattiin korvamerkittynä suoraan valtionavustusten kautta muun muassa nuorisoalan järjestöille. Vuodesta 2024 alkaen Veikkaus Oy:n tuotto käytetään ilman ennalta määriteltyjä käyttökohteita valtion talousarvion menojen mukaisesti⁵².

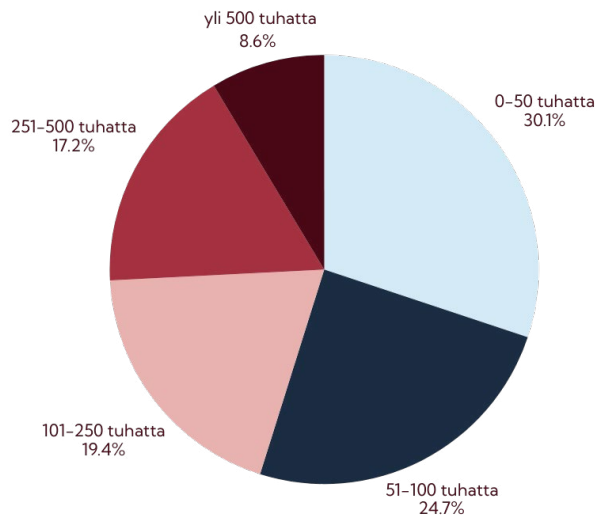
Muut julkiset avustukset

Järjestöt voivat opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän yleisavustuksen lisäksi saada myös muuta julkista rahoitusta. Näistä keskeisimpiä ovat opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustukset, muiden ministeriöiden avustukset sekä STEAn ja kuntien avustukset.

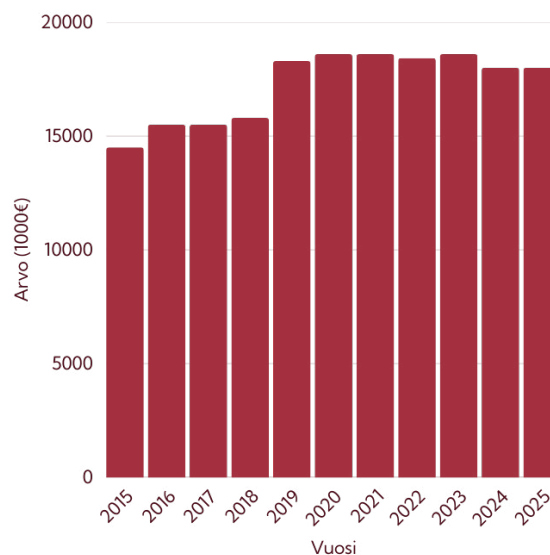
Lisäksi nuorisoalan järjestöjä rahoittaa Euroopan unioniin kytköksissä olevat tahot. Opetushallituksen hallinnoimat EU:n nuoriso-ohjelmat ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR) avustavat kansainvälistä nuorisotyötä ja -toimintaa.

Nuorisotyötä ja -toimintaa toteuttavien järjestöjen keskeisiin rahoituksen muotoihin on kohdistettu viime vuosien aikana leikkauksia. Näistä keskeisimpänä on STEAn avustusten määrärahoihin jo kohdistuneet tai kohdistuvat leikkaukset^{17,18}. Lisäksi nuorisotyötä tekevät järjestöt saavat kuntien nuorisotoimesta avustuksia. Yhteensä avustusta jaettiin noin 10 miljoonaa euroa vuonna 2024. Yleisesti avustusten määrä on pysynyt nimellisesti samana kymmenen vuoden ajan, mutta niiden todellinen arvo on laskenut johtuen inflaatiosta, palkkakustannusten noususta ja yleisestä hintatason kehityksestä. Jotta avustus säilyttäisi arvonsa, sen tulisi kasvaa noin 2–3 prosenttia vuosittain¹⁹.

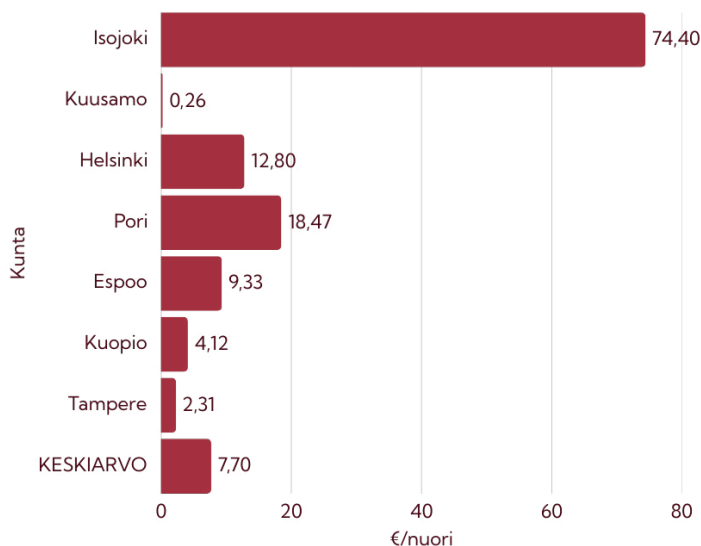
Kuntien nuorisotoimet tukivat vuonna 2023 kunnassa nuorisotyötä tekeviä järjestöjä keskimäärin 7,7 eurolla yhtä nuorta kohden. Suurin euromäärä yhtä alle 29-vuotiasta asukasta kohden oli Isojoella ja pienin Kuusamossa²⁰.

Kuvaaja 6: Nuorisoalan järjestöjen yleisavustussummien osuudet vuonna 2023. Yleisavustusta sai kyseisenä vuonna 93 valtakunnallista nuorisoalan järjestöä¹⁴

Kuvaaja 7: Valtakunnallisille nuorisoalan järjestöille myönnetty yleisavustusten määrärahat vuosina 2015–2025^{14,11}

Kuvaaja 8: Kuntien myöntämät avustukset järjestöille euromääränä yhtä nuorta kohden – Isojoki suurimpana ja Kuusamo pienimpänä euromääränä nuorta kohden. Keskiarvo kaikista kunnista (82,5%)²⁰

Rahoittaja	Avustuksen tyyppi	Käyttötarkoitus	Huomioitavaa
OKM:n erityisavustukset	Valtion erityisavustus	Nuorisotyön- ja toiminnan kehittämishankkeet	Rahoituksen taso vaihtelee vuosittain valtion talousarvion mukaan
STEA	Toiminta- ja hankeavustukset	Erityistä tukea tarvitsevien nuorten hyvinvoinnin edistäminen	Määrärahoihin 10 milj. euron lisäleikkaus
Kunnat	Toiminta-avustukset	Nuorten osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden edistäminen	10,7 milj. euroa (2023). Keskimääräinen euromäärä yhtä nuorta kohden 7,7€.
OPH: EU:n nuoriso-ohjelmat	Erasmus+ tai Euroopan solidaarisuusjoukot	Kansainvälisyyttä ja aktiivista kansalaisuutta edistävät hankkeet	Monipuolisia mahdollisuuksia nuorille, nuorisotyöntekijöille ja organisaatioille. Rahoitus yhteensä 9,3 milj. euroa vuonna 2024.
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	EU-hankerahoitus	Kehittämishankkeet; työllisyys ja työllistymisedellytykset	EU ei rahoita hankkeita yksin, vaan vaatii kansallisen julkisen rahoituksen.

Taulukko 2: Valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen julkisen sektorin rahoituksen muita muotoja ^{32, 33, 44}

Yksityiset avustukset

Yleisavustusten ja muiden julkisten avustusten lisäksi valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt voivat hakea toiminnan toteuttamiseen yksityistä avustusta. Yleisimmät yksityisen avustuksen rahoittajat ovat säätiöt ja rahastot. Yksityiset avustukset ovat pienin valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen rahoituksen muoto kattaessaan 12 prosenttia järjestöjen rahoituksesta¹⁴. Yleisavustusten ollessa laskussa ja muuhun julkiseen rahoitukseen kohdistuessa leikkauksia, on syytä pohtia yksityisten avustusten merkityksen korostumista nuorisotyötä tekeville järjestöille.

Nuorisotyötä rahoittava Ur-lus-säätiö sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä hankkeita rahoittavat Brita Maria Renlundin säätiö ja Lotta Svärd Säätiö nostivat kaikki esille nuorisoalan järjestöihin kohdistuvan rahoituksen epävarmuuden. Kaikissa kolmessa säätiössä nuorisotyön sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien hankkeiden rahoitus ja hakemusmäärät olivat kasvaneet merkittävästi viime vuosien aikana²¹⁻²³. Esimerkiksi Brita Maria Renlundin säätiön osalta lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien hankkeiden hakemusmäärät kasvoivat 20% vuosien 2023 ja 2024 välillä²¹.

Säätiöiden rahoitus on merkityksellisessä osassa nuorisoalan järjestökentällä. Lähes neljäsosa nuorisoalan järjestöistä pitää tärkeimpänä rahoituksen lähteenä säätiöiden myöntämiä avustuksia. Lisäksi 41 prosenttia järjestöistä nimesi ne toiseksi tärkeimmäksi rahoituksen lähteeksi².

EU:n nuoriso-ohjelmat

EU:n nuoriso-ohjelmat ovat Opetushallituksen hallinnoimaa hankerahoitusta ja -toimintaa, jonka tarkoitus on kansainvälisyyden kautta tarjota mahdollisuuksia nuorille, nuorten parissa toimiville ja organisaatioille. Rahoitusta voi hakea kaikki nuorisoalalla toimivat organisaatiot, kuten järjestöt, kunnat ja seurakunnat. Hankerahoitus tuo lisäarvoa nuorisoalan organisaatioiden järjestämään toimintaan, mutta eivät korvaa perusrahoitusta.

Vuosittain EU:n nuoriso-ohjelmat tarjoavat Erasmus+ - ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmien kautta hanke- rahoitusta nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen. Hanke-

rahoituksen lisäksi Opetushallitus rahoittaa nuorisoalan tekijöiden koulutuksia (TCA/NET). Näissä tapauksissa järjestäjämaa maksaa koulutuksen ja kansalliset toimistot maksavat koulutukseen osallistuvat nuorisoalan tekijät. Vuositasolla näihin koulutuksiin osallistuu Suomesta noin 300–400 nuorisotyöntekijää. Lisäksi Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanovirastosta (EACEA) voi hakea keskitettyä rahoitusta EU:n nuoriso-ohjelmiin liittyen.

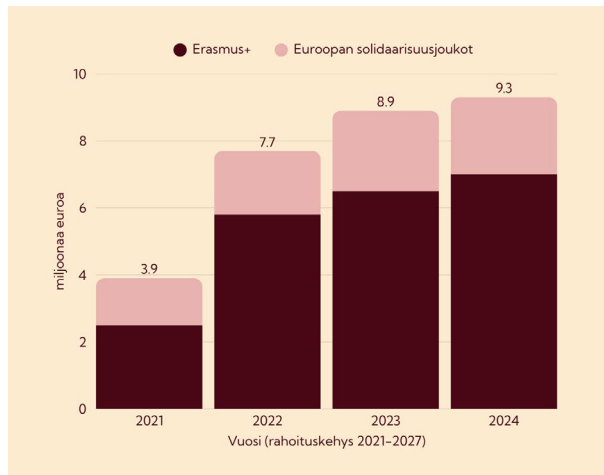
EU:n nuoriso-ohjelmat ovat joiltakin osin alihyödynnetty väline suomalaisessa nuorisotyössä. Toiveena on, että suomalaisessa nuorisotyössä osattaisiin täysimittaisesti hyödyntää nuoriso-ohjelmien tarjoamat mahdollisuudet.

Opetushallituksen Nuoriso-, kulttuurin ja liikunnan kansainvälistymispalveluiden yksikön päällikkö Mari Ahonen-Walker ajattelee, että nuoriso-ohjelmat tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia nuorille ja nuorisotyölle, ja niiden avulla pystytään vahvistamaan kansalaisyhteiskuntaa, yhdenvertaisuutta ja demokratiaa. Rahoituksen lisäksi ohjelmat tarjoavat uusia työmenetelmiä ja -välineitä, jotka kehittävät suomalaista nuorisotyötä.

Rahoitus on kehittynyt tasaisesti nykyisen ohjelmakauden (2021–2027) aikana. Vuonna 2024 EU:n nuoriso-ohjelmien kokonaisrahoitus oli 9,3 miljoonaa euroa. Vuoden 2021 ja 2022 merkittävää rahoituksen kasvua selittää vuoden 2021 ohjelmanvaihdos, jolloin oli normaalista poiketen vähemmän hakukierroksia. Lisäksi koronan vaikutukset näkyivät vielä samaisena vuonna. Samaan aikaan rahoituksen kasvun kanssa sekä hakemusmäärät että myönteiset päätökset ovat kasvaneet

merkittävästi nuoriso-ohjelmien osalta.

Vaikka hankkeiden keskiössä on kansainvälisyys, voi hanketoiminta olla myös paikallista, esimerkiksi Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelman solidaarisuushankkeet, joissa nuoret itse suunnittelevat ja toteuttavat solidaarisuuden ja yhteenkuuluvuuden edistämiseen liittyviä hankkeita paikallisella tasolla. Solidaarisuushankkeet ovat usein pienimuotoisia, keskimäärin noin 10 000 euron hankkeita. Hankerahoitus voi olla myös pidempikestoisempaa, esimerkiksi Erasmus+ -ohjelman kumppanuushankkeet, jotka ovat kestoltaan vähintään kahden vuoden kehittämishankkeita. Kumppanuushankkeita voidaan kuitenkin toteuttaa myös pienimuotoisemmin⁴⁴.

Kuvaaja 9: EU:n nuoriso-ohjelmien rahoituksen kehittyminen vuosina 2021–2024^{44,45}

Kuvaaja 10: EU:n nuoriso-ohjelmien hakemusmäärien ja myönnettyjen päätösten kehittyminen vuosina 2021–2024⁴⁸

Kunnallinen nuorisotyö

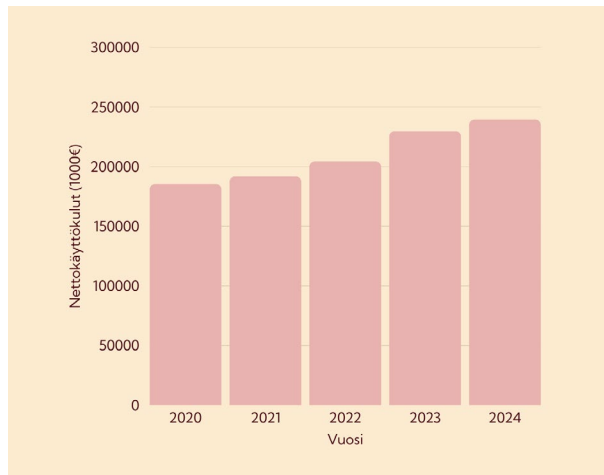
Kunnallisen nuorisotyön valtion rahoitus on peräisin kahdesta lähteestä, valtionosuuksista ja valtionavustuksista. Valtionosuus kattaa osan kunnan nuorisotyön kustannuksista ja se määräytyy vuosittain valtion talousarviossa asetettujen rajojen puitteissa. Valtionosuuden suuruus lasketaan kunnan alle 29-vuotiaiden asukkaiden määrän perusteella käytettävän yksikköhinnan mukaan. Määrät vaihtelevat siten kuntien välillä, koska kunnat ovat väestömäärältään hyvin erisuuruisia²⁴.

Kunnallisen nuorisotyön valtionosuuden tämän hetkisenä laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 15 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden. Laskennallisen perusteen vuoksi kunta ei saa tätä määrää rahaa nuorta kohden, mutta se toimii peruslähtökohtana kuntien nuorisotyön valtionosuuksien suuruuksien arvioinnissa¹⁰. Myönnettävän valtionosuuden määrä on 29,7 prosenttia kuntien laskennallisen perusteen määrästä. Talousarvion rajoitusten vuoksi kunnille maksettava todellinen osuus oli vuonna 2024 4,46 euroa yhtä nuorta kohden⁴.

Valtionosuuksien lisäksi kunnat saavat valtionavustusta, joka niin ikään jaetaan valtion talousarvion rajojen puitteissa. Valtionavustuksella rahoitetaan monipuolisesti kunnallista nuorisotyötä, kuten nuorten työpajatoimintaa, etsivää nuorisotyötä, nuorisoalan alueellisen ja paikallisen toiminnan kehittämistä, koulunuorisotyötä sekä lasten ja nuorten paikallista harrastustoimintaa. Kuntien nuorisotyön valtionavustukset ovat erityisavustuksia, joita myöntää aluehallintovirasto⁴.

Muihin kuntien tarjoamiin palveluihin verrattuna nuorisotoimen nettokäyttökulut eivät ole merkittävässä osassa kuntien kokonaismenoissa. Esimerkiksi liikunnan ja ulkoilun nettokäyttökulut olivat koko maan tasolla 4,9 %, kun taas kuntien käyttämä osuus nuorisotoimintaan oli 1,4 prosenttia kuntien käyttämästä nettokäyttökulujen kokonaissummasta vuonna 2024. Vuonna 2020 vastaava luku oli 0,54 prosenttia. Kuntien nuorisotoimen nettokäyttökulut ovat siis kasvaneet tasaisesti viimeisen viiden vuoden aikana. Samalla myös keskimääräinen euromäärä yhtä alle 29-vuotiasta nuorta kohden on kasvanut²⁵.

Esimerkiksi Helsingissä nuorisotoimen osuus nettokäyttökuluista oli vuonna 2024 kahden prosentin luokkaa, kun vielä vuonna 2022 osuus oli alle yhden prosentin. Myös Tampereella nuorisotoimen nettokäyttökuluissa on ollut merkittävää kasvua viime vuosien aikana. Pienempien kuntien kohdalla on vaihtelua nettokäyttökulujen kehityksessä. Vaikka nuorisotoimen prosentuaalinen osuus kunnan kokonaismenoista on Kouvolassa kasvanut merkittävästi vuosien 2022 ja 2024 välillä, ovat nuorisotoimen nettokäyttökulut todellisuudessa hieman laskeneet. Kuusamossa puolestaan sekä prosentuaalinen osuus että nettokäyttökulut ovat kasvaneet hieman samalla ajanjaksolla^{25,46}.

Kuvaaja 11: Kuntien nuorisotoimen nettokäyttökulut vuosina 2020–2024²⁵

Kuvaaja 12: Keskimääräinen euromäärä jokaista alle 29-vuotiasta kohden vuosina 2020–2024²⁵⁻²⁷

Kirkon nuorisotyö

Evankelis-luterilainen kirkko saa opetus- ja kulttuuriministeriöltä valtion rahoitusta, jolla hoidetaan kirkolle laissa säädettyjä yhteiskunnallisia tehtäviä. Rahoitus myönnetään vuosittain kirkon keskusrahastolle, jota kautta sitä jaetaan eteenpäin seurakunnille ja seurakuntayhtymille. Lakisäateisten yhteiskunnallisten tehtävien lisäksi kirkolla on sosiaalisia palveluja, minkä alle nuorisotyö ja rippikoulu-toiminta kuuluu^{28,29}.

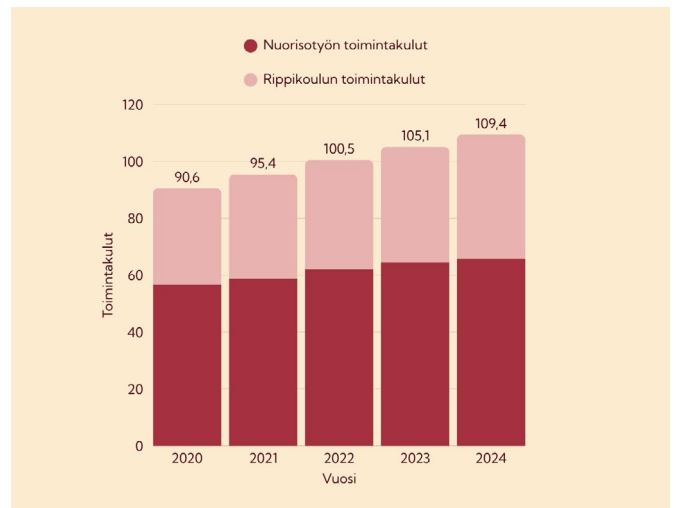
Kirkon nuorisotyössä tuetaan nuorten ja heidän perheidensä parissa tapahtuvaa kristillistä kasvatusta. Kirkon nuorisotyön rahoitus muodostuu kirkon jäsenten jäsenmaksuista, jotka kerätään kirkollisveuroina. Lisäksi rahoitus koostuu lahjoituksista ja varainhankinnasta sekä pienissä määrin yhteiskunnan tuesta liittyen erilaisiin hankkeisiin ja projekteihin, jotka tehdään yhteistyössä muiden nuorisoalan toimijoiden kanssa⁶.

Kirkon nuorisotyön toimintakulut olivat vuonna 2024 65,8 miljoonaa euroa. Lisäksi rippikoulun toimintakulut olivat samaisena vuonna 43,6 miljoonaa euroa. Yhteensä nuorisotyön ja rippikoulun toimintakulut olivat 109,4 miljoonaa euroa³⁰. Sekä nuorisotyön että rippikoulun toimintakuluihin oli tullut menneeseen vuoteen verrattuna pientä kasvua, yhteensä hieman yli neljä prosenttia.

Alla oleva pylväsdiagrammi kuvaa nuorisotyön ja rippikoulun toimintakulujen kehitystä vuosien 2020 ja 2024 välillä. Vuosien 2020 ja 2021 välillä tilastointi on muuttunut, ja vuodesta 2021 alkaen nuorisotyön alle on kuulunut myös varhais- ja erityisnuorisotyö.

Viime vuosien aikana kirkon nuorisotyön rahoitus on säilynyt lähes ennallaan. Evankelis-luterilaiselle kirkolle suunnattu valtion rahoitus yhteiskunnallisten tehtävien hoitamiseen on ollut kuitenkin laskussa viime vuosina. Kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin asetettua lakia muutettiin vuonna 2024. Muutoksen seurauksena kirkon rahoitusta leikataan pysyvästi 19,6 miljoonalla eurolla vuodesta 2025 alkaen, mikä vastaa 17,2 prosentin vähennystä. Yhteiskunnallisten tehtävien hoitamiseen kohdistuvilla leikkauksilla on siten vaikutusta myös seurakuntien toimintaan ja niiden nuorisotyöhön^{6,31}.

Kuvaaja 13: Seurakuntien nuorisotyön ja rippikoulun toimintakulut vuosina 2020–2024³⁰

Nuorisoalan tekijät

Nuorisoalan tekijät ovat keskeisessä asemassa nuorisotyön toteutumisessa. Palkatun henkilöstön osaaminen nuorten hyvinvoinnin edistämiseen rakentuu ennen kaikkea koulutuksen kautta. Alan koulutusmahdollisuudet, koulustaustat sekä henkilötyövuosien määrät ja niiden muutokset valaisevat osaltaan nuorisoalan toimintaedellytyksiä.

Vaikka nuorisoalan työtehtävät, koulustaustat ja työntantajat eroavat toisistaan, alaa yhdistää yhteinen tavoite; nuorten hyvinvoinnin ja kasvun tukeminen. Alan kestävyys- ja turvaaminen edellyttää, että myös koulutus ja resurssit vahvistavat tätä tehtävää eri sektoreilla.

Eri sektoreiden tekijöiden välinen yhteistyö on niin ikään keskeinen toimintaedellytys. Yhteistyötä pidetään tärkeänä ja merkityksellisenä toiminnan toteutumisen ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen kannalta. Lähes 85 prosenttia nuorisoalan järjestöistä pitää merkittävänä yhteistyökumppanina muita kolmannen sektorin toimijoita. Lisäksi lähes 70 prosenttia järjestöistä pitää kouluja ja oppilaitoksia yhtenä merkittävimpinä yhteistyökumppanina.

Niin ikään nuorisoalaa rahoittavat tahot painottavat yhteistyön merkitystä. Säätiöt näkevät yhteistyön merkityksen sekä rahoituksen että toiminnan näkökulmista. Brita Maria Renlundin säätiö haluaa panostaa monialaiseen yhteistyöhön ja näkee, että sillä tavoin voidaan saada aikaan vaikut-

tavia muutoksia. Säätiön mukaan aito halu edistää nuorten hyvinvointia yhdistettynä ammattitaitoon luovat hyvän pohjan muutokselle²¹. Niin ikään Urlus-säätiö pitää hyvin tärkeänä sitä, että säätiö tapaa säännöllisesti rahoitettavia kohteita, kuten järjestöjen hankepaikkoja²².

Järjestöt

Kokonaisuudessaan suomalaisen järjestökentän tekijät koostuvat palkkatyötä tekevistä henkilöstöstä ja vapaaehtoistyöntekijöistä. Noin viisi prosenttia Suomen henkilötyömäärästä tehdään järjestöissä. Suomalaiset järjestöt toimivatkin suurilta osin vapaaehtoisvoimin³⁴.

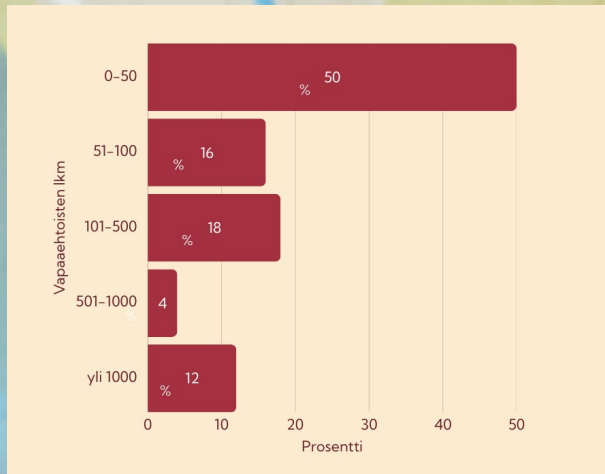
Järjestöjen toimintakentän keskeinen, tekijöitä määrittelevä piirre on vapaaehtoistoiminta. Palkattu henkilöstö ja vapaaehtoistoiminta toimivat tiiviisti yhdessä palkatun henkilöstön tukiessa ja luodessa toimintaedellytyksiä vapaaehtoisille. Järjestöjen ammatillistumista on kritisoitu sillä, että järjestöjen toiminnan tulisi perustua enemmän vapaaehtoistyöhön ja vähemmän julkiseen rahoitukseen. Toisaalta palkatun henkilöstön merkitys vapaaehtoistoiminnan kannalta on keskeinen. Ilman palkatun henkilöstön asiantuntijuutta ja tukea vapaaehtoistoiminnan järjestäminen voi hankaloitua³⁵.

Nuorisoalan järjestöjen työntekijöiden henkilötyövuosista ei ole kootusti saatavilla olevia tietoja, sillä järjestökentällä ei ole vakiintuneita tehtävänimikkeitä, eikä raportointikäytäntöjä tähän liittyen. Työntekijöiden määrät nuorisoalan järjestöissä vaihtelevat yksittäisistä henkilöistä useisiin kymmeneen per järjestö. Henkilöstön määrä on kuitenkin viime aikoina vähentynyt samassa suhteessa järjestöihin kohdentuneiden leikkausten kanssa. Palkatun henkilöstön lisäksi nuorisoalan järjestökentällä työskentelee arvion mukaan yli 50 000 vapaaehtoista. Puolessa nuorisoalan järjestöistä vapaaehtoisten määrä on alle 50, kun taas yli tuhat vapaaehtoista on 12 prosentissa järjestöistä⁴³. Useat nuorisoalan järjestöt ilmaisevat huolensa vapaaehtoisten määrän vähenemisestä ja vaikeudesta löytää uusia vapaaehtoisia toimintaan mukaan².

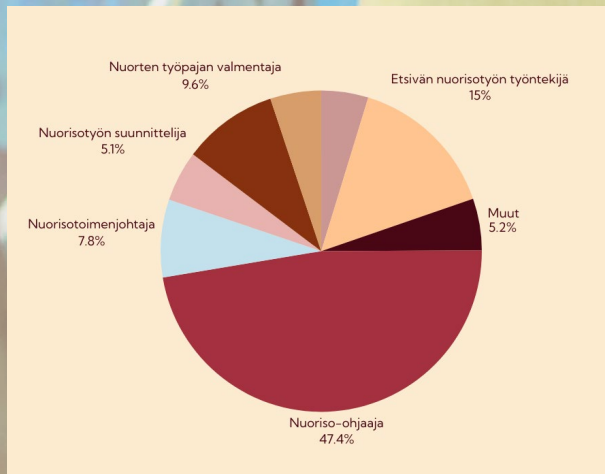

Kuvaaja 14: Nuorisoalan järjestöjen merkittävimmät yhteistyökumppanit vuonna 2024²

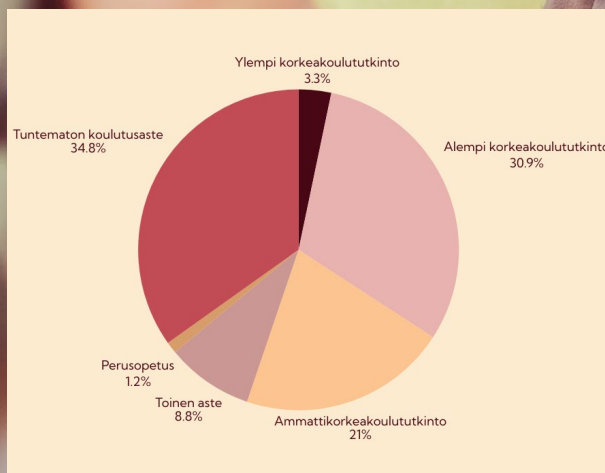
Nuorisoalan järjestöjen henkilöstön koulustaustat voivat olla hyvin moninaisia ja riippuvat järjestöjen toiminnan muodoista ja rakenteista. Myös nuorisojärjestöissä, samoin

Kuvaaja 15: Nuorisoalan järjestöjen vapaaehtoisten määrä prosentteina vuonna 2024⁴³

Kuvaaja 16: Henkilötyövuodet nimikkeittäin vuonna 2024. Henkilötyövuosien tiedot sisältävät päätoimiset (vakituiset ja määräaikaiset) työntekijät ja ostopalvelun henkilötyövuodet³⁶.

Kuvaaja 17: Seurakuntien nuorisotyöntekijöiden määrä ja koulutustaustat henkilötyövuosina mitattuna vuonna 2024³⁰

kuin nuorisosalalla yleisesti, työskentelee paljon esimerkiksi yhteisöpedagogeja ja sosionomeja.

Kunnallinen nuorisotyö

Kunnallisessa nuorisotyössä työskentelee laaja joukko ammattilaisia eri koulutustaustoilla ja tehtävänimikkeillä. Yleisin tehtävänimike on nuoriso-ohjaaja, johon voi koulutautua esimerkiksi kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnolla. Vuonna 2024 nuoriso-ohjaajia oli henkilötyövuosina mitattuna 1534,7 henkilötyövuotta, mikä on lähes puolet kaikesta kunnallisesta nuorisotyöstä. Muita yleisiä tehtävänimikkeitä ovat etsivän nuorisotyön työntekijä, nuorten työpajan valmentaja ja nuorisotoimenjohtaja, joihin kouluttaudutaan usein alemmalla tai yleisemmällä korkeakoulututkinnolla.

Vuonna 2024 kunnallisessa nuorisotyössä tehtiin 3234,6 henkilötyövuotta, mikä on 25,1 vuotta enemmän kuin vuonna 2023 36. Tämä vastaa alle yhden prosentin kasvua. Samaan aikaan kunnat raportoivat nuorisotyön eri palveluiden saatavuuden hieman parantuneen lähes kaikilla osa-alueilla. Henkilötyövuosien ja palveluiden saatavuuden kehitys eivät kuitenkaan kulje täysin rinnakkain. Vaikka henkilötyövuosien kasvu on ollut maltillista, on palveluiden kattavuus silti laajentunut.

Henkilötyövuosien määrä vaihtelee paljon suurten ja pienten kuntien välillä. Kuntakohtaisesti eniten henkilötyövuosia tehtiin luonnollisesti suurissa kaupungeissa. Vuonna 2024 henkilötyövuosien määrä oli korkein Helsingissä, 420,4. Myös muissa suurissa kaupungeissa tehtyjä henkilötyövuosia on huomattavasti enemmän kuin pienissä kunnissa. Esimerkiksi Tampereella henkilötyövuodet ovat olleet kasvussa useamman vuoden ajan. Vuonna 2024 Tampereella tehtiin 115 henkilötyövuotta, mikä on kasvua 22,3 prosenttia verrattuna vuoteen 2022^{36,38}. Esimerkiksi Kouvolassa tehtiin vuonna 2024 28 henkilötyövuotta. Vähiten nuorisotoimen henkilöstöä oli 0,1 henkilötyövuoden verran yhdessä kunnassa vuonna 2024⁴⁷.

Kirkon nuorisotyö

Kirkon nuorisotyötä tekevät ammattilaiset ovat osa nuorisosalaa. Työ perustuu kristilliseen arvopohjaan ja nuoria osallistamaan otteeseen. Yleisin tehtävänimike on seurakunnan nuorisotyönohjaaja, johon kouluttaudutaan yleensä ammattikorkeakoulutason kirkon nuorisotyönohjaajakoulutuksen avulla. Koulutus on yleensä yhteisöpedagogi tai sosionomi (AMK), johon sisällytetään teologisia, kirkon ja seurakunnan työhön sekä kirkon kasvatukseen ja nuorisotyöhön liittyviä opintoja. Työn keskiössä ovat rippikoulu, isokoulu, leirit ja vapaaehtoisten tukeminen. Lisäksi nuorisotyönohjaaja toimii yhteistyössä kunnan nuorisotyön, koulujen ja oppilaitosten sekä nuorisosalaa järjestöjen kanssa³⁷.

Vuonna 2024 kirkon nuorisotyössä tehtiin 1043 henkilötyövuotta, mikä on 13 henkilötyövuotta enemmän kuin vuonna 2023³⁰. Tämä vastaa kunnallisen nuorisotyön tapaan alle yhden prosentin kasvua.

Kirkon nuorisotyön haasteena on työntekijöiden määrän lasku, joka johtuu seurakuntien talouspaineista ja jäsenkehityksestä. Huolenaiheena on koulutettujen ja motivoituneiden työntekijöiden löytäminen ja pysyminen kirkon tehtävissä. Epäsäännölliset työajat ja palkkaus voivat vaikuttaa työntekijöiden löytämiseen ja pysyvyyteen⁶.

Vähän yli puolet kirkon nuorisotyöntekijöiden koulutustaustoista ovat joko alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon taseisia koulutuksia. Nämä nimikkeet menevät osin päällekkäin, mutta alempi korkeakoulututkinto pitää sisällään myös yliopistotaseiset kandidaatin tutkinnot.

Nuorisoalan tulevaisuuden näkymät

Nuorisoalan toiminnan toteutumisen edellytyksenä on työntekijöihin, vapaaehtoihin ja rahoitukseen liittyvät resurssit, joihin liittyy erilaisia huolen ja innostuksen aiheita niin nuorisoalan järjestöjen, kunnallisen nuorisotyön kuin myös seurakuntien nuorisotyön keskuudessa.

Järjestöjen toiminnan toteutuminen ja jatkuvuus ovat sidoksissa rahoitukseen, mikä ilmenee järjestöjen näkemyksissä liittyen toimintaedellytysten tulevaisuuteen. Niin ikään säätiöt tunnistavat nuorisoalan järjestöjen rahoituksen epävarmuuden, ja siten yksityisten rahoitusten muotojen merkityksen kasvamisen. Eduskuntapuolueet ovat lähes yhtä mieltä siitä, että mikäli tulevilla vaalikaudella kohdistettaisiin leikkauksia nuorisotyöhön ja nuorten palveluihin, niistä ei tulisi ensisijaisesti leikata, vaan pikemminkin tulisi tarkastella uudelleen rahoituksen jakautumista ja oikeasuhteisuuksia.

Kuntien nuorisotyön rahoituksen tilanne riippuu paljolti kuntien vallitsevasta taloustilanteesta. Suurien ja pienien kuntien välillä on eroja siinä, minkälaista nuorisotyötä pystytään tarjoamaan rahoituksesta ja tekijöistä riippuen. Kuntien nuorisotoimen nettokäyttökulut ovat kasvaneet tasaisesti viime vuosien aikana, mikä osittain kertoo isojen kuntien panostuksesta nuorisotyöhön. Isommissa kunnissa nuorisotoimen nettokäyttökulut ovat kasvaneet merkittävästi viime vuosien aikana.

Pienempien kuntien välillä nettokäyttökulujen kehityksessä on eroja. Joissakin pienemmissä kunnissa nuorisotoimen nettokäyttökulut ovat olleet maltillisessa kasvussa, kun taas osassa kulut ovat olleet laskussa. Nuorisotyön tekijöiden näkökulmasta henkilöstön määrässä henkilötyövuosina ei ole ollut juurikaan kasvua pienten kuntien kohdalla, kun taas suuremmissa kaupungeissa henkilötyövuosien määrä on lisääntynyt.

Kirkon nuorisotyön rahoitus on ollut tasaista viime vuosien aikana. Rahoitukseen kohdistuu kuitenkin pidemmän aikavälin huolia, kun evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten tehtävien hoitamiseen kohdistettua valtionavustusta on leikattu. Lisäksi kirkon nuorisotyön haasteet liittyvät nuorisotyön tekijöiden saatavuuteen ja pysyvyyteen. Kirkon nuorisotyön henkilöstön määrä henkilötyövuosina ei ole kunnallisen nuorisotyön tapaan juurikaan kasvanut. Toiminnan ja nuorten kannalta kirkon nuorisotyöllä on kuitenkin laajasti mahdollisuuksia edistää nuorten hyvinvointia.

Eduskuntapuolueiden näkemyksiä nuorisotyöstä ja sen rahoituksesta

Nuorisoalan rahoitukseen liittyvään kyselyyn vastasi kuusi eduskuntapuoluetta. Puolueet olivat lähes yhtä mieltä siinä, että nuorten hyvinvointia edistävästä nuorisotyöstä ei tule leikata, vaikka tulevilla vaalikaudella olisi painetta jatkaa valtion menojen vähentämistä merkittävästi. Nuorisotyöstä ja nuorten hyvinvoinnista leikkaamista pidetään epäinhimillisenä ja lyhytnäköisenä politiikkana⁴¹.

”Nuorten hyvinvoinnista leikkaaminen on kaikin puolin huonoa ja epäinhimillistä politiikkaa.” Vasemmistoliitto

”Nuorisotyöstä leikkaaminen on lyhytnäköistä politiikkaa.” SDP

”Nuorten hyvinvointiin panostava nuorisotyö on yksi parhaista ennaltaehkäisevistä toimista. Meidän on laajemminkin yhteiskunnassa siirrettävä rahoitusta ennaltaehkäisyyn sen sijaan, että käytämme varat vasta ongelmien hoitamiseen.” RKP

Toisaalta Perussuomalaiset tuovat esille, kuinka tässä maailmantilanteessa kaikkia julkisia menoja on tarkasteltava kriittisesti:

”Julkisen talouden tila on sodan, heikon suhdanteen ja tullipolitiikan takia heikko. Välttämättömien menojen kasvu maanpuolustuksen ja julkisen velan korkomenojen osalta asettaa väistämättömiä rajoitteita rahan käytölle. Tässä tilanteessa kaikkia julkisia menoja on pystyttävä tarkastelemaan kriittisesti.”

Nuorisotyön toimintamuodot

Lähes kaikki vastanneista kuudesta eduskuntapuolueesta ovat sitä mieltä, että kaikki nuorisotyön muodot ovat merkittäviä eikä niitä tulisi asettaa vastakkain. Nuorisotyön toimintamuodot ovat avoin nuorisotyö, kohdennettu ja erityisnuorisotyö, nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa sekä osallisuustoiminta ja yhteiskunnallinen nuorisotyö.

Vasemmistoliitto ei leikkaisi nuorisotyöstä ja nuorten palveluista, vaan kohdistaisi mahdolliset leikkaukset muihin järjestelmiin, kuten yritystukiin tai veroihin. Kristillisdemokraatit mainitsee, että jos nuorisoalasta on leikattava, tulisi se tehdä mahdollisimman oikeudenmukaisesti. KD pitää tärkeänä kaikkia nuorisotyön muotoja, mutta nostaa esille

nuorisjärjestöjen avustusten oikeasuhtaisuuden tarkastelun:

“Jos alasta täytyy leikata, on tärkeää, että leikkaukset koetaan mahdollisimman oikeudenmukaisina. Tällä hetkellä oikeasuhtaisuudessa on parannettavaa nuorisjärjestöavustusten kohdalla, sillä avustustasot riippuvat paitsi arviointikriteereistä, myös pitkälti siitä, millaisen talouspolitiikan aikaan avustettava järjestö on tullut avustusjärjestelmän piiriin. Siksi järjestöavustusten oikeasuhtaisuutta tulisi arvioida.”

Perussuomalaiset toteavat, että nuorisotyöhön kouluissa sekä osallisuustoimintaan ja yhteiskunnalliseen nuorisotyöhön voisi kohdistaa leikkauksia mikäli tulevalla vaalikaudella tulisi näin tehdä. Puolue perustelee tätä avoimen ja kohdennetun nuorisotyön hyödyllisyydellä ja välttämättömyydellä, kun taas kouluissa toteutettava nuorisotyö tulisi olla koulujen, ei nuorisotyön vastuulla:

“Koulujen tulisi lähtökohtaisesti itse järjestää kaivatut palvelut. Oppilaat tunnetaan siellä parhaiten. Ylipäättään toistuvista hankkeista ja piloteista pitäisi päästä kohti jatkuvuutta.”

SDP on sitä mieltä, että leikkauskohteet tulisi valita aina tilanne- ja tapauskohtaisesti. Puolue pitää tärkeänä koulunuorisotyön ja kansalaisjärjestöjen toimintaa nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden kannalta.

“Viime vuosina on kehitetty koulunuorisotyötä, jolla tuetaan koulu yhteisöjen hyvinvointia. Tätä ei kannata jättää kesken. Kansalaisjärjestöjen kautta tavoitetaan huomattavan tehokkaasti nuoria heidän vapaa-ajallaan ja samalla tuetaan kansalaisaktiivisuuksia.”

Nuorisola järjestää monipuolisesti erilaisia toiminnan muotoja ja palveluita nuorten hyvinvoinnin edistämisen hyväksi. Kuusi eduskuntapuoluetta tuovat esiin näkemyksiään nuorisolaan toimintamuotoihin liittyen. Suurin osa puolueista ovat sitä mieltä, että nuorisotyön palveluista ei tulisi leikata. Mikäli leikkauksia tulisi tehdä, ne tulisi tehdä mahdollisimman oikeudenmukaisesti sekä tilanne- ja tapauskohtaisesti.

Järjestöt

Useat järjestöt kuvailevat toiminnan olevan hyvässä vireessä. Hyvävireisestä toiminnasta huolimatta järjestöjä huolettavat talouden kehitys ja erityisesti jo toteutuneet tai mahdollisesti toteutuvat rahoitusleikkaukset. Joissakin järjestöissä on jouduttu tekemään henkilöstövähennyksiä ja harkitsemaan toiminnan supistamista. Ajankohtaisina teemoina usealla järjestöllä olivat myös strategiatyö ja organisaatiomuutokset³⁹.

Valtionavustusten ja muiden julkisten avustusten osuudet ovat merkittävässä osassa järjestöjen toiminnan toteutumisen kannalta 14. Valtionavustusten laskusuuntaisuus, kuntien avustusten pysyminen samalla tasolla sekä STEAan kohdistuvat säästötoimet asettavat järjestöjen rahoituksen tulevaisuuden vaakalaudalle. Se mihin säästöt tarkalleen

kohdistetaan, määrittelee monen järjestön rahoitusta ja toimintaa.

Nuorisolaan järjestöillä ilmenee sekä huolia että innostuksen aiheita liittyen toimintaedellytysten tulevaisuuden näkymiin. Eniten järjestöjä huolettavat rahoituksen epävarmuus ja siihen tehdyt leikkaukset sekä henkilöstöresurssien niukkuus. Lisäksi useita järjestöjä huolettavat vapaaehtoisten ja osallistujien määrän väheneminen sekä nuorten pahoinvointiin ja mielenterveyteen liittyvät haasteet.

Rahoituksen epävarmuus ja henkilöstöresurssien väheneminen vaikuttavat nuorisolaan järjestöjen toimintaan, erityisesti sen jatkuvuuteen ja kehittymiseen. Toiminnan kasvu ja kehittyminen vaativat lisää henkilöstöresursseja, mutta rahoituksen väheneminen tai sen niukkuus estävät kasvun.

“Toiminnan kasvaminen tarkoittaisi lisätyövoiman palkkaamista, mutta tähän ei rahoitus tällä hetkellä riitä.” Nuorten Kuoroliitto

“Rahoituksen epävarmuus ja kilpailu resursseista asettaa pitkäjänteisen työskentelyn ja laadukkaan kehittämistyön vaakalaudalle, ja olemme huolissamme sen vaikutuksista tulevaisuudessa tavoilla, joita emme osaa ennakoita.” Plan International Suomi

Huolenaiheet herättävät järjestöjen keskuudessa osaa- mistarpeita, jotta toimintaa voidaan ylläpitää ja kehittää. Järjestöt ovat varautuneet rahoitusleikkauksiin esimerkiksi lisäämällä hanketoimintaa ja varainhankintaa. Uusien rahoitusmuotojen lisääminen kuitenkin vaatii tiedon ja osaamisen kehittämistä. Toiminnan vaikutukset ja arviointi, tulevaisuuden ennakointi sekä varainhankinta ovat kolme suurinta osaamistarvetta järjestöjen keskuudessa. Järjestöjen esiin nostamat osaamistarpeet heijastavat niiden nykyisiä toimintaedellytyksiä. Rahoituksen saamisen edellytyksenä on yhä enenevässä määrin toiminnan vaikuttavuuden osoittaminen ja sen arviointi, mikä vaatii osaamista henkilöstöltä. Varainhankinnan lisääminen ja kehittäminen ovat yhteydessä rahoituksen epävarmuuteen ja saatavuuteen. Sen avulla järjestöt saavat uuden rahoituksen muodon, mutta vaatii niin ikään osaamisen kehittämistä. Lisäksi järjestöt kokevat tarvitsevansa lisää osaamista tulevaisuuden ennakointiin. Monet järjestöt ovat jatkuvassa muutostilassa, minkä hallinnoiminen vaatii osaamista^{2,39}.

“Varainhankintaa on pakko kehittää, jotta järjestömme pysyy toiminnassa.” Outward Bound Finland ry

“Toiminnan vaikutusten arviointi erityisesti siitä näkökulmasta, miten sitä OKM:lle raportoidaan.” Suomen Kristillinen Ylioppilaslaitto

Nuorten hyvinvointia uhanneet merkittävät leikkaukset peruttiin kevään 2025 kehysriihessä, mikä on suuri helpotus nuorisotyölle ja etenkin nuorisolaan järjestöille. Kuitenkin muihin nuorisolaan järjestöjä rahoittavien tahojen rahoitukseen on kohdistettu leikkauksia, mitkä nousevat esille huolena järjestöjen keskuudessa^{2,40}.

Nuorten hyvinvoinnin ja aktiivisen osallistumisen näkökulmista nuorisovaltuustojen järjestöt nostavat esille sekä huolta että innostusta. Useat järjestöt saavat nuoria hyvin mukaan toimintaan, mikä innostaa ja lisää motivaatiota henkilöstön keskuudessa. Toisaalta myös osa järjestöistä kokee nuorten saamisen mukaan haastavaksi johtuen esimerkiksi toiminnan teemoista.

Myös nuorten pahoinvointi herättää huolta etenkin sellaisissa järjestöissä, joissa toiminnan kohderyhmänä on jonkinlaisia haasteita kokevat nuoret. Nuorisovaltuustojen toiminnan ja kohderyhmien vaihtelevuus sekä siten erilaiset näkemykset nuorten hyvinvointiin liittyen korostavat sitä, miten nuoret eivät ole yhtenäinen ryhmä, vaan hyvinvointiin liittyen esiintyy polarisaatiota⁵³.

Myös poliittisessa päätöksenteossa tunnustetaan tarve tavoittaa monenlaisia nuoria. Puolet kyselyyn vastanneista eduskuntapuolueista ovat sitä mieltä, että tulevilla vaalikaudella tulisi suunnata järjestötoimintaa ja siihen liittyvää rahoitusta kaikkiin nuoriin riippumatta heidän taustasta tai elämäntilanteesta. Lisäksi mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät nuoret sekä koulutuksen ja työn ulkopuolella olevat (NEET-) nuoret ovat ryhmiä, joihin useiden puolueiden mielestä tulisi suunnata järjestötoimintaa⁴¹.

Säätiöiden näkemyksiä nuorisovaltuustojen hankerahoituksesta ja sen painotuksista

Brita Maria Renlundin säätiö, Urlus-säätiö ja Lotta Svärd Säätiö rahoittavat sekä nuorisotyön että lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä hankkeita. Säätiöillä on hieman erilaisia painotuksia siinä, minkälaisia lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä hankkeita avustetaan. BMR-säätiö avustaa erityisesti lasten ja nuorten tulevaisuususkon vahvistamiseen liittyviä hankkeita. Urlus-säätiön painotuksena ovat syrjäytymiseen liittyvät ennaltaehkäisevän nuorisotyön hankkeet. Lotta Svärd Säätiö painottaa taas erityisesti arjen turvallisuuteen liittyviä hankkeita ja kriisin kohdanneita lapsia ja nuoria.

Säätiöt nostavat esille, kuinka hankehakemusmäärät ovat olleet viime vuosina kasvussa sekä nuorisotyön että lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien hankkeiden kohdalla. BMR-säätiössä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien hankkeiden kohdalla hakemusmäärät ovat nousseet 20 prosenttia vuosien 2023 ja 2024 välillä. Kasvu ei johdu

ainoastaan rahoituksen tarpeen lisääntymisestä, vaan myös säätiön uusista strategisista linjauksista. Niin ikään Urlus-säätiössä hakemusmäärät ovat kaksinkertaistuneet nuorisotyön osalta vuosien 2023 ja 2024 välillä. Tämän arvioidaan johtuvan julkisen rahoituksen vähenemisestä ja niihin liittyvistä leikkauksista sekä säätiön toimintaan liittyvän tietoisuuden lisääntymisestä^{21,22}. Lotta Svärd Säätiöllä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien hankkeiden rahoitus on melko uusi avustuskohde johtuen lottien

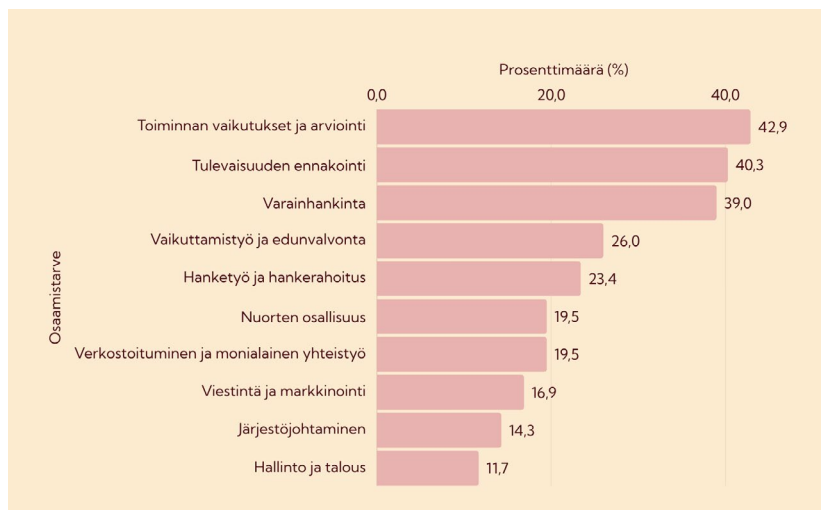
rahoituksen tarpeen vähenemisestä. Tällä hetkellä säätiön vuosittainen rahoitus lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien hankkeiden kohdalla on 10 % kokonaisrahoituksesta, minkä odotetaan kasvavan tulevien vuosien aikana²³.

Nykyinen yhteiskunnallinen tilanne on vaikuttanut säätiöiden rahoitettavien hankkeiden painotuksiin.

BMR-säätiö haluaa yhä enemmän panostaa nuoriin ja heidän hyvinvointiin luomalla uskoa tulevaisuuteen. Lisäksi nuorten mielenterveyteen liittyvät hankkeet sekä lasten ja nuorten yhdenvertaiset harrastusmahdollisuudet ja lapsiperheköyhyyden vähentäminen ovat tärkeitä painopisteitä säätiön hankerahoituksessa. Myös Urlus-säätiön nuorisotyön hankerahoituksen painopisteet ovat muuttuneet siten, että nykyään säätiö rahoittaa enenevässä määrin hankkeita, joissa keskiössä ovat syrjäytymiseen liittyvä ennalta ehkäisevä työ. Lotta Svärd Säätiö pyrkii rahoittamaan sellaisia hankkeita, joissa apua kohdistetaan lasten ja nuorten erityisryhmille, jotka jäävät usein rahoituksen ulkopuolelle. Tällaisia ovat esimerkiksi adoptoidut nuoret ja seksuaalirikoksen uhriksi joutuneet lapset ja nuoret²¹⁻²³.

Säätiöt mainitsevat monivuotisten hankkeiden ja pienten toimijoiden tukemisen lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien hankkeiden kohdalla. Monivuotiset hankkeet nuorisotyön sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien hankkeiden kohdalla ovat usein vaikuttavinta toimintaa. Lotta Svärd Säätiön tämän vuoden rahoituksen painotuksena oli pienten toimijoiden tukeminen, joilla ei ole yhtä paljon varainhankintaa verrattuna suurempiin toimijoihin. Säätiön mukaan pienet toimijat ovat hyvin onnistuneet osoittamaan hankkeen tavoitteen ja sen yhteyden säätiön tarkoitukseen²³.

Säätiöiden mukaan nuorten osallisuuden osoittaminen hankkeissa on keskeinen vaikuttavuuden osoittaja. Erityisesti mieleen jäävät ne hankkeet, joissa nuorten aktiivinen osallistuminen ja sen vaikutukset nuorten hyvinvointiin voidaan esittää konkreettisesti. Lisäksi hankkeiden vaikutavuutta vahvistaa, jos ne perustuvat selkeään

Kuvaaja 17: Nuorisovaltuustojen keskeisimmät tiedon, tuen ja osaamisen tarpeet²

teoriaan tai toimintamalliin²¹⁻²³.

Myös säätiöt tunnistivat järjestöjen rahoituksen epävarmuuden ja mainitsivat sen vaikutuksen liittyen nuorisotyön sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien hankkeiden hakemusmäärien kasvussa. Etenkin STEAan kohdistuvat leikkaukset nostettiin esille. Useat nuorisoalan järjestöt pitävät STEA:n rahoitusta merkittävänä rahoituksen lähteenä. STEA-avustusten määrärahoihin kohdistettiin 10 miljoonan euron lisäleikkaus hallituksen puoliväliriihessä huhtikuussa 2025. Säätiöt ottavat tämän myös huomioon hankerahoituksessa. Esimerkiksi BMR-säätiö on pyrkinyt lisäämään siltarahoitusta joidenkin organisaatioiden julkisen rahoituksen vähentyessä, jotta toiminta pystyisi jatkumaan epävarmassa tilanteessa^{18,21-23}.

Kunnallinen nuorisotyö

Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuuden toimintaedellytyksiin kohdistuu samankaltaisia huolia kuin nuorisoalan järjestöissä. Kuntien taloustilanteet ovat hyvin vaihtelevia, ja monessa kunnassa taloustilanne aiheuttaa haasteita. Tämä voi johtaa myös nuorisotyöhön kohdistuviin leikkauksiin. Leikkauksien keskellä kunnallisen nuorisotyön on tärkeää jatkaa vaikuttavaa työtään ja osoittaa sen merkitys nuorten elämässä¹⁹. Kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin kohdistetaan 75 miljoonan euron eli kahden prosentin leikkaus kuntien laskennallisesta valtionosuusrahoituksesta, mikä tarkoittaa leikkauksia muun muassa koulutukseen⁴².

”Kuntien taloustilanteet ovat hyvin vaihtelevia. Suurimpana huolena ehkäpä se, että monessa kunnassa talous haastaa tosi paljon. Nuorisotyö ei kaikkialla ole turvassa leikkauksilta.”

Elsa Mantere, Liikunnan ja nuorisoasioiden erityisasiantuntija, Kuntaliitto

Eduskuntapuolueilta kysyttiin näkemyksiä kuntien taloustilanteesta ja hallituksen puoliväliriihen päätöksestä liittyen kuntien valtionosuuksiin kohdistuneista leikkauksista. Perussuomalaiset ja KD sanoittivat, että kunnat ovat yksilöllisiä, minkä vuoksi niiden tulisi tehdä päätökset ja priorisoinnit oman kuntansa näkökulmasta. Niin ikään RKP toteaa kuntien välisten erojen asettavan kunnille myös erilaisia haasteita, minkä vuoksi kuntien on itse tehtävä priorisointiin liittyvät päätökset⁴¹.

Kuntien taloustilanne vaikuttaa siihen, kuinka hyvin tai monipuolisesti nuorisotyötä pystytään kunnissa jatkossa järjestämään ja kehittämään. Monet keskeiset toimintamuodot, kuten etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta, ovat vakiintuneet osaksi kuntien palveluita. Vakiintuneet toimintamuodot rahoitetaan niin ikään valtionavustuksina. Avustusperustainen malli ohjaa sitä, mihin painopisteisiin kunnat panostavat nuorisotyössä¹⁹.

Nettokäyttökulut nuorisotoimen osalta ovat olleet kasvussa etenkin suuremmissa kunnissa, koska näissä rahoitus nojaa usein vakaammalle pohjalle johtuen esimerkiksi palveluverkkojen kestävämmistä rakenteista. Tampereella nuorisotyön rahoitus on vakaalla pohjalla eikä leikkauksia ole jouduttu tekemään, mutta laajemmassa mittakaavassa resurssointi on alakanttiin suhteutettuna nuorten määrään. Kuitenkin vallitseva taloustilanne asettaa nuorisotyön toiminnan suunnitteluun muutoksia. Suunnitteleminen on lyhytkestoisempaa, mutta toisaalta se ohjaa pohtimaan nuorisotyön perustehtävän kirkastamista ja kohderyhmän tarkempaa määrittelyä³⁸.

Väestömäärältään pienemmissä kunnissa talous haastaa eri tavoin nuorisotyötä ja sen toteutumista. Kouvolassa nuorisotoimen nettokäyttökulut ovat olleet hienoisessa laskussa vuosien 2022 ja 2024 välillä. Vaikka nuorisopalveluiden taloustilanne Kouvolassa on melko vakaalla pohjalla, huolia liittyy etenkin henkilöstöresursseihin. Henkilöstöressurssien niukkuus ilmenee siinä, että palveluverkkoon nähden henkilöstöä on liian vähän. Tämä voi tarkoittaa tulevaisuudessa sitä, että esimerkiksi kaikkien nuorisotilojen toimintaa ei ole mahdollista ylläpitää.

Nykyinen taloustilanne haastaa tulevien vuosien suunnittelua, mutta ulkopuoliset rahoitusmahdollisuudet tarjoavat mahdollisuuden jatkaa ja kehittää palveluita. Kehittämistyö on kuitenkin tällä hetkellä rajallisten resurssien vuoksi haastavaa⁵¹.

Resurssien niukkuuden vuoksi yhteistyön merkitys korostuu eri sektoreiden välillä. Kouvolassa pyritään verkostoyhteistyöhön, jolla voidaan osittain paikata resurssivajeita. Huolien rinnalla vakautta Kouvolan nuorisotyön tilanteeseen tuo kaupungin arvostus nuorisopalveluja kohtaan. Nuorisopalvelut on huomioitu kaupungin toimesta muun muassa tilojen muodossa. Niin ikään Tampereen nuorisotoimessa yhteisöllisyys ja arvostus nuorisotyötä kohtaan nähdään mahdollisuutena tulevaisuuteen liittyen^{38,51}.

Kirkon nuorisotyö

Kirkon nuorisotyön tulevaisuuden näkyymiin liittyy niin ikään sekä huolta että innostusta. Huolet ja mahdollisuudet liittyvät rahoitukseen, kirkon nuorisotyön tekijöihin, toimintaan ja nuoriin.

Kirkon nuorisotyön rahoitus on viime vuosien aikana säilynyt lähes ennallaan. Kuitenkin vuonna 2024 voimaan tullut lakimuutos ja muutoksen seurauksena leikatut lähes 20 miljoonaa euroa kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin liittyvästä rahoituksesta vaikuttaa myös seurakuntien ja niiden nuorisotyön rahoitukseen.

Huoli kirkon taloustilanteeseen liittyen on olemassa pidemmällä aikavälillä, mutta myös uudenlaisia rahoitusmahdollisuuksia löytyy. Kirkon jäsenmäärä on laskusuuntaista, mutta talous ei ole laskenut samassa suhteessa viime vuosina^{6,31}.

Lisäksi kirkon nuorisotyön huolenaiheena on ikäluokkien pieneneminen ja sen myötä nuorisotyön ja kasvatuksen merkitystä ei aina seurakunnissa tunnisteta tarpeeksi hyvin⁶.

“Pidemmällä aikavälillä huolena on talouden ja sitä kautta resurssien tasainen vähentyminen. Uusia rahoitusmahdollisuuksia avautuu esimerkiksi ESR-hankkeiden kautta.”

Jarmo Kokkonen, Jumalanpalvelus ja kasvatus
-yksikön johtaja, Kirkkohallitus

Toiminnan näkökulmasta kirkolla on laajat mahdollisuudet edistää lasten ja nuorten hyvinvointia koulu yhteistyön ja rippikoulutyön kautta. Haasteina kuitenkin nähdään nuorten äänestysaktiivisuus sekä koulutettujen ja motivoituneiden työntekijöiden saatavuus ja pysyvyys⁶.

Nuorten näkökulmasta kirkko on merkittävässä roolissa nuorten henkisen hyvinvoinnin, osallisuuden ja ihmisarvon tukemisessa aikana, jota leimaavat epävarmuus, mielenterveyshaasteet ja turvallisten yhteisöjen puute. Hengellisyys, diakonia ja arvovaikuttaminen tarjoavat tähän konkreettisia mahdollisuuksia⁶.

“Kirkon tulisi olla selkeä ja määrätietoinen ihmisarvon ja ihmisoikeuksien puolustaja. Tämä toteutuu myös silloin, kun lapsuuden ja nuoruuden itseisarvoa puolustetaan ja nuorille sallitaan keskeneräisyys ja elämän suunnan etsiminen.”

Jarmo Kokkonen, Jumalanpalvelus ja kasvatus
-yksikön johtaja, Kirkkohallitus

Yhteenveto

Tässä raportissa on tarkasteltu nuorisolan toimintaedellytyksiä rahoituksen, toimintamuotojen ja tekijöiden näkökulmista. Tarkastelun avulla on saatu luotua kokonaiskuva nuorisolan järjestöjen, kuntien nuorisotyön ja seurakuntien nuorisotyön tulevaisuuden näkymistä.

Nuorisolan järjestöjen, kunnallisen nuorisotyön ja seurakuntien nuorisotyön rahoituksen muodot vaihtelevat, minkä vuoksi niihin kohdistuu erilaisia rahoituksen epävarmuuteen liittyviä tekijöitä. Järjestöjen rahoitus on usein pirstaleista niiden koostuessa usein sekä julkisen että yksityisen rahoituksen muodoista. Erilaisten rahoitusten hakeminen vaatii myös osaamista henkilöstöltä, esimerkiksi toiminnan vaikuttavuuden osoittamisessa ja arvioinnissa. Lisäksi nuorisolan järjestöjen julkisen rahoituksen eri muotoihin on kohdistunut tai kohdistuu leikkauksia, mikä edelleen lisää epävarmuutta järjestöjen toiminnan toteutumisen kannalta.

Kunnallisen nuorisotyön rahoitus nojaa valtionavustuksiin ja valtionosuuksiin. Kuntien nuorisotoimen nettokäyttökulut ovat olleet kasvussa viime vuosien aikana, mikä johtuu osittain isojen kuntien panostuksesta nuorisotoimeen. Kuntien välillä on tosiassa paljon vaihtelevuutta taloustilanteessa ja siten myös nuorisotoimeen kohdistuvissa osuuksissa. Lisäksi kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin kohdistetaan 75 miljoonan euron eli kahden prosentin leikkaus kuntien laskennallisesta valtionosuusrahoituksesta, minkä vaikutuksia nuorisotyöhön on vielä vaikea arvioida.

Seurakuntien nuorisotyön rahoitukseen liittyvät tulevaisuuden näkymät ovat samankaltaisia kuin kunnallisessa nuorisotyössä. Leikkauksia on kohdistettu evankelis-luterilaisen kirkon valtionavustuksiin yhteiskunnallisten tehtävien hoitamiseen, mutta on epäselvää, mitä vaikutuksia tällä voi olla tulevaisuudessa nuoriso- ja rippikoulutyöhön. Muutoin seurakuntien nuorisotyön rahoitus on ollut vakaata. Rippikoulun ja nuorisotyön toimintakulut ovat olleet kunnallisen nuorisotyön tapaan tasaisessa kasvussa viime vuosien aikana.

Nuorisolan tekijöiden näkökulmasta tulevaisuuteen liittyy huolia. Nuorisolan järjestöissä sekä osassa kuntien nuorisotoimista henkilöstöresurssien niukkuus sekä vapaaehtoisten määrän väheneminen huolettavat. Niin ikään kirkon nuorisotyön henkilöstön saatavuus ja pysyvyys alalla herättävät huolta. Kunnallisen nuorisotyön ja seurakuntien nuorisotyön henkilöstön määrä henkilötyövuosina eivät ole juurikaan kasvaneet viime vuosien aikana ja kuntien välillä on suuria eroja nuorisotoimen kulujen ja henkilöstön määrässä johtuen resurssien tarpeesta ja taloustilanteesta.

Nuorisoalan toimintaedellytysten nykyinen tilanne voidaan tiivistää kolmeen kohtaan

- Nuorisoalan järjestöjen, kunnallisen nuorisotyön ja seurakuntien nuorisotyön rahoitus koostuu useasta lähteestä ja se painottuu eri tavoin järjestöjen, kuntien ja seurakuntien välillä. Tämä yhdistettynä leikkauksiin ja leikkausuhkiin tuottaa huolta toiminnan toteutumisen ja jatkuvuuden kannalta.
- Nuorisoalan toimintamuodot ovat monipuolisia ja tarjoavat erilaisille nuorten ryhmille laajasti mahdollisuuksia osallistua. Rahoituksen leikkaukset kuitenkin uhkaavat joidenkin toimijoiden toiminnan jatkuvuutta.
- Kuntien ja seurakuntien nuorisotyön tekijöiden henkilötyövuosien määrässä on vain vähäistä kasvua vuosien 2023 ja 2024 välillä. Nuorisoalan järjestöjen tekijöiden henkilötyövuosista ei ole tilastointia raportointikäytäntöjen puutteen vuoksi. Nuorisoalan järjestökentällä on arviolta 50 000 vapaaehtoista.

Nuorisoalan tulevaisuuden näkymien keskeisiä havaintoja

Nuorisoalan järjestöt

- Rahoituksen epävarmuus
 - osaamistarpeita: toiminnan vaikutusten arviointi, hankerahoitus ja uudet rahoituslähteet
- Henkilöstöressurssien niukkuus
- Vapaaehtoisten ja osallistujien määrän väheneminen

Kunnallinen nuorisotyö

- Mahdollisia leikkausuhkia?
 - kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin kohdistettiin 75 milj. euron eli kahden prosentin leikkaus
- Kuntien taloustilanteet ovat hyvin vaihtelevia, mikä aiheuttaa erilaisia haasteita kuntien nuorisotoimen tulevaisuuden näkymiin

Seurakuntien nuorisotyö

- Mahdollisia leikkausuhkia?
 - Kirkon valtionavustusta yhteiskunnallisten tehtävien hoitamiseen leikattu pysyvästi vuodesta 2025 lähtien, mitä vaikutuksia nuorisotyöhön?
- Talouden ja resurssien vähentyminen pidemmällä aikavälillä
- Nuorisotyön tekijöiden saatavuus ja pysyvyys huolettaa

Osion lähteet

1. Valtion nuorisoneuvosto. Nuorisobarometri 2024: Suomalaiset nuoret kiinnittyvät yhteiskuntaan, mutta heidän tulevaisuuskonsa on vähentynyt. Saatavilla: <https://tietoaanurista.fi/nuorisobarometri-2024-suomalaiset-nuoret-kiinnittyvat-yhteiskuntaan-mutta-heidan-tulevaisuususkonsa-on-vahentynyt/>.
2. Nuorisola ry. Nuorisolaan jäsenkysely 2025 (Webropol-kysely), kevät 2025.
3. Aluehallintovirasto. Kunnallisen nuorisotyön saatavuus. Peruspalvelujen arviointi 2023. Julkaisu 244. Saatavilla: [https://avi.fi/documents/25266232/194607658/Julkaisu-244+Kunnallinen+nuorisoty%C3%B6n+saatavuus-PPA2023+\(1\).pdf](https://avi.fi/documents/25266232/194607658/Julkaisu-244+Kunnallinen+nuorisoty%C3%B6n+saatavuus-PPA2023+(1).pdf).
4. Kuntaliitto. Nuorisotyö. Saatavilla: <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/nuoriso-ja-liikunta/nuorisoty>.
5. Evankelis-luterilainen kirkko. Nuorisotyö (sanasto). Saatavilla: <https://evl.fi/sanasto/nuorisoty/>.
6. Kokkonen, Jarmo. Jumalanpalvelus ja kasvatustyö -yksikön johtaja. Kirkkohallitus. Sähköpostihaastattelu, 13.6.2025.
7. Finlex. Nuorisolaki 1285/2016. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2016/1285>.
8. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisolaan rahoitus. Saatavilla: <https://okm.fi/nuoriso/rahoitus>.
9. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Avustusjärjestelmä. Saatavilla: <https://okm.fi/avustusjarjestelma>.
10. Valtiovarainministeriö. Talousarvio 2025. Saatavilla: <https://budjetti.vuosi.fi/indox/sisalto.jsp?year=2025&lang=fi&maindoc=/2025/aky/aky.xml&id=/2025/aky/YksityiskohtaisetPerustelut/29/91/91.html>.
11. Valtiovarainministeriö. Talousarvio 2015. Saatavilla: <https://budjetti.vuosi.fi/indox/sisalto.jsp?year=2015&lang=fi&maindoc=/2015/aky/aky.xml&id=/2015/aky/YksityiskohtaisetPerustelut/29/91/91.html>.
12. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisojärjestöt. Saatavilla: <https://okm.fi/nuorisojarjestot>.
13. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtionapukelpoiset valtakunnalliset nuorisolaan järjestöt 19.8.2024. Saatavilla: <https://okm.fi/documents/1410845/22671047/2024+Nettilista+kelpoisista+%C3%A4rjest%C3%B6ist%C3%A4+19082024.pdf>.
14. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Yleisavustusselvitykset 2023. Sisäinen asiakirja. Ei julkaistu. Saatu käyttöön toukokuussa 2025.
15. Valtioneuvosto. Nuorisolaan järjestöille yleisavustuksina 18,6 miljoonaa euroa. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/nuorisolaan-jarjestoille-yleisavustuksina-18-6-miljoonaa-euroa>.
16. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtionavustusten hakeminen, käyttö ja valvonta. Saatavilla: <https://okm.fi/valtionavustusten-hakeminen-kaytto-ja-valvonta>.
17. Valtiovarainministeriö. Orpon hallitus: Riihipäätökset vahvistavat Suomen kilpailukykyä ja turvallisuutta. Saatavilla: <https://vm.fi/-/194055633/orpon-hallitus-riihipaatokset-vahvistavat-suomen-kilpailukyky-ja-turvallisuutta-1>.
18. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA). STEA-avustusten määrärahoihin 10 miljoonan euron lisäleikkaus vuodelle 2026. Saatavilla: <https://www.stea.fi/stea-avustusten-maararahoihin-10-miljoonan-euron-lisaleikkaus-vuodelle-2026/>.
19. Mantere, Elsa. Liikunnan ja nuorisosioiden erityisasiantuntija. Hyvinvointi ja sivistys -yksikkö. Hyvinvointipoliittinen tiimi. Kuntaliitto. Sähköpostihaastattelu, 28.5.2025.
20. Kuntaliitto. Kuntien avustukset nuorisotoimeen. Excel-taulukko. Ei julkisessa jaossa. Saatu sähköpostitse huhtikuussa 2025.
21. Forsström, Birgitta. Toimitusjohtaja. Brita Maria Renlundin säätiö. Henkilökohtainen haastattelu, 30.5.2025.
22. Piironen, Mika. Toimitusjohtaja. Uurlus-säätiö. Henkilökohtainen haastattelu, 9.6.2025.
23. Nurminen, Anne. Toiminnanjohtaja. Lotta Svärd Säätiö. Henkilökohtainen haastattelu, 24.6.2025.
24. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kuntien nuorisotyö. Saatavilla: <https://okm.fi/kuntien-nuorisoty>.
25. Kuntaliitto. Palvelutuotannon kustannukset (Power BI). Saatavilla: <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrjoiYVYwNzY1MmEtODM1My00MDZlTkI0NTAtMmM4NmIyYTBkN2E5liwidCI6IjQzNmU1ZDYxLTFhZGEtNDM4ZS05MDFjLTVINzMS0GE1MWMwZil-slmMiOjh9>. Tilastokeskus. 11rc - Väestö iän (5-v.) ja sukupuolen mukaan, 1865-2024. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin__vaerak_pxt_11rc.px/.
26. Tilastokeskus. 11rd - Väestö iän (1-v. 0-112) ja sukupuolen mukaan, 1972-2024. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin__vaerak_pxt_11rd.px/.
27. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kirkon tehtävät. Saatavilla: <https://okm.fi/kirkon-tehtavat>.
28. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kirkollisasiat: rahoitus. Saatavilla: <https://okm.fi/kirkollisasiat/rahoitus>.
29. Kirkon tilastot. Saatavilla: <https://www.kirkontilastot.fi/>.
30. Evankelis-luterilainen kirkko. Valtionrahoitus seurakunnille eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin. Saatavilla: <https://evl.fi/plus/hallinto-ja-talous/seurakuntatalous/valtiorahoitus-seurakunnille-eraisin-yhteiskunnallisiin-tehtaviin/>.
31. ELY-keskus. Euroopan sosiaalirahaston hankerahoitus. Saatavilla: <https://www.ely-keskus.fi/euroopan-sosiaalirahaston-hankerahoitus>.
32. Rakennerahastot. Euroopan sosiaalirahasto Plus (ESR+). Saatavilla: <https://rakennerahastot.fi/euroopan-sosiaalirahasto-plus-esr>.
33. Kansalaisjärjestöjen neuvottelukunta (KANE). Katsaus järjestö- ja vapaaehtoistoimintaan Suomessa. Sisäinen raportti. Ei julkaistu. Saatu käyttöön kesäkuussa 2025.
34. Humak. Järjestöjen toiminnan kokonaisvaikutuksia on korostettava leikkausten keskellä. Saatavilla: <https://www.humak.fi/blogit/jarjestojen-toiminnan-kokonaisvaikutuksia-on-korostettava-leikkausten-keskella/>.
35. Nuorisotilastot. Saatavilla: nuorisotilastot.fi.
36. Evankelis-luterilainen kirkko. Nuorisotyönohjaaja (ammattiesittely). Saatavilla: <https://evl.fi/tietoa-meista/toissa-kirkossa/ammattit/nuorisotynohjaaja/>.
37. Vehkalahti, Tiina-Liisa. Nuorisopalvelujohtaja, Tampereen kaupunki. Sähköpostihaastattelu, 26.6.2025.
38. Nuorisola ry. Jäsenjärjestötapaamiset keväällä 2025.
39. Nuorisola ry. Nuorten hyvinvointia uhanneet jättileikkaukset peruttiin kehysriihessä. Saatavilla: <https://nuorisola.fi/nuorten-hyvinvointia-uhanneet-jattileikkaukset-peruttiin-kehysriihessa-nuorisola-kiittaa-hallitusta-mutta-kantaa-huolta-saasto-paatosten-siirtymisesta-kunnille/>.
40. Nuorisola ry. Eduskuntapuolueiden näkemyksiä nuorisolaan järjestöjen rahoitustilanteesta (Webropol-kysely), kevät 2025. Ei julkaistu.
41. Kuntalehti. Kuntaliitto tyrmistyi puoliväliriihen tuloksista. Saatavilla: <https://kuntalehti.fi/uutiset/kuntaliitto-tyrmistyi-puolivaliriihen-tuloksista-kuntakentta-ei-turhaan-pelannyt-valtionosuuksien-leikkauksia/>.
42. Nuorisola ry. Jäsentietokysely 2025 (Webropol-kysely), kevät 2025. Ei julkaistu.
43. Ahonen-Walker, Mari. Nuorison, kulttuurin ja liikunnan kansainvälistymispalveluiden yksikön päällikkö, Opetushallitus. Henkilökohtainen haastattelu, 1.7.2025.
44. Opetushallitus. EU-ohjelmat nuorisolaalle. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/kehittaminen-ja-kansainvalisyys/eu-ohjelmat-nuorisolaalle>.
45. Kuntaliitto. Kaupunkien ja kuntien lukumäärät ja väestötiedot. Saatavilla: <https://www.kuntaliitto.fi/kuntaliitto/tietotuotteet-ja-palvelut/kaupunkien-ja-kuntien-lukumaarat-ja-vaestotiedot>.
46. Aluehallintovirasto. Nuorisotyön henkilötyövuodet 2015-2024. Excel-taulukko, AVI:n kuntakysely. Saatu käyttöön kesäkuussa 2025.
47. Opetushallitus. EU-ohjelmat nuorisolaalle. Sähköpostitse toimitettu diaesitys, heinäkuu 2025. Ei julkaistu.
48. Finlex. Kirkkojärjestys 657/2023. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saadoksikoelma/2023/657>.
49. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Hakijan opas: Valtionavustukset nuorisotyölle ja toiminnalle 2025. Saatavilla: <https://okm.fi/documents/1410845/3505134/Hakijan+opas.pdf/06389db2-40ec-9e9b-6484-8be39ef48595/Hakijan+opas.pdf?t=1750932284027>.
50. Rihu, Maritta. Nuorisopalvelujen vastaava, Kouvolan kaupunki. Puhelinhaastattelu, 3.7.2025.
51. Valtiovarainministeriö. Talousarvio 2024. Saatavilla: <https://budjetti.vuosi.fi/indox/sisalto.jsp?year=2024&lang=fi&maindoc=/2024/tae/hallituksenEsitys/hallituksenEsitys.xml&id=/2024/tae/hallituksenEsitys/YksityiskohtaisetPerustelut/33/90/90.html>.
52. Valtion nuorisoneuvosto. Nuorten hyvinvointikatsaus 2023. Saatavilla: https://tietoaanurista.fi/wp-content/uploads/2023/03/hyvinvointikatsaus_savutettava.pdf.

NÄKÖKULMA:

Suomi muuttuu, muuttuuko nuorisoala?

Tuija Kautto, palvelujohtaja, Nuorisoala ry

Nuorissa on tulevaisuus. Tuon hieman ehkä jo kuluneen fraasin on varmasti jokainen nuorten parissa toimiva kuullut lukuisia kertoja. Mitäpä jos sen kääntäisikin muotoon nuorisoalassa on tulevaisuus?

Nuorisoalalla tehdään töitä aivan konkreettisesti tulevaisuuden parissa. Toimimme, jotta sekä nuorilla että yhteisöllä ja yhteiskunnilla olisi paremmat edellytykset toimia tulevaisuudessa. Olemme tulevaisuuden tekijöitä. Siihen nähden kuitenkin puhumme alan tulevaisuudesta vielä melko vähän. Kulunutta vuottakin ovat sävyttäneet puheet rahasta ja resursseista. Kun huoli on ensi vuodesta selviämässä, ei katse ymmärrettävästi jaksa kantaa pidemmälle. Tarvetta sille kauemmaksi katsomiselle kuitenkin olisi. Mitä nuorisotyö on kymmenen vuoden kuluttua ja miltä ala näyttää 2030-luvulla? Helppoa olisi sanoa, että nuorisotyö on nuorisotyötä jatkossakin. Ytimiltään varmasti onkin, mutta muuttuvassa Suomessa myös nuorisotyö on pakotettu tarkastelemaan toimintaansa.

Tänäkin vuonna on puhuttu rahasta

Kulunutta vuotta nuorisoalalla on värittänyt keskustelu resursseista. Nuorisoalan valtakunnallisia järjestöjä uhanneet massiiviset leikkaukset eivät kevään 2025 riihessä toteutuneet, mutta huoli rahoituksen tulevaisuudesta ei kuitenkaan ole poistunut. Sosiaali- ja terveysjärjestöille rahoitusta jakavan STEA:n rahoitusleikkaukset ovat osumassa kipeästi myös nuorisoalan järjestöihin. Nuorisoala ry:n vuoden 2025 jäsenkyselyssä yli neljännes vastanneista valtakunnallisista nuorisoalan järjestöistä kertoi STEA:n olevan järjestönsä toiminnan suurin rahoittaja.

Myös kunta- ja seurakuntapuolella rahoitustilanne vaihteli alueittain suuresti. Siinä missä osa kunnista on tehnyt panostuksia nuorisotyöhön ja nuorten palveluihin, on osa joutunut supistamaan ja karsimaan. Kuntien nuorisotyöhön käyttämä euromäärää on sekä kokonaisuutena että

per nuori tarkasteltuna edelleen kasvanut. Viime vuonna keskimääräinen euromäärä per alle 29-vuotias nuori kasvoi 133,3 eurosta 141 euroon. Kasvua selittää erityisesti isojen kaupunkien nuorisotoimeen tekemät panostukset. Kuntakohtainen tarkastelu paljastaa erot alueiden välillä. Per nuori nuorisotyöhön käytetyt summat vaihtelevat vajaasta eurosta pitkästi yli tuhanteen euroon. Samalla kun nuorten määrät eri puolilla Suomea vaihtelevat, vaihtelee myös kuntien kyky tarjota nuorille palveluja. Nuorisotyön todellisuudet eri puolilla Suomea erkanevat toisistaan yhä enemmän, ja vauhti on vain kiihtymässä.

Puheet erityisesti kuntien ja seurakuntien rekrytointivaikeuksista ovat lyhyessä ajassa kääntyneet ainakin osassa Suomea päinvastaisiksi. Osaavaa työvoimaa on tarjolla enemmän kuin paikkoja. Peruskysymyksiä rekrytointivaikeuksia taustalla tämä ei kuitenkaan ole poistanut. Millaiset työtehtävät houkuttelevat osaajia, kohtaavatko työntekijän ja työnantajat näkemykset työstä ja sen vaativuudesta, sekä millaisia alan veto- ja pitovoima ovat? Näitä kysymyksiä yhä useampi työnantaja joutuu tulevaisuudessa pohtimaan. Kyse on koulutuksesta ja työehtosopimuksista, mutta myös mielikuvista, johtamisesta ja kehittymismahdollisuuksista.

Nuorisotyö monipuolistuu ja toimintakentät laajenevat

Vuotta 2024 kunnallisessa nuorisotyössä tilastoissa näkyi toiminnan monipuolistuminen. Nuorisotyön palveluissa lähes kaikessa valtakunnallisesti tilastoidussa toiminnassa näkyi kasvua verrattuna vuoden takaiseen tilanteeseen. Hieman useamman vuoden tarkastelulla monipuolistuminen näkyy selkeämmin. Esimerkiksi vuonna 2024 nuorisotyötä peruskouluissa tehtiin jo 96 prosentissa kunnista, kun vielä vuonna 2020 vastaava luku 82 prosenttia. Samalla työmuoto on muotoutunut ja kehittynyt monella tapaa, ja sen rahoitus on kasvanut. Kasvua on myös esimerkiksi Ohjaamojen palveluissa, mitä myös uusien työllisyysalueiden synty vuoden 2025 alussa voi osaltaan selittää. Kun vuonna

2020 Ohjaamo-palveluja tarjosi 37 prosenttia kunnista, oli vuonna 2024 luku jo 58. Katutyö ja jalkautuva työ on sekini lisääntynyt 66 prosentista nykyiseen 84 prosenttiin, ja kansainvälinen työ 39 prosentista 62 prosenttiin. (Lähde: nuorisotilastot.fi)

Poikkeuskin tosin löytyy. Nuorisoyhdistysten tukipalveluja tarjosi vuonna 2024 55 prosenttia kunnista ja nuorten vapaiden toimintaryhmien tukipalveluja 49 prosenttia. Vielä vuosi sitten vastaavat luvut olivat 63 prosenttia ja 57 prosenttia. Edelleen kuitenkin ollaan vuoden 2020 luku- jen yläpuolella (47 % ja 38 %), mutta suunta eroaa muiden nuorisotyön palveluiden kehityksestä. Toivoo sopii, ettei vuoden 2024 notkahduksessa ole kyse pidemmän aikavälin suunnasta, sillä paikallisten nuorisotoimintaa tuottavien yhdistysten ja nuorten ryhmien tukeminen rapauttaisi nuorille tarjottavien vapaa-ajan toimintojen ja harrastus- mahdollisuuksien monipuolisuutta ja nuorten omaehtoista toimintaa.

Nuorisojärjestöjen tuen kehittymistä voi verrata myös nuorisobarometrin tuloksiin. Vuodesta 2002 asti kysytyistä vaihtoehdoista eniten tärkeänä barometriin vastanneet nuoret pitivät taloudellista tukea nuorisojärjestöille ja -ryhmille. Ainakin melko tärkeänä tätä omassa kunnassaan piti 88 prosenttia vastaajista. Toiseksi tärkeimpinä nähtiin koululaisten iltapäiväkerhotoiminta ja se, että kunnassa on nuorisotyöntekijä. Vähintään melko tärkeänä näitä molempia piti 85 prosenttia vastanneista. (Lähde: Nuoruuden kolme vuosikymmentä – Nuorisobarometri 2024) Nuoret arvottavat itse yhdistysten ja nuorten ryhmien tuen tärkeyden korkealle kunnan palveluissa, mutta näkykö tämän kuntien toiminnassa samalla painoarvolla?

Järjestöjen merkitys nousi esiin keväällä 2025 julkaistussa yhteiskunnan kriisinkestävyttä käsittelevässä tutkimuksessa. Tutkimuksessa todettiin paikallisen kansalais-toiminnan täydentävän viranomaisvetoista turvallisuutta ja huoltovarmuutta. Keskeisenä kehityskohteena nähtiin yhteistyön hyvinvointivointialueiden, kuntien ja kansalais-toimijoiden kesken. (Lähde: Reaktionsopeutta, paikallistie-toa ja huolenpitoa: Paikallinen kansalaistoiminta vahvistaa yhteiskunnan pitkäjänteistä resilienssiä ja kriisivalmiutta.) Nuorisotalan järjestöillä on merkittävä rooli resilienssin vahvistamisessa ja heikommassa asemassa olevien nuorten tavoittamisessa. Tämän arvo toivottavasti tunnustetaan joka tasolla.

Järjestökenttä hakee uusia asetelmia

Huoli rahoituksen leikkaantumisesta on herättänyt järjestöt uuteen todellisuuteen. Varainhankintaan ja kumppanuuk-sien rakentamiseen on ryhdytty tekemään enemmän töitä, samoin hankehakemusten määrät ovat kasvaneet, mistä viestivät esimerkiksi rahoitusta jakavat säätiöt. Nuorisotalan järjestöissä tehdään paljon toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Sekä varainhankinta että hanketyö vaativat kuitenkin järjestöiltä panostuksia henkilöstöön ja osaami- seen, uudenlaisten toimintatapojen opettelua ja mahdol- lisesti myös toimintojen uudelleen järjestelyjä. Kaikki tämä vie paitsi aikaa, niin myös resursseja. Kehittämistyö maksaa

sekin. Järjestöissä eletäänkin haastavia aikoja, kun samaan aikaan tulee sekä sopeuttaa taloutta että kehittää toimin- taa ja etsiä uusia rahoituslähteitä. Kehittäminen ja kurjista- minen yhtä aikaa on vaikea tehtävä.

Rahoituksen lisäksi muutoksessa ovat myös nuorten osallistumisen tavat ja vapaaehtoisuus. Nuoria kiinnostaa yhteiskunnallinen vaikuttaminen, ja järjestöt nähdään yh- tenä kanavana tässä. Tästä kielivät muun muassa vaikut- tamistyötä tekevien järjestöjen jäsenmäärien kasvaminen. Myös ajankohtaiset kysymykset esimerkiksi ympäristöön ja yhdenvertaisuuteen liittyen kiinnostavat nuoria. Samalla kuitenkin osa järjestöistä kärsii pienenevistä osallistujamää- ristä ja vapaaehtoisten vähyydestä. Osaavatko järjestöt riit- täväällä tavalla viestiä nuorille toimintansa taustalla olevista arvoista ja merkityksistä, ja tehdä näkyväksi järjestötoimin- nan perimmäisiä tarkoituksia? Tässä meillä ehkäpä on vielä tehtävää.

Nuorten mahdollisuudet osallistua nuorisotyöhön tulevaisuudessa

Nuorisotala tasapainoilee pysyvyyden ja muutoksen välillä. Moni asia työssä ei ole muuttunut, eikä ehkä tulekaan muuttumaan, mutta samalla yhteiskunnalliset muutokset ajavat alaa yhä vahvemmin muuttamaan toimintaansa ja rakenteitaan. Tulevaisuudessa joudumme pohtimaan nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua ja päästä osaksi nuorisotyötä. Todellisuudet kasvukeskusten ja maaseutumaisien alueiden välillä eroavat jo nyt toisistaan, ja kiulu on tulevaisuudessa kasvamassa. Samalla nuorten joukko moninaistuu. Millaisia palveluja nuorisotalan tulisi kyetä kaikille tarjoamaan? Millaista nuorisotyötä ja -toimin- taa kunnan tulisi vähimmillään tarjota, jotta lain kirjaimen voidaan ajatella täyttyvän? Miten huolehdimme, että isoissa kaupungeissa nuorille on riittävästi tukea ja mahdollisuuksia tarjolla? Entä mitä valtakunnallisuus järjestötoiminnassa tarkoittaa? Näitä kysymyksiä joudumme väistämättä pohti- maan yhä enemmän.

NÄKÖKULMA:

Tulevaisuuden huolettaessa luovat onnistumiset toivoa – järjestöjen näkemyksiä tulevasta

Aino Virenius, viestinnän harjoittelija, Nuorisola ry

Viestinnän harjoitteluni aikana Nuorisola ry:llä haastattelin yli sataa henkilöä heidän muistostaan ja kokemuksistaan liittyen nuorisotyöhön.

Osana haastatteluista keskustelimme alan ajankohtaisista aiheista, liittyen esimerkiksi alan arvostukseen, resursseihin, huoliin ja onnistumisiin. Haastateltavien joukossa oli yli 20 nuorisolaan järjestön edustajaa, ja tässä näkökulmatekstissä kokoan yhteen heidän nostamiaan ajatuksia.

Järjestöjen erityisosaaminen on yhteiskunnalle kriittistä

Järjestöissä on valtavasti erityisosaamista – sellaista, jota ei ole muualta saatavilla. Järjestöt, jotka ovat riskissä joutua nyt kaavailtujen STEA-rahoitusleikkausten piiriin, nostivat huolta herättäviä ajatuksia: mitä käy esimerkiksi kaikille niille palveluille, jotka listataan kriisin käydessä avuntarjoajiksi? Kriisiapu ilman järjestöjä näyttää karmaisevan tavoittamattomalta.

Soittaessani teille, mietin, soitanko tänne vai tapanko itseni. Näin yksi sotejärjestössä toiminut henkilö kertoi kuulleensa vastatessaan nuorelle kriisipuhelimeen. Kuntien ja hyvinvointialueiden palvelut eivät aina voi vastaavassa tilanteessa tarjota yhtä nopeasti ja matalalla kynnyksellä kohtaamiseen ja kuunteluun perustuvaa kriisiapua.

Muut kuin järjestöissä työskentelevät haastateltavat nostivat usein esille järjestöjen ylläpitämät kollegiaalisen tuen verkostot. Sen lisäksi, että järjestöt tekevät merkittävää työtä nuorten hyväksi, määriteltiin niiden tarjoamat palvelut, kuten koulutukset, verkostot ja tapahtumat alan työntekijöiden keskuudessa hyvin tärkeiksi – esimerkiksi yksin pienessä kunnassa sateenkaarityötä tekevä nuorisotyöntekijä koki isoksi voimavaraksi kuulua verkostoon, joka yhdisti sateenkaarityötä tekeviä nuorisotyöntekijöitä läpi Suomen.

Akuutin ja kriisiavun lisäksi järjestöissä tehdään pienillä resursseilla aivan valtava määrä ennaltaehkäisevää työtä. Järjestöt ottavat usein palveluillaan huomioon nuoret, jotka eivät välttämättä löydä matalalla kynnyksellä tukea tai vertaistoimintaa muualta. Väkivaltaiset nuoret, sateenkaarinuoret, nepsy-nuoret, yllättäen läheisensä menettäneet nuoret, viittomakieliset nuoret, kehitysvammaiset nuoret, maahanmuuttajanuoret, paikkakuntiansa ainoat nuoret, vähemmistönuoret, itseään mihinkään määrittelemättömät nuoret ja ne lukuisat muut, joita en tässä listaa – mitä palveluita heille tarjotaan koko yhteiskuntakuuluvuuden kannattelemiseksi, jos nuorisolaan järjestöt eivät pystyisi niitä jatkossa tarjoamaan?

Rahoitukseen liittyvä epävarmuus näkyy jo toiminnassa

Väistämättä lähes jokainen haastateltava nosti esille resurssit liittyen rahaan, tarjottaviin palveluihin tai tekijöihin. Järjestöihin kohdistuneet leikkaukset ovat väistämättä syöneet pohjaa nuorille tarjotuista palveluista. Ne ovat vaikuttaneet konkreettisesti työntekijöiden määrään, ja esimerkiksi joissain järjestöissä työntekijöiden määrää oli jouduttu jopa puolittamaan. Vaikka pakon edessä on työtä onnistuttu tehostamaan ja päällekkäisyyksiä purkamaan, on pelko omasta jaksamisesta sekä työpaikan säilyvyydestä jatkuvasti läsnä. Harvassa olivat ne järjestöt, joiden rahoitus oli pysynyt samana tai kasvanut.

Samaan aikaan kun henkilöstövähennyksiä on jouduttu tekemään, on palveluiden kysyntä usealla järjestöllä kasvanut: nuorten kohtaamiselle löytyy entistä vähemmän aikaa, kun iso ajasta menee hallinnon pyörittämiseen. Arvostukseen liittyvät ajatukset olivat kahtiajakautuneita – toisaalta sen oltiin koettu kasvaneen, mutta harva koki tämän toteutuvan käytännön päätöksenteossa.

Enemmistössä haastatteluissa korostui siis vallitseva huoli ja epävarmuus tulevaisuuden näkymistä. Toivon pilkahduksia

kuitenkin oli, ja esimerkiksi rahoituksen määrä oli joissain palveluissa kasvanut tai jatkunut isommassa mittakaavassa verrattuna siihen, mitä oli odotettu. Näissä palveluissa korostui järjestön erityisosaamisen rooli, joka toisaalta on merkittävä piirre läpi järjestökentän.

”Koskaan ei tiedä, milloin rahoitus loppuu.” Näin kommentoi useampi hanke- tai projektityöntekijä – toki vastaavaa he kertoivat kokeneensa jo ennen viime vuosien järjestöleikkauksista. Eräässä hankkeessa toiminnan jatkuvuutta pyrittiin ylläpitämään kouluttamalla vapaaehtoisia vetämään jatkossa hankkeen kaltaista toimintaa samaan aikaan tiedostaen, että vapaaehtoistyö koetaan nuorten keskuudessa yhä kuormittavammaksi.

Mitä tapahtuu nuorten vapaaehtoisuudelle?

Haastatteluissa mainittiin useaan otteeseen vapaaehtoisuus ja erityisesti sen vähentyminen nuorten keskuudessa. Eräs haastateltava kertoi huomanneensa, että verrattuna aiempaan, nykyään nuoret eivät puhu vapaaehtoisuudesta tai harrastuksistaan vapaa-ajan viettotapana.. Kun arjen vaatavuus kasvaa, harvempi nuori haluaa tai pystyy palaamaan harrastusten tai vapaaehtoistoiminnan kautta. Yhä harvempi nuori on lähtenyt vapaaehtoiseen toimintaan mukaan, ja sitä myöten työn määrä myös kasaantuu pienemmälle joukolle.

Vapaaehtoisuuden kuormittavuuden helpottamiseksi oli tunnistettu toimivia toimenpiteitä – koordinoitumpaa ja ohjaajalähtoisempää toimintaa, nuorilta nuorille –ajatusta ja vahvasti yhteisöihin jo kiinnittyneiden nuorten kannustusta roolin kasvattamiseen. Kuten kuitenkin arvata saattaa, tämä edellyttää palkatulta henkilöstöltä enemmän panostusta. Kaikilla järjestöillä ei ole siihen resursseja.

Vaikka moni tunnisti vapaaehtoisten määrän laskun, ei pyyhettä olla heitetty kehään. Järjestöjen vahvuudek-

si moni nimesi luovuuden, ideointi- ja sopeutumiskyvyn sekä yhteisöllisyyden. Eräässä järjestössä vapaaehtoisuutta rakennetaan mielekkääksi esimerkiksi motivaatioteorioita mukaillen: vapaaehtoistehtävillä halutaan tavoitteellisesti kasvattaa nuorten sisäistä motivaatiota sekä tunnetta yhteisöön kuuluvuudesta, samalla kannustaen autonomiaa ja vastuunottoon omassa tekemisessä. Teorian yhdistämisellä käytäntöön koettiin olevan hyviä tuloksia. Jaettu näkemys oli se, että uusia keinoja on keksittävä, jotta vapaaehtoistointi pysyy elinvoimaisena.

Onnistumisista on pidettävä ääntä

Tosi on, että tulevaisuus näyttäytyy monelle järjestökentän toimijalle huolestuttavana. Siihen liittyy epävarmuutta omasta työpaikasta, palveluiden jatkuvuudesta, nuorten ja työkavereiden jaksamisesta. Tekeminen tuntuu ymmärrettävästi uuvuttavalta, kun oman työn arvokkuutta ja vaikutuksia joutuu jatkuvasti perustelemaan. Erityisesti, kun ennaltaehkäisevän työn vaikuttavuutta on vaikeaa mitata käytännön luvuin – samalla on hyvä muistaa, että Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan yksi syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle noin 1,2 miljoonaa euroa. Moni haastateltava luonnehti järjestöjen asemaa ikään kuin viimeisenä kopparina, ennen kuin nuori tippuu yhteiskunnan ulkopuolelle.

Historiaa tarkastelemalla voidaan huomata, että usein asiat ottavat ensin takapakkia, jotta voidaan mennä rytinällä eteenpäin. Näin totesi yksi haastateltava. Huoli ja toiveikkuus tulevasta eivät sulje toisiaan pois. Sata tarinaa nuorisotyöstä –kampanjan tarkoituksena oli ajankohtaisten aiheiden lisäksi kerätä ja nostaa esiin nuorisoalan muistoja, onnistumisia ja käänteentekeviä hetkiä. Toivon, että tarinoiden esilletuominen ei pääty tähän. Jokaisella järjestöllä on omat tarinansa kerrottavana ja erityisesti aikana, jolloin tulevaisuus huolettaa, onnistumiset luovat toivoa – sekä tulevaan, mutta myös tähän hetkeen.

NÄKÖKULMA:

Kunnallinen nuorisotyö muuttuvassa Espoossa

Tero Luukkonen, nuorisopalvelupäällikkö, Espoon kaupunki

Nuorisotyö, myös kunnallinen nuorisotyö, elää ajassa ja paikassa. Sen universaali luonne – nuorten osallisuuden tukeminen, hyvinvoinnin edistäminen ja vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta – kohtaa paikalliset erityispiirteet, jotka muovaavat työn sisältöä ja painopisteitä.

Tässä katsauksessa kirjoitan kunnallisesta nuorisotyöstä erityisesti Espoon näkökulmasta, missä väestönkasvu, monikielistyminen ja nuorten arjen monimuotoistuminen ovat viime vuosina vaikuttaneet nuorisotyön suuntaan ja sisältöihin.

Espoo on yksi Suomen nopeimmin kasvavista kunnista. Vuoden 2024 kaupungin väkiluku kasvoi 6 907 asukkaalla. Kasvusta 86,3 % oli vieraskielistä väestöä, ja vieraskielisten osuus koko väestöstä nousi 25 prosenttiin. Peruskoulun 1. luokalla monikielisten oppilaiden osuus oli lähes 40 %. Tämä kehitys haastaa nuorisotyötä jatkamaan uudistumistaan.

Nuorisotyön on kyettävä tavoittamaan nuoria, joiden kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Tämä edellyttää paitsi monikielistä viestintää ja kulttuurisensitiivistä työtettä, myös monikielisten työntekijöiden rekrytointia ja koulutuspolkujen kehittämistä. Nuorisotyön vetovoima, saataavuus ja pitovoima ovat keskeisiä kysymyksiä tulevaisuuden osaajapulassa.

Espoon nuorisotyössä on korostunut ajankohtainen yhteiskunnallinen ajankuva, joka näkyy selkeästi toiminnan painopisteissä. Nuorisotyön kaikissa osa-alueissa on otettu huomioon kestävä kehitys, osallisuus ja vaikuttaminen, kansainvälisyys, nuoren mielen hyvinvointi, yhdenvertaisuus sekä digitaalinen nuorisotyö.

Yli 16-vuotiaille suunnattu matalan kynnyksen palvelukokonaisuus on ollut keskeinen osa hyvinvoinnin tukemista. Palvelu tarjoaa nuorille mahdollisuuden osallistua sekä yksilöllisiin tapaamisiin että ryhmätoimintoihin, joissa käsitellään arjen haasteita ja vahvistetaan mielenterveyttä.

Digitaalisen nuorisotyön puolella on panostettu erityisesti e-urheilun ja pelikulttuurin kehittämiseen. Kansainvälinen nuorisotyö on saanut uuden ulottuvuuden yhteistyössä ukrainalaisten kanssa. Nuorisotyön yhdenvertaisuus näkyy erityisesti toiminnoissa, jotka on suunnattu nuorille, joilla on erityistarpeita. Myös sukupuolisensitiiviset ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnatut toiminnot ovat vakiinnuttaneet paikkansa.

Nuorisotyö jatkaa aktiivista kehittämistä nuorten tarpeiden ja yhteiskunnan muutosten mukaisesti, vahvistaen nuorten osallisuutta ja hyvinvointia monipuolisilla toimintamuodoilla. Toimintojen kehittämisessä nuoret ovat luonnollisesti mukana sekä ideoimassa että ottamassa kantaan esitettyihin ideoihin.

Nuorisotyön paikat ja roolit muuttuvassa arjessa

Viime vuosina nuorisotyö on laajentunut nuorisotiloista yhä vahvemmin nuorten arjen ympäristöihin – kaduille, kouluihin ja muihin julkisiin tiloihin. Koulunuorisotyö on vakiinnuttanut asemansa osana kouluyhteisöä tarjoten matalan kynnyksen tukea ja kohtaamisia koulupäivän aikana. Samalla se toimii tärkeänä siltana vapaa-ajan nuorisotyöhön, mahdollistaen nuoren kokonaisvaltaisen tukemisen.

Koulunuorisotyö on kuitenkin osin noussut myös keskustelun kohteeksi: kuka omistaa koulussa tehtävän nuorisotyön – nuorisotoimi vai opetustoimi? Nuorten näkökulmasta keskeistä ei kuitenkaan ole hallinnollinen vastuu, vaan työn sisältö ja sen laatu. Vaikka nuorisotyö toteutetaan paikalliset olosuhteet huomioiden, valtakunnallinen määrittelytyö tukee työn yhdenvertaista kehittämistä eri kunnissa.

Kaduille ja muihin julkisiin tai puolijulkisiin tiloihin jalkautuva nuorisotyö on vastannut tarpeeseen kohdata nuoria siellä, missä he viettävät aikaansa. Tämä työmuoto on noussut erityisen tärkeään asemaan nuoris- ja jengirikollisuuden ehkäisyssä. Nuorisotyöntekijät toimivat luottamuksellisina

ja turvallisina aikuisina, joilla on samalla vahva yhteys viranomaisiin. Tavoitteena on tehdä julkisesta tilasta turvallisempi. (esim. Laine, Kauppinen, Malm & Hoikkala 2023).

Vaikka jalkautuva nuorisotyö tuottaa arvokasta ilmiötietoa nuorten liikkumisesta ja käyttäytymisestä, tarvitsemme edelleen tarkempaa määrittelyä siitä, millä toimenpiteillä työn vaikuttavuutta voidaan mitattavasti osoittaa. Tämä on tärkeää paitsi työn kehittämisen, myös sen resursoinnin ja arvostuksen näkökulmasta.

Nuorisotilat ovat menestyneet hyvin muiden nuorisotyön tekemisen paikkojen ohella. Nuorten käynnit nuorisotiloilla ovat lisääntyneet merkittävästi. Koska kaupunki kasvaa, myös uusia nuorisotiloja suunnitellaan. Nuorisotilat ovat tärkeitä lähipalveluita. Ne tarjoavat nuorille paikan, jossa voi viettää aikaa rennosti tai osallistua harrastuksiin. Lisäksi niiden olemassaolo turvallisena tilana lisää asuinalueen turvallisuuden tunnetta.

Etsivän nuorisotyön rooli nivelvaiheissa

Etsivä nuorisotyö on tärkeässä asemassa nuoren elämän nivelvaiheissa. Oppivelvollisuuden laajeneminen on osittain kaventanut etsivän nuorisotyön tehtäväkenttää, kun rinnalle on syntynyt uusi ammattikunta tukemaan nuoria koulutuspaikan löytämisessä. Samalla etsivä nuorisotyö on kuitenkin laajentanut rooliaan esimerkiksi osallistamalla kunnan edustajana kutsuntalautakuntiin. Tämä on ollut onnistunut ratkaisu, sillä etsivillä nuorisotyöntekijöillä on vahva osaaminen nuorten kohtaamisessa ja hyvä tuntemus nuorille suunnatuista palveluista.

Nuorisotyön notkeus ja kyky reagoida nopeasti muuttuviin tilanteisiin on ollut keskeinen vahvuus myös näissä uusissa tehtävissä. Vaikka sekä oppivelvollisuus että maanpuolustusvelvollisuus ovat nuorelle velvoittavia, eivätkä vapaaehtoisuuteen perustuvia, näen nuorisotyön roolin niissä silti tärkeänä. Kohtaava ja nuorta arvostava työote tukee nuorta myös tilanteissa, joissa valinnanvapaus on rajallinen. Juuri tällöin nuorisotyön inhimillinen ja luottamuksellinen lähestymistapa voi olla ratkaiseva nuoren hyvinvoinnin ja osallisuuden kannalta.

Sanottamisen merkitys nuorisotyön vaikuttavuuden osoittamisessa

Nuorisotyön toimintamuotojen sanottaminen on edennyt viime vuosina merkittävästi. Nuorisotalon moninaisuutta on käsitteellistetty yhä systematisemmin erityisesti nuorisotyön opetussuunnitelmatyön yhteydessä (esim. Kauppinen, Kiilakoski, Kinnunen & Perho 2021).

Vaikuttavuuden ja merkityksen sanottamisen tarve on noussut edelleen. Nuorisotyö on luonteeltaan joustavaa ja ilmiölähtöistä, mikä näyttäytyy helposti muille toimijoille jäsentymättömänä. Haasteena on myös nuorisotyön mitattavuus. Joustavuus mahdollistaa kuitenkin sen, että nuorisotyö pystyy vastaamaan nuorten tarpeisiin ajankohtaisesti ja tapauskohtaisesti. Samalla se voi jättää epäselväksi,

mitkä ovat nuorisotyön konkreettisia keinoja suhteessa yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Esimerkiksi millä konkreettilla keinoilla esimerkiksi ehkäistään nuorten rikollisuutta? Tämänkaltaisiin kysymyksiin nuorisotalolla tulee löytää vastaukset.

Sanottamisen kehittäminen on tärkeää paitsi vaikuttavuuden osoittamiseksi, myös alan arvostuksen ja riittävän resursoinnin turvaamiseksi. Tarvitsemme enemmän tapoja kuvata työn sisältöjä, tavoitteita ja tuloksia – niin nuorille, päättäjille kuin muille ammattilaisille. Selkeä ja ymmärrettävä sanottaminen tekee nuorisotyöstä näkyvämpää, ymmärrettävämpää ja vaikuttavampaa.

Nuorisotyössä tunnistetaan yhä selvemmin yhteiskunnallisen eriytymisen vaikutukset. Kohtaamme erityisesti nuoria, jotka elävät sosioekonomisesti heikommassa asemassa ja joiden mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa ovat kaventu-neet. Tämä korostaa nuorisotyön roolia yhdenvertaisuuden edistäjänä ja osallisuuden mahdollistajana. Nuorisotyön on oltava mukana rakentamassa turvallisia yhteisöjä, joissa nuoret voivat kokea kuuluvansa joukkoon ja tulla nähdyiksi omana itsenään. Tällä on yhteys nuorten hyvinvointiin.

Päätelmät

Kunnallinen nuorisotyö on jatkuvassa muutoksessa, jossa universaalit arvot ja paikalliset tarpeet kohtaavat. Espoon kaltaisessa monimuotoistuvassa kaupungissa nuorisotyön merkitys korostuu entisestään. Tarvitsemme osaavia, monikielisiä ja kulttuurisesti herkkiä työntekijöitä, jotka kykenevät rakentamaan luottamusta ja tukemaan nuoria heidän omissa ympäristöissään.

Nuorisotyön vahvuus on sen kyky olla aidosti läsnä nuorten arjessa. Nuorisotyössä osataan kuunnella nuoria ja reagoida heidän tarpeisiinsa nopeasti. Tämä joustavuus ja herkkyyys on tärkeää säilyttää myös tulevaisuudessa. Samalla meidän tulee kehittää tapaa, jolla kerromme nuorisotyön merkityksestä. On varmistettava, että jokaisella nuorella on mahdollisuus onnistuneeseen kasvuun ja oppimisen polkuun omalla tavallaan. Nuorille on annettava mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin.

Lähteet:

Kauppinen, Eila, Kiilakoski, Tomi, Kinnunen, Viljami & Perho, Sini (2021). Omasta yhteiseksi: Miten hyödyntää nuorisotyön opetussuunnitelmaa nuorisotyön kehittämisessä? Teoksessa Tommi Hoikkala (toim.) Mitä Jyväskylä tarkoittaa? Nuorisotyön yhteisötietokirja. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 234, 303–331.

Laine, Sofia, Kauppinen, Eila, Malm, Karla, & Hoikkala, Tommi (toim.) (2023). Nuoruus korona-ajan kaupungissa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 242.

NÄKÖKULMA:

Moninaisuudet, elämän merkitykset ja nuorisotyö

Juha Antikainen, hiippakuntasihiteeri, pappi ja työnohjaaja, Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

Mikä mättää "nuorisossa"?

Aloitin nuorisotyössä 1990-luvun alussa, kun talouden lama oli juuri iskemässä. Monet kunnat leikkasivat rajusti menojaan, myös kouluista ja nuorisotyöstä. Seurakunnissakin piti karsia menoja ja työntekijöitä. Nuorten parissa työskentelevät näkivät jo silloin, että säästöjen hintaa tullaan mak samaan pitkään, kun moni nuori jää vaille tarvitsemaansa tukea. Nyt, viime vuosina, on tuntunut taas samalta: vähennetään koulutuksen ja mielenterveyspalveluiden rahoitusta, heikennetään sosiaalietuuksia, jotka turvaavat elämisen edellytyksiä. Tuntuu siltä, että säästöjen hinta tulee taas olemaan kallis. Onneksi sentään peruskouluun on luvattu lisää rahaa.

Samoihin aikoihin kuin aloitin töissä, Tommi Hoikkala julkaisi väitöstutkimuksensa. Hän kertoi jossain haastattelussa, että oli lähtenyt tutkimaan nuoruuden kriisiä, mutta havaitsikin, ettei sellaista kriisiä ollutkaan. Pikemminkin nuoruudella meni lujaa: kaikki halusivat olla "nuoria", lapsista vanhempiin, jopa isovanhempiin. "Nuorten" vaatteissa eri sukupolvet olivat yhdessä kuuntelemassa "nuorisomusiikkia" Olympiastadionilla. Ei nuoruudessa mikään mättänyt.

Nuoret, yksilöllisyys ja moninaisuus

Yhteiskunnallisessa puheessa nuorista on usein ollut päällä jonkinlainen huoli, milloin mistäkin ryhmästä tai jengistä. Arjen nuorisotyössä kuitenkin on kohdattu ja kohdataan muuta kuin yleistyksiä ja stereotyyppejä: yksi ihminen kerrallaan, yhdet kasvot, yksi ääni kerrallaan. Ammattilaisten parissa tätä on opittu myös sanoittamaan entistä paremmin: älä olela toisesta jotain, älä luule tietäväsi, vaan kysy.

Nykytyössäni kohtaan enemmän nuorisotyön ammattilaisia kuin nuoria – paitsi harrastukseni judon parissa, jossa olen ohjannut lasten ja nuorten harjoituksia. Toki työssä, kuten leireillä, olen kuitenkin kohdannut nuoria. Yksi merkittävä muutos, jota rippikoulussa havaitsin, koski asennetta kotia ja vanhempia kohtaan. Jos aikanaan kuuli enemmän

nuoruuden kapinaa ja tyytymättömyyttä, nyt kuulin iloa vanhemmista ja arvostusta heitä kohtaan. Jo aiemmissa nuorisobarometreissä onkin näkynyt kotiin liittyvien asioiden arvostuksen kasvu. Samoin on tullut vastaan jonkinlainen "kunnollisuuden" arvostus: terveys on yhä tärkeämpi, päihteiden käyttö ja varsinkin humalajuomisen arvostus vähenee. Nikotiinituotteet puolestaan muodostavat kasvavan huolenaiheen.

Se, mitä pohdin, on nuoruuteen oletuksena liittyvä vapaus. Julkisen puheen perusteella näyttää helposti siltä, että nuorten vapaus on kasvanut hurjasti, kun netti on mahdollistanut hengenheimolaisten löytämisen ympäri maailmaa. Eikä jotain selkeitä pukeutumiskriteereitä ole – eikä sellaisia nuorten selkeitä alakulttuureja kuin joskus 1980-luvulla. Minusta kuitenkin tuntuu, että paine oman identiteetin hahmottamiseen ja myös ilmaisemiseen on kasvanut. Ulkonäön merkitys on kasvanut tunnetuista syistä, kuten somen vuoksi. Itseään pitää esittää – pelkkä eläminen ei riitä. Sama koskee toki myös meitä vanhempia, mutta nuorilla on lyhyempi kokemus siitä, miten monenlaisena voi tulla hyväksytyksi. Onko nykyään itse asiassa paljon tiukemmat kriteerit ulkonäölle ja muulle olemiselle kuin aiemmin?

Työssä ja lähipiirissä vastaan tulevilla nuorilla on asiat valtaosin hyvin. Mutta aika usein jo peruskoulun yläluokilla yritetään miettiä, mihin ammattiin halutaan. Paineet ja kilpailu ovat lisääntyneet. Aika moni nuori innostuu, kun aletaan puhua arvoista ja niihin liittyen vaikka ihmisten moninaisuudesta: kulttuurien, seksuaalisuuden, katsomusten. Nuorisobarometri 2024 ja tuorein evankelis-luterilaisen kirkon nelivuotiskertomus kertovatkin: nuoret hyväksyvät yhä laajemmin myös uskonnon tai katsomusten kirjon ja niiden näkymisen sekä pukeutumisessa että julkisessa tilassa, koulussakin. Tutkijat arvelivat, että tämä voi liittyä moninaisuuden hyväksymiseen: uskonto nähdään vähän niin kuin seksuaalisuus tai neuro-ominaisuudet asiana, jossa annetaan toisille tilaa olla mitä on. Silloin omakin tila kasvaa. Vapautta.

Työntekijät, moninaisuus ja kohtaaminen

Seurakuntien työntekijöiden kanssa olemme viime vuosina käsitelleet koulutuksissa ja muissa tapaamisissa erityisesti moninaisuutta, dialogisuutta ja osallisuutta. Asiantuntijoiden ja asianosaisten kanssa olemme käsitelleet sateenkaareviin lapsiin ja nuoriin liittyviä kysymyksiä ja etsineet ratkaisuja käytännön työn pulmiin. Viikkotoiminnassa vaikkapa sukupuolten moninaisuus on helpompi ottaa huomioon, sillä toimet ovat tavallaan helpompia: opetellaan puhumaan niin, ettei jätetä joitain ulkopuolelle, järjestetään unisex-*vessat* ja niin edelleen. THL:n ja Malkus-yhdistyksen materiaaleista on löytynyt hyviä eväitä.

Leiritoiminnassa pohdittavaa on ollut enemmän, vaikkapa nuorten majoituksen, suihkutilojen ja saunavuorojen kanssa. Monet seurakunnat ovat luoneetkin ohjeita, miten järjestää asiat. Olemme myös sopineet, että on tärkeää neuvotella niin nuorten kuin vanhempienkin kanssa esimerkiksi rippileirien järjestelyistä. Merkille pantavaa on, että kun näistä asioista on seurakunnissa keskusteltu, ei edes vanhempien suunnasta ole tullut soraääniä. Itse olen pyrkinyt normalisoimaan suhtautumista sateenkaareviin ihmisiin: jos henkilö kertoo sinulle piirteistään, kiitä luottamuksesta ja kysy, toivooko hän tämän vuoksi jotain. Älä ala terapoimaan toista, ellei hän pyydä keskustelua. Jos järjestelyjä tarvitaan, hoidetaan ne. Olemmehan opetelleet toimimaan myös eri ruokavalioiden ja neuropsykiatrisen kirjon ihmisten kanssa – ei tämä ole sen ihmeellisempää. Hoidetaan homma.

Nuorisotyössä niin kunnissa, seurakunnissa kuin järjestöissäkin on iät ajat osattu kohdata nuoret yksilöinä – ja toki myös keskustella ryhmässä. Viime vuosina tätä on alettu sanoittamaan aiempaa taitavammin: kyse on dialogisuudesta. Siitä, että pääpaino on osapuolten kohtaamisessa – ja nimenomaan tasavertaisina keskustelukumppaneina. Tätä on opittu monelta taholta, myös terapian maailmasta. Toista suostutteleva tai ohjaava puhe- tai keskustelutapa on seurakunnissakin ollut jo aiemmin vähäistä. Harva ammattilainen uskoo, että hänen ajatuksensa tai ajattelutapansa ratkaisee toisen ihmisen ongelmia. Varsinkin nuoren kohdalla on tärkeää tukea hänen omaa autonomiaansa, kykyään ajatella ja toimia itsenäisesti. Itse olen sanonut myös kirkon aloille opiskeleville: ole uskollinen sille, mikä sinua kiehtoo ja kutsuu – sillä jos luovut unelmistasi ja itsestäsi, mitä sinulle jää?

Osallisuuden suhteen tilanne seurakuntien toiminnassa on kummallisesti kahtalainen: arjessa lasten ja nuorten toiveet on vaivatta otettu huomioon toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Isotoiminnassa osallisuus on aina ollut erittäin vahvaa: he ovat vaikuttaneet vähintään leirien toteutukseen, monesti suunnitteluunkin, tosi paljon. Mutta kun seurakunnille tuli velvollisuus perustaa nuorten vaikuttajaryhmät, on monessa seurakunnassa koettu asia hankalaksi. Kirkkojärjestys määrää seurakunnan perustamaan vaikuttajaryhmän, mutta jättää toteutusmuodon vapaaksi – siitä ei haluttu kuntien nuorisovaltuustolle rinnakkaista ryhmää. Nyt aika moni seurakunta pohtii, miten koota ryhmä ja millaiset valtuudet sille annetaan. Olisiko pitänyt antaa vaaliohjeet, ryhmän koon

normit ja muut sellaiset? Onneksi monessa seurakunnassa on saatu ryhmä kokoon ja onpa niiden edustajille saatu oikeus osallistua seurakuntaneuvoston kokoukseenkin – ja oma pieni budjetti. Päätöksenteossa nuorten kuuleminen tuo esille näkökulmia, joita usein varsin iäkkäät luottamushenkilöt eivät tule ajatelleeksi. Nuorten vaikuttajaryhmille on myös järjestetty alueellisia tapaamisia – ja joka vuosi valtakunnallinen Nuorten tulevaisuusseminaari.

Ajatuksia tulevaisuudesta ja merkityksellisyydestä

Nuorisotyön tulevaisuutta pohtiessa mielessäni on kaksi erilaista näkökulmaa: työntekijöiden (tai organisaatioiden) ja nuorten (tai sisällön).

Työntekijöiden näkökulmasta ajattelen, että yhteistyö eri tahojen välillä tulee kasvamaan, välttämättömistä syistä. Yhä useamman tahon rahoitus on heikentynyt – niin kuntien, seurakuntien kuin järjestöjenkin, eikä hyvinvointialueilakaan ole ylimääräistä taskussa. Tarvitsemme siis yhteistyötä ja näkemystä siitä, että kyseessä on yhteisten nuorten hyvinvointi. Yhteistyö puolestaan kysyy tutustumista ja luottamuksen rakentamista, pelisääntöjen sopimista ja motiivista puhumista, avoimuutta – ja aikaa kaikkeen tähän. Rohkaisevia merkkejäkin on, muun muassa Pohjois-Savossa kokoontuu säännöllisesti alueellista nuorisotyötä tekevien verkosto, jossa on edustajia niin kunnista, hyvinvointialueelta, järjestöistä kuin seurakunnistakin. Aika monia asioita olemme oppineet ja ratkoneet yhdessä. Yhteistyö on koettu helpoksi ja toimivaksi.

Seurakunnat tuovat osaamistaan mieluusti hyödyksi laajemmallekin kuin vain jäsentensä parissa. Hyvinvointialueiden kanssa – muun muassa perhekeskuksissa – kehitetään yhteistyötä. Koulujen ja oppilaitosten kanssa tehdään monenlaista yhteistyötä mm. ryhmäyttämisen ja yhteisön kehittämisen ja kriisityön merkeissä. Joillain paikkakunnilla tässä on kitkaa, mutta esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän tuore raportti rohkaisee kouluja yhteistyöhän katsomusyhteisöjen, kuten seurakuntien, kanssa.

Nuorten ja toiminnan sisällön osalta haluaisin vahvistaa nuorten tulevaisuustoivoa ja elämän merkityksellisyyden kokemusta. Sitä, että yhä useampi nuori kokisi, että hänellä on toivoa ja mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Erityisesti toivon koulutusoptimismin vahvistuvan – että nuoret näkisivät koulutuksen kannattavan, mikä ikinä itseä kutsuukin. Samoin toivon, että nuoret voisivat entistä selvemmin kokea, että hänen omalla elämällään on merkitystä. Että elämällä on mahdollista nähdä mieli ja tarkoitus – vaikka se onkin todennäköisesti erilainen kuin sinun tai minun tarkoitukseni.

Ennen kaikkea ajattelen, että meidän aikuisten ja ammattilaisten tehtävä on luoda nuorille turvallinen tila kasvaa omaksi itsekseen, omana itsenään, omia polkujaan. Jotta elämän moninaisuus saisi kukoistaa ja elämässä olisi mieli ja merkitys.

NÄKÖKULMA:

Miksi nuorisoalan tulisi tehdä ilmasto- ja ympäristökasvatusta?

*Julianna Brandt-Smal, projektipäällikkö
Ympäristöystävällisempi nuorisotyö-hanke, Turun kaupunki*

Olen saanut 1,5 vuotta työskennellä kahden itselleni rakkaan ja läheisen asian parissa – nuorisotyön ja ilmasto- ja ympäristötyön. Oman kokemukseni ja asiantuntijuuteni perusteella näiden kahden maailman yhdistäminen nähdään edelleen uutena, vähän varovaisena mutta kuitenkin innostavana asiana.

Omassa työssäni onkin koko ajan läsnä kolme tasoa: nuorille suunnattu toiminta eli ympäristökasvatus, kollegoiden eli nuorisoalalla työskentelevien osaamisen kehittäminen ilmasto- ja ympäristöteemoista sekä vielä kaupungin sisäisissä poikkisektoraalisissa verkostoissa toimiminen.

Edelleen ilmasto- ja ympäristökysymyksistä keskustellaan herkästi teknisyiden, kaavoitusten, energiatekniikan ja niin edelleen kautta. Työtäni on muistuttaa kaupunkilaisen, nuoren olemassaolo, ”alhaalta ylöspäin” kipuava vaikuttamistoiminta ja ennen kaikkea vahvistaa jokaiselle sitä, että nuoret ovat tulevaisuuden sukupolvia. Meidän tulee keksiä ilmastonmuutoksen hidastamiseksi ratkaisuja heidän kanssaan (ei vain heille vastuutta vierittäen, aiempien sukupolvien toilailuista ja ilmastosynneistä).

Nuorisoalalla työskentelevät ovat avainasemassa toivon luomisesta nuorille, paremmasta maailmasta ja toiveikkaammasta huomisesta. Aktiivisen toivon ylläpitäminen on tärkeää kaikkina aikoina, mutta erityisesti sen relevanttius korostuu nyt monikriisien aikakaudella.

Nuorisoalan rooli ilmasto- ja ympäristökasvatuksessa

Tärkeintä nuorten ilmasto- ja ympäristökasvattamisessa ei ole se, että sinulla pitäisi olla koko ajan hyppysissäsi kaikki ajankohtainen tieto ilmastonmuutoksesta, otsonikerroksen paksuudesta, jäätiköiden sulamisvauhdista tai luonnon monimuotoisuuden kriisistä. Tärkeintä on käyttää nuorisoalan vahvuutta ja omaleimaisuutta – toiminnan ja tekemi-

sen kautta vaikuttamismahdollisuuksien antamista sekä sitä, että olemme nuorten tukipilareita monimutkaisten ilmastotunteiden vyyhdin maailmassa. Tietenkin on tärkeää tietää luontokadosta ja ilmastonmuutoksesta perusteet eli siis sen, että ne ovat totta, ne tapahtuvat kaiken aikaa jo nyt, eikä vasta kaukana siintävässä tulevaisuudessa.

Aivan kuten meissä aikuisissa, niin myös nuorissa on haavoittavissa polarisaatiota ilmastoasenteissa. On niitä nuoria, jotka kokevat hyvin murskaavaa ilmastoahdistusta, joka voi joko lamauttaa tai hakea toiminnan paikkoja oloa helpot- taakseen. Sitten on niitä nuoria, joita ei kiinnosta yhtään tai priorisoidaan elämässä muut huolet ensisijaisiksi. Kysyessäni nuorten parissa työskenteleviltä ammattilaisilta syitä nuorten ilmastoasenteiden taustalla, vastaukset osoittavat muun muassa kodin, kaveripiirin tai nuorisotilan sosiaali- seen ilmapiiriin, omaksuttuihin asenteisiin ja psykologiseen turvallisuuteen. Voiko nuori olla oma itsensä ja puhua esim. ilmastoahdistuksesta vai koetaanko se jotenkin nolona?

Vaikka nuori olisikin vastarintainen ilmasto- ja ympäristöai- heiden edessä, on nuoriso-ohjaajan tehtävä tiedostaa syyt sen takana ja avartaa nuoren asennetta. Nuorisoalan am- mattilaisen tehtävänä on myös validoida nuoren tunteita, nostaa keskusteluun ilmastonmuutokseen ja luontokatoon liittyviä aiheita ja tarjota turvallisia tiloja näiden käsittelyyn. Meillä on myös vastuu oikaista nuorten mahdollinen väärä tieto ilmastonmuutoksesta oikeille raiteilleen.

Polarisaatio välittyy myös nuorisoalan ammattilaisten keskuudesta. Toteutin työni alussa Turun kaupungin nuoriso- palveluiden henkilöstölle kyselyn, jossa kysyin muun muassa ympäristö- ja ilmastokasvatuksen tarpeellisuudesta. Suurin osa oli sitä mieltä, että nuorisotyön tulee ottaa isompaa roolia. Mukaan mahtui kuitenkin myös kriittisiä ääniä, joiden mielestä nuorten vapaa-ajan toimijan ei tule nostaa esille ilmastoteemoja, koska ne ovat aika raskaita juttuja. Kyseinen mielipide viittaa mielestäni selkeästi siihen vanhaan ajatukseen, että nuorisoala on vain rentoa hengai- lua, ajanvietettä ilman sen suurempaa kasvatusvastuuta.

Tilastot puhuvat puolestaan ja alleviivaavat sitä, miksi nuorisoalan on tehtävä ilmasto- ja ympäristötyötä. Helsingin yliopiston TeensGoGreen-hanke tutkii nuorten ilmastoahdistusta ja denialismia. Poikkeuksellisen laajaan pitkittäistutkimukseen osallistui yli kolmetuhatta 11–15-vuotiasta helsinkiläisnuorta. Kasvatustieteen väitöskirjatutkija Salla Veijonahon mukaan vastaajista erottuu neljä profiilityyppiä: Huolettomat, Kieltäjät, Tunnesuuntautuneet ja Ylikuormittuneet.

Huolettomasti ilmastonmuutokseen suhtautuneita oli eniten 50 %, he eivät koe ilmastoahdistusta, mutta eivät myöskään kiellä sen olemassaoloa. Kieltäjiä vastaajista oli 20 %. Tunnesuuntautuneet nuoret (20 % vastaajista) kokivat riittämättömyyttä ja syyllisyyttä ilmastonmuutoksen edessä, mutta pystyivät toimimaan hyvin vastuullisesti arjessaan. Tutkimuksen yllättävin joukko oli *ylikuormittuneet* (10 % vastaajista) sillä he kokivat samaan aikaan ilmastoahdistusta, että kielsivät ilmastonmuutoksen olemassaolon. Ahdistus on voinut johtaa koko ilmastonmuutoksen kieltämiseen. Tutkimuksen päähuomio on, että nuoret tarvitsevat erilaisia lähestymistapoja ilmastonmuutoksen käsittelyyn, eikä ole yhtä oikeaa tapaa. Positiivista kuitenkin on se, että nuorten ilmastoasenteisiin voi vaikuttaa ja siinä nuorisoalalla on ihan paraatipaikka ja asema! (Aukia 2024.)

Ajankohtaisen tutkimuksen lisäksi työni yksi tärkein ohjenuora on ollut Nuorisoala ry:n ja Nuoriso- ja liikunta-alan asiantuntijat ry:n (NUOLI) vuonna 2020 päivitetty nuorisotyön ammattieettiset ohjeet. Näkökulma 6 kehottaa nuorisotyötä toimimaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaan. Nuorisotyöntekijän tulee myös kannustaa nuorta pohtimaan omia valintojaan ja niiden merkitystä ympäristölle sekä toimimaan itse työssään ekologisesti ja luontoa kunnioittaen. (Nuorisoala ry 2025.)

Päätelmät

Olen jo pitkään pohtinut työssäni nuorisoalan erityisyyttä suhteessa ilmasto- ja ympäristökasvatukseen. Voisimme helposti pestä kätemme koko hommasta ja todeta, että nuoret saavat riittävästi tietoa ilmastonmuutoksesta koulussa. Onkin totta, että esimerkiksi materiaaleja, jotka käsittelevät nimenomaan nuorisotyön roolia ilmasto- ja ympäristökasvatuksessa, on minimaalisen vähän. Useimmat materiaalit on suunnattu koulumaailmaa. Tämä ei tietenkään tarkoita, ettemmekö me nuorisoalalla voisi ottaa niistä hyviä eväitä omaan työhömmen, mutta itse kaipaisin aidosti nuorisoalan roolin tunnistamista. Olemme kuitenkin nuorten laajin vapaa-ajan toimija, jonne tullaan vapaaehtoisesti.

Olemme kohtaamisen ammattilaisia, rinnalla kulkijoita, kuuntelijoita ja tunteiden validoijia. Itse usein yksinkertaisen asiaa mielessäni niin, että koulu antaa tiedonmuruja ja meidän roolimme on käsitellä tiedon aiheuttamia tunteita ja tarjota toiminnan paikkoja vaikuttaa ilmastonmuutoksen hidastamiseen.

Nuorisoalaa voi olla vaikeaa asettaa raameihin, emmekä aina itsekkään ole täysin varmoja siitä, mitä kaikkea laajaan kenttäämme kuuluu. Meidän voimamme ammattikuntana on kuitenkin tekemisessä ja toimijuuden vahvistamisessa. Esimerkin voimassa, siksi ei ole yhdentekevää millaista ilmastoasennetta välitämme työpaikoillamme, koska nuoret katsovat meitä usein ylöspäin ja olemme heille turva. Olkaamme turva siis yhteiselle maapallollemmekin nyt ja tulevaisuudessa. Tunnistetaan toimijuuden paikkoja ja asetutaan kuuntelemaan.

Lähteet:

Aukia, Jukka-Pekka 2024. Ilmastoahdistus- ja denialismi nuorilla. <https://www.loimu.fi/verkkolehden-artikkeli/ilmastoahdistus-ja-denialismi-nuorilla/> Viitattu 6.8.2025

Nuorisoala ry 2025. Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet. <https://nuorisoala.fi/nuorisotyon-ammattieettiset-ohjeet/> Viitattu 6.8.2025

**Euroopan unionin
osarahoittama**

NUORTEN PUOLELLA
Nuorisoala

nuorisoala.fi